

ขบวนการประชาสังคม : ราชธานีอโศก

4.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ผู้มาสร้างชุมชนราชธานีอโศก รุ่นแรก มี ดาวเพ็ญ ดาวพร ดาวริน ดาวเย็น ดินงาม งามบุญ ดินดาว ดาวนา ดาวริน (กลุ่มหญิงแกร่ง ญาติธรรมจากชุมชนศิระะอโศก กัณฑ์ลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดอุบลราชธานี) ร่วมกับหนึ่งหิน (ชาย) และสมณะมานะ วงใส ร่วมกันก่อสร้างเมืองราชธานีอโศก รวบรวมปี พ.ศ.2536

ก่อน ปี พ.ศ. 2536 ชุมชนราชธานีอโศก เป็นพื้นที่นาที่ว่างเปล่าที่ยังไม่ได้พัฒนา เดิมชื่อหมู่บ้านคากลางใหม่ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลบึงใหม่ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พื้นที่ทางฝั่งเหนือติดกับแม่น้ำมูล ในฤดูน้ำหลากน้ำจะท่วมอยู่เสมอ ระยะห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ 10 กิโลเมตร มีประชาชนอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงจำนวนน้อย

ปี พ.ศ. 2535 สมาชิกของชุมชนสันติอโศก คือ นางสาวหนึ่งฟ้า นาวาบุญนิยม มีอาชีพทนายความ ได้ซื้อที่ดินเนื้อที่ประมาณ 60 ไร่ เป็นที่ว่างเปล่า รวมกับส่วนที่เป็นร่องน้ำ ซึ่งภาษาอีสานเรียกว่า “บึง” ประมาณ 40 ไร่ รวมเป็น 100 ไร่ ถวายให้สมณะโพธิรักษ์ เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2532 และ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ซื้อที่ดินในพื้นที่ดังกล่าวประมาณ 11 ไร่ โดยได้บริจาคให้กับมูลนิธิกองทัพธรรม ต่อมา นางสาวหนึ่งฟ้า นาวาบุญนิยม ได้ซื้อเพิ่มอีก 52 ไร่ ให้กับมูลนิธิกองทัพธรรม และในปีเดียวกัน ชุมชนได้ซื้อที่ดินเพิ่มอีกประมาณ 34 ไร่ รวม 197 ไร่

ปี พ.ศ.2536 นางสาวหนึ่งฟ้า นาวาบุญนิยม ร่วมกับสมาชิกชุมชนศิระะอโศก เข้ามาวางแผนพัฒนาชุมชนโดยได้ติดต่อกับ พล.อ.วิมล วงศ์วานิช อดีตผู้บัญชาการทหารบก ซึ่งมีที่ดินติดกับชุมชน ในการขอใช้ถนนซึ่งเป็นถนนทางเข้าพื้นที่ดินของ พล.อ.วิมล วงศ์วานิช ในปีเดียวกันได้รับความอนุเคราะห์จากทหารในพื้นที่มาช่วยปรับปรุงพื้นที่ถนนเข้าชุมชนส่วนหนึ่ง ต่อมาสมาชิกในเครือข่ายของชาวอโศก เข้ามาทำเกษตรปลูกข้าว ปลูกผัก และพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ปี พ.ศ. 2537 ชุมชนได้ทำหนังสือขอขบประมาณในการทำเกษตรจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ และได้เครื่องจักร คือ รถขุดดินมาใช้ในการปรับพื้นที่ทั้งหมดของชุมชน ในขณะเดียวกันชุมชนได้ซื้อที่ดินเพิ่มเติมประมาณ 80 ไร่ ชุมชนได้จัดสรรที่ดินประมาณ 50 ไร่ ให้กับสมาชิกใน

ชุมชนที่มีความต้องการสิทธิในการเช่าที่ดิน ในอัตราค่าเช่าสิทธิในที่ดิน 50 ตารางวา เป็นเงิน 30,000 บาท สำหรับสมาชิกชุมชนที่ไม่ต้องการซื้อสิทธิการเช่าที่ดินของชุมชนฯ จะมีเรือนนอนใน ส่วนของชุมชน ให้อยู่โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

ในปีเดียวกัน ชุมชนได้ยื่นขอจดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตร โดยใช้ชื่อว่า “บุญนิยมราชธานีอโศก” ในช่วงแรก มีสมาชิก 95 คน ถือหุ้น 950 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท รวม เป็น 9,500 บาท กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับผิดชอบจดทะเบียนสหกรณ์บุญนิยมราชธานีอโศก เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2537 วันที่ 5 มิถุนายน 2537 จัดงานสมานธิสมโภชและกำหนดเป็นวันเกิด หมู่บ้าน

ในปี พ.ศ. 2538 ชุมชนได้ขอเครื่องกำเนิดไฟฟ้า จากกรมพลังงานแห่งชาติ และกรมโยธาธิการ โดยได้รับอนุมัติเป็นแผนรับพลังงานแสงอาทิตย์ ใช้ในการผลิตไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ และนำมาจ่ายกระแสไฟภายในชุมชน ในปลายปี พ.ศ. 2538 ทางชุมชนได้ขออนุมัติตั้งเป็น หมู่บ้านแห่งใหม่ โดยขอใช้ชื่อว่า “หมู่บ้านราชธานีอโศก” โดยเสนอขออนุมัติจาก กระทรวงมหาดไทย ผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2539 จังหวัดอุบลราชธานี ได้ประกาศตั้งและกำหนดเขต หมู่บ้านขึ้นใหม่ ให้แยกหมู่บ้านคากลางใหม่ หมู่ที่ 6 ตำบลบึงใหม่ จัดตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่อีก 1 หมู่บ้าน ชื่อ “หมู่บ้านชุมชนราชธานีอโศก” หมู่ที่ 10 ตำบลบึงใหม่ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

วันที่ 5 มิถุนายน 2539 จัดตั้งสัมมาสิกขาลัยวังชีวิต (เดิมชื่อมหาลัยวังชีวิต)

เดือนตุลาคม 2539 ชุมชนได้รับมติจากการประชุมงานมหาปวารณาครั้งที่ 15 จาก ปฐมอโศก ให้เป็นสังฆสถาน หมายถึง เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของนักบวชในกลุ่มของชาวอโศก ซึ่ง กลุ่มชาวอโศกเรียกนักบวชว่า “สมณะ” ได้มีสมณะมาประจำ ณ ชุมชนแห่งนี้เริ่มแรก จำนวน 9 รูป ในขณะเดียวกัน ได้ทำหนังสือขอไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพื่อใช้ในการอุตสาหกรรม ภายในชุมชนสำหรับโรงสีข้าว โรงงานแปรรูปสมุนไพรอัดเม็ด โรงแกมพู โรงเต้าหู้ ซึ่งการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอนุมัติ และติดตั้งเรียบร้อยภายในปีเดียวกัน

ในปี พ.ศ. 2537 มีการจัดงานฉลองครบรอบ 60 ปีของสมณะโพธิรักษ์ มีผู้คนมาร่วม จำนวนมาก ต้องจัดสร้างกระท่อมทำเป็นเพิงยาว ๆ ขึ้นเพื่อให้คนได้พัก บางคนต้องกางกมดใต้ ต้นไม้ กางเต็นท์ใต้ต้นไม้ ผู้มาร่วมงาน จึงได้มีความเห็นกันว่า น่าจะจัดหาซื้อที่ดินเพิ่มเติม ทำให้ เป็นชุมชน โดยญาติธรรมต่างช่วยกันออกเงินซื้อที่ดินเพิ่มและจัดสรรเป็นล๊อค ๆ ให้ผู้ที่ประสงค์มา สร้างบ้าน ในตอนแรกยังไม่เป็นวัด ไม่ให้พระมาอยู่ ให้เป็นชุมชน ให้ฆราวาสเป็นผู้ก่อสร้างตัว

ทั้งนี้ เพราะพระโพธิรักษ์ประสงค์อยากพิสูจน์ว่า ไม่ต้องเป็นวัดได้ใหม่ ให้เป็นชุมชนเลย ให้บุคคลที่ถือศีลนี้อยู่ด้วยกันได้ เมื่อซื้อที่ดินแล้วแบ่งสรรเป็นส่วน เป็นล็อก ๆ ละ 50 ตารางวา เนื่องจากที่ดิน 60 ไร่ เป็นป่า เป็นสัน ไม่เหมาะกับการสร้างบ้าน ถ้าจะเป็นชุมชนต้องสร้างบ้าน ต้องซื้อที่ดินเพิ่ม ญาติธรรมจึงพากันออกเงินซื้อ เมื่อมีคนมาอยู่เพิ่มเรื่อย ๆ จาก 7 คนเป็น 13 คน เป็น 27 คน เป็น 50 คน 70 คน ล้วนแต่เป็นญาติธรรม ที่เข้าใจอุดมการณ์ หรือที่มาจากเครือข่ายญาติธรรม ผู้ใหญ่บ้านบ้านคากลาง หมู่ที่ 6 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่พื้นที่ตั้งอยู่ เห็นว่า เมื่อมีคนจำนวนมากมาอยู่อาศัย น่าจะแยกตั้งเป็นหมู่บ้านต่างหาก จึงให้คำแนะนำและช่วยจัดการให้เป็นหมู่บ้าน โดยให้ไปหาสมาชิก ทหารายชื่อมาเพิ่มเข้าอยู่ในทะเบียนบ้าน 400 - 500 คน ครบตามกฎหมายเกณฑ์ ได้เป็นหมู่บ้าน มีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน หนึ่งฟ้า นาวาบุญนิยม ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

เมื่อมีคนมาอยู่อาศัยหนาแน่นพอ ได้มีการตั้งวัด มีพระมาอยู่ประจำ จึงมีบ้าน วัด โรงเรียน ในการจัดตั้งเป็นโรงเรียน ช่วงเริ่มแรก ตั้งเป็น ก.ศ.น (การศึกษานอกโรงเรียน) ก่อน มีครูจากญาติธรรมที่ผ่านการอบรม กลุ่มคนที่มาอยู่รุ่นแรก 5 - 6 คน ผ่านการศึกษา ก.ศ.น. ต่อมาได้เป็นโรงเรียนเอกชนตามมาตรา 15 (3) ชื่อโรงเรียนสัมมาสิขาราชธานีอโศก เป็นโรงเรียนนาร่องวิถีพุทธ

เดือนกันยายน 2540 ได้รับงบประมาณจากสำนักนายกรัฐมนตรีก่อสร้างเสือนุญต์สุญ (ศูนย์ฝึกอบรมกสิกรรมไร้สารพิษ) ในรัฐบาลสมัยที่นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี งบประมาณ 23.5 ล้านบาท ชุมชนได้แบ่งงบประมาณใช้ในการสร้างอาคารฝึกอบรมเป็นเงิน 15 ล้านบาท สำหรับงบประมาณที่เหลือ 8.5 ล้านบาท นำไปจัดซื้ออุปกรณ์การเกษตร รถชุด รถบรรทุก 4 ล้อ ในขณะเดียวกัน ชุมชนได้ประกาศให้เจ้าของสิทธิการเช่าที่ดินทุกราย ได้จัดสร้างบ้านให้แล้วเสร็จ ถ้าเจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่สามารถจัดสร้างบ้านได้ มีนโยบายว่าให้บุคคลที่พร้อมจะอยู่สร้างบ้านได้เลย รวมทั้งให้ชำระค่าที่ดินด้วย ในกรณีที่บุคคลที่ซื้อที่ดินไปแล้วไม่มาสร้างบ้าน ส่วนกลางจะคืนเงินให้กับเจ้าของที่ดิน

ชุมชนได้รับงบประมาณสร้างตลาดกลางของชุมชนฯ รวมก่อตั้งของชุมชน จากกรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ วงเงิน 2,090,000 บาท มีญาติธรรมที่ศรัทธาได้บริจาคเงินให้ชุมชนเป็นเงิน 300,000 บาท ซื้อเครื่องสีข้าวเพื่อใช้สีข้าวกลึงไว้บริโภคในชุมชน และได้เช่าเครื่องมือต่างๆ ในการทำสมุนไพร จำนวน 9 เครื่อง จาก อบต.กาบิน จังหวัดอุบลราชธานี ค่าเช่า 4,000-5,000 บาท เพื่อใช้ทำสมุนไพรสำเร็จรูป และได้ซื้อเครื่องบรรจุถุง ราคา 280,000 บาท เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมทั้งหมดในชุมชน

30 ธันวาคม 2540 – 2 มกราคม 2541 เริ่มจัดงานปีใหม่ “ตลาดอริยะ” ต่อมา กลายเป็นประเพณีที่จัดขึ้นทุกปี

ปี พ.ศ.2541 ชุมชนได้รับงบประมาณจัดสร้างประปาหมู่บ้าน วงเงิน 2,700,000 บาท จากสาธารณสุขจังหวัด และจากกรมชลประทานในการขุดรอกหนองน้ำเพื่อใช้เป็นที่เพาะพันธุ์ปลา ในวงเงิน 1,500,000 บาท ปี พ.ศ.2542 ได้งบประมาณในการขุดรอกคลองรอบหมู่บ้านเพื่อ ป้องกันน้ำท่วมและนำมาใช้ในการเกษตร หน้าสวนออนซอน แปรรูปสมุนไพรร 320,000 บาท จาก กรมส่งเสริมสหกรณ์ และได้รับงบประมาณจากมิยาซาวาแพน วงเงิน 100,000 บาท ใช้ในการ อบรมนักศึกษา 50,000 บาท ทำถนนทางเข้าหมู่บ้านด้านหลังหมู่บ้านฤดูระงุม หมู่ 3 จำนวน 50,000 บาท ปี พ.ศ.2543 ชุมชนได้รับงบประมาณจากกองทุนเพื่อพัฒนาสังคม (SIF) จำนวน 7,250,000 บาท ใช้ในการก่อสร้างศูนย์และซ้ออุปกรณ์การเกษตร ฯลฯ

4 พฤศจิกายน 2543 (งานมหาปวารณาครั้งที่ 19) หมู่สมณะมีมติให้ชุมชนราชธานี อโศก เป็นพุทธสถาน

4.2 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

4.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

หมู่บ้านชุมชนอโศก ตั้งอยู่ที่หมู่ 10 ต.บุงใหม่ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี มีพื้นที่ ทั้งหมดประมาณ 350 ไร่ ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่ม เปรียบเสมือนอยู่ก้นกะทะ มีสภาพเป็นดิน ทาม (พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ) มีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว คือ ฤดูฝนบางปีจะมีน้ำมาก บางปีน้ำท่วม ส่วน ฤดูหนาวจะมีน้ำขังสามารถใช้ที่ดอนทำการเพาะปลูกพืชผัก และไม้ล้มลุกได้สภาพ พื้นที่ระหว่าง หมู่บ้านจดแม่น้ำมูล มีลักษณะคล้ายคลื่นเป็นพื้นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ ขนานไปกับแม่น้ำมูล ส่วนที่เป็นคลื่น เป็นป่าไม้พุ่มและไม้เลื้อย ส่วนที่เป็นท้องของคลื่นก็เป็นบึง(คลองน้ำธรรมชาติ)บางบึงมีน้ำขังตลอด ปี บางบึงไม่มีน้ำขัง ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของชุมชน คือ แม่น้ำมูล ชุมชนมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	มีแม่น้ำมูลกั้นระหว่างหมู่บ้านดงเจริญ ตำบลปทุม อำเภอเมือง
ทิศตะวันออก	จดหมู่บ้านค้ำกลาง
ทิศใต้	จดหมู่บ้านฤดูระงุม
ทิศตะวันตก	จดหมู่บ้านท่ากกเสียว

เส้นทางคมนาคมที่เข้าสู่ชุมชน คือ ถนนสายอุบลราชธานี - พิบูลมังสาหาร แล้วยแยกผ่านเข้าหมู่บ้านได้ 3 เส้นทาง คือ เส้นทางผ่านหมู่บ้านกุดปลาขาวมีระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร ผ่านหมู่บ้านกุดระงม ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร และผ่านหมู่บ้านค้ำกลาง (ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวคริสต์) ประมาณ 2 กิโลเมตร ประชาชนโดยทั่วไปในละแวกนี้ มีอาชีพรับจ้าง ทำการประมง และการเกษตรแบบพออยู่พอกิน เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2536 ประชาชน 5 หมู่บ้าน ช้างเคียง คือ กุดระงม บุ่งใหม่ ค้ำกลาง กกเสียว และชาวชุมชนอโคกได้ร่วมกันต่อสู้ กับนายทุนที่ทำธุรกิจดูตทรายในแม่น้ำมูลอันเป็นเขตสัมปทาน แต่บริษัทดังกล่าวกลับไปดูตทรายบริเวณเกาะสาธารณะกลางลำน้ำมูล เนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ ซึ่งอยู่นอกเขตสัมปทาน เกาะดังกล่าวมีประโยชน์ในการช่วยชะลอความรุนแรงของกระแสน้ำไม่ให้กัดเซาะตลิ่งพัง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อที่ดินทำกินของชาวบ้าน เรื่องนี้ชาวบ้านเคยต่อสู้กันมาหลายปีแต่ไม่สำเร็จ จนเกาะหายไปเหลือเพียง 1 ใน 3 ส่วน ต่อมาเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2537 จังหวัดได้สั่งให้บริษัทหยุดดำเนินการดูตทรายบริเวณดังกล่าว

4.2.2 โครงสร้างประชากรและสังคม

มีประชากรจำนวน 116 หลังคาเรือน จำนวนประมาณ 241 คน แบ่งออกเป็นเพศชายจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 39.0 และ เพศหญิง จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 61.0

4.2.3 ลักษณะทั่วไปของชุมชนชาวอโคก

ชุมชนชาวอโคก มีคุณลักษณะเฉพาะแตกต่างจากชุมชนชาวพุทธอื่น ๆ ที่อาจอธิบายได้ ดังนี้

- 1) เป็นสังคมรวมหมู่ของชาวพุทธทั้งสมณะ และฆราวาส ที่ตั้งใจปฏิบัติธรรมตามแนวคำสอนของพระพุทธเจ้า
- 2) มีการดำเนินชีวิต กินอยู่อย่างเรียบง่ายโดยไม่รับประทานเนื้อสัตว์ ไม่มีอบายมุข สิ่งเสพติด ไม่เล่นเครื่องจลาจล และไสยศาสตร์ โดยส่งเสริมให้รู้จักการประหยัด ไม่กินและใช้จ่ายในสิ่งที่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ซึ่งเป็นไปตามกรอบของศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 หรือศีลที่สูงขึ้นไปตามสถานะของบุคคล
- 3) มุ่งพัฒนาจิตสำนึกให้มีความขยัน สร้างสรรค์ เสียสละ ในการประกอบอาชีพ โดยสามัคคี และมีความเอื้อเฟื้อ เมตตา แบ่งปันกันและกันอย่างญาติธรรมทางธรรม

- 4) ปรับปรุงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีการรักษาป่าไม้และแบ่งพื้นที่เพาะปลูกตามหลักกิจกรรมธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมี (ไม่ทำลายดินและน้ำ)
- 5) มีกิจกรรมร่วมกัน สร้างสรรค์ผลผลิตด้านปัจจัย 4 (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค)
- 6) มีการอบรม และเผยแพร่พระธรรมคำสอนแก่สมาชิกในชุมชนและแขกผู้มาเยือน ตลอดจนการให้บริการช่วยเหลือตามรอยวัฒนธรรมชาวพุทธที่พึงให้แก่กัน

ในความเป็นอยู่ของชุมชน ชุมชนมีกติกามีกฎ กติกา 5 ละเอียดรอบคอบ กินมังสวิรัต สมาชิกในชุมชนทุกคนจะมีงานทำตามฐานงาน อาทิ ฐานร้านขนมปัง ฐานโรงสีข้าว และมีการประชุมฐานงาน อาทิตย์ละครั้ง การประชุมใหญ่เดือนละครั้ง เพื่อรายงานผลงานแต่ละฐาน สภาพความเป็นไป ความรู้สึกอารมณ์ของสมาชิกในชุมชน ก่อนประชุมหนึ่งวัน เรียกกันว่า วันเตโชไว เป็นวันที่แต่ละคนมีโอกาสระบายทบทวนตัวเอง โดยทั่วไป วันเตโชไวจะมีในช่วงเช้าพรรษา ซึ่งถือเป็นช่วงหล่อหลอมวิญญูญาณ

4.3 โครงสร้าง (structure)

4.3.1 ผู้นำ - แกนนำ - สมาชิก

1) สมณะโพธิรักษ์

สมณะโพธิรักษ์ เกิดเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2477 ผู้ก่อตั้งสันติอโศก ในทัศนะของสมณะโพธิรักษ์ ราชธานีอโศก ไม่ได้มีแนวคิดที่จะเผยแพร่ หรือทำให้แนวคิดบุญนิยม และวิถีชีวิตอโศก เป็นที่ยอมรับและมีอิทธิพลต่อสังคมในวงที่กว้างขวางออกไป แต่ต้องการปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ ด้วยเห็นว่า มนุษย์มีธรรมชาติการรับรู้ แม้จะมีแนวคิด วิสัยทัศน์ต่าง ๆ กันไป แต่เมื่อมีความสัมพันธ์รับรู้ ใครรู้ สนใจศึกษา ความคิดจะถูกขยายไปได้เรื่อย ๆ ตามธรรมชาติ ดังที่เป็นอยู่ที่สันติอโศก มีการขยายตัวเป็นกลุ่ม ๆ ในลักษณะเครือข่าย

“ในความเป็นมนุษย์ที่มีจิตวิญญูญาณ มีสมอง มีความนึกคิด มีปัญญา มีการตัดสินใจ มีการวิจัย อยู่ในตัวจิตวิญญูญาณ เป็นบทบาทของจิตวิญญูญาณเอง แล้วมันก็จะเกิด เกิดวินิจจัย เกิดการตัดสินใจ เกิดการสังเคราะห์ วิจัยวิจารณ์ ขึ้นในตัวของมันเอง เพราะฉะนั้นคนส่วนมากนอกที่เขา ยังมี concept (ข้อคิดเห็น) อย่างนั้น มี vision (วิสัยทัศน์) อย่างนั้น เขามีของเขา แน่นนอนเลย concept ของเขา vision ของเขาก็เป็นอย่างของเขา vision ของอโศกก็เป็นอย่างนี้ มันก็จะเดินไป

กันคนละทิศ แต่ข้างนอกแม้จะขยายขอบเขตออกไป สัมพันธ์กับข้างนอก มันก็สัมพันธ์อยู่แล้วโดยธรรมชาติ เราก็มีประชาธิปไตยอย่างเดิม อิศรเสวีภาพ ใครต้องการศึกษา ใครต้องการพิสูจน์ ว่าเออนี้มีแง่ดี มีผลดีอะไร เขาก็จะมาศึกษาเอง คนมีปฏิภาณดี ก็รับได้เร็ว คนมีปฏิภาณไม่ดีก็รับได้ช้า ก็เป็นเรื่องธรรมดา มันก็จะขยายผลออกไปเรื่อยๆ เหมือนอย่าง ที่มันเป็นอยู่ อย่างทุกวันนี้ ชาวอโศกก็ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากกลุ่มเด็กมากกลุ่มโต ก็ขยายเป็นจุลภาค ไปตามเครือข่าย มันจะไม่เกิดเป็นมหภาค ชนิดที่เรียกว่า กลุ่มเดี่ยวแล้วโตใหญ่ขึ้นไปเอง มันก็จะเป็นมหภาคประเภทเหมือนลูกโซ่หรือเครือข่าย ร่วงแห ซึ่งมันจะเกิดจุลภาคต่างๆ สานกัน กายกันไปอย่างนี้ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติที่ดี ถ้าอะไรก็แล้วแต่ ถ้ามันรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนโตใหญ่แล้ว เทอะทะแล้วนี่ เป็นความลำบาก ไม่ว่าจะอะไรต่ออะไรต่างๆ แม้แต่ธรรมชาติของวัตถุก็ตาม ธรรมชาติของฟิสิกส์ ทางวัตถุ ก็ตาม นักเข้ามันก็มีจักรวาล เป็น Nebula (กลุ่มแก๊สหรือฝุ่นที่คล้ายก้อนเมฆ ดาวตรงกลางที่ล้อมรอบด้วยก๊าซ กาแล็กซีขึ้นอก) ที่ใหญ่ที่สุด แล้วก็เกิด Big bang เกิดการแตกตัว แล้วก็เกิด การขยาย มันก็เป็นธรรมชาติทั้งหมด มันจะทนอยู่ไม่ได้หรอก เพราะฉะนั้นเรารู้แล้วว่า ไม่จำเป็นที่เราจะต้องไปรวมตัวให้มันใหญ่ เป็นก้อนใหญ่ จนกระทั่งมันเหมือนจีนที่ไม่ยอมปล่อยให้หลุดวัน ไม่ยอมปล่อยให้ ธิเบต จะรวมเขาให้หมด ที่ไหนก็ไม่ยอมปล่อยให้ มีแต่จะรวบรวมเข้ามาเป็นอาณาจักรอย่างนั้น เราไม่มี concept อันนี้เลย vision อันนี้เราก็ไม่มี เพราะฉะนั้นเราก็ไม่ล่าอาณาจักร โดยเราเองก็จะไม่ตั้งกันเอาไว้ เราก็จะปล่อยให้มันเกิดการแยกตัว เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการขยายตัวออกไป แต่เราก็ประสานกันอยู่ ในความเห็นที่ตรงกัน มี concept เดียวกัน มี vision เดียวกัน มันก็ไปด้วยกันได้”

สันตอโศกไม่ได้มีแนวคิดในเรื่องการทำให้เหมือน แต่เป็นการแทรกและขยายตัวไปในธรรมชาติที่มีความเหมาะสม สมณะโพธิรักษ์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหลากหลายของชุมชน และความเป็นอัตลักษณ์ ว่า

“ทุกอย่างไม่เหมือนกัน มันคล้ายกันแต่มันไม่เหมือนกันทีเดียว เราทำให้คล้ายกันที่สุดได้นั้นแหละถูกต้อง อาตมามี Motto (ภาษิตคำขวัญ) อันหนึ่งที่ว่า ความสามัคคี คือความขัดแย้งอันพอเหมาะ ความสามัคคีที่ไม่มีขัดแย้งกันเลย ไม่มีในโลก ไม่มี ความสามัคคี คือ ความขัดแย้งอันพอเหมาะ ถ้าเข้าใจตรงนี้แล้ว ก็จะเข้าใจลักษณะความหลากหลาย ความแตกต่าง มันเป็นสีสันเป็นความไม่น่าเบื่อ ไม่น่าเบื่อ ถ้าเป็นสิ่งเดียวกัน เป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่มีอะไรแปลกเปลี่ยนแปลงออกมาเลยแล้วนี่ แม้แต่เรื่องของชีววิทยา สิ่งเดียวกัน เซลเดียวกัน ตระกูลเดียวกัน ผสมพันธุ์กันเดียวกันก็เนาตาย สูญ บอด ไม่มีเหลือ เป็นธรรมชาติ นี่เราต้องเข้าใจส่วนความจริงอันนี้แล้ว มันก็เป็นของมันไปเอง”

“อัตลักษณ์ของเรามี แล้วอัตลักษณ์นี้มันจะขยายตัวออกไป ค่อยๆ แพร่ ค่อยๆ ประกาศตัวเองออกไป คนเห็นดีก็มารับทำเอาไป ก็จะสามารถไปก่อตั้งเป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นเครือข่าย อีก สืบต่อ สานขยายออกไปๆ มันเป็นไปเรื่อย ๆ มันก็จะแทรกตัวเข้าไปทุกจุดของโลก ทุกจุดของ จักรวาล เราไม่รีบร้อน เพราะมันไม่ง่าย ถ้ารีบร้อนสุกเอาเผากิน ไปไม่ไกล แล้วก็ไม่ได้เกิด การปรามิทยไม่ได้คุณภาพที่ดี และไม่ถาวรยั่งยืน เพราะฉะนั้นเราไม่รีบร้อน เราไปตามธรรมชาติ ที่แม้มันจะช้า แต่มันก็สั่งสมความครบแน่นของมันไปเรื่อยๆ มันเป็นของดีอยู่แล้ว มันก็จะดำเนินไปตามกาละของมันไป เพียงแต่มุ่งมั่นขยันอดสาหะเต็มที่เท่านั้น”

ในเรื่องทุนนิยม ที่เป็นกระแสหลักของโลกอยู่ทุกวันนี้ สมณะโพธิรักษ์ เห็นว่า ถึงที่สุดทุนนิยมอยู่ไม่ได้

“มันเป็นอย่างนี้ จุดจบของมันก็คือ ทุนนิยมนี้ เขาจะแข่งกันเอง ฆ่ากันเอง เขาแย่งชิงกัน ส่วนเราสร้างสรรค นี้ขณะนี้มีความอยู่ทั่วโลกนี้ มันก็คือทุนนิยม นี้เขาแย่งกันเอง ฆ่ากันเอง ไม่มีจบ อยู่อย่างนี้ เพราะฉะนั้นทุนนิยมเขาก็จะฆ่ากันเอง ฆ่ากันและกันไม่มีหยุด ที่นี้เราเองเราไม่ได้เป็นตัวที่จะฆ่าเขา ไม่ทำร้ายใคร เราจะไม่ไปทะเลาะตบตีกับใคร เขาตีกันแต่เราเข้าทั้งสองข้างนั้นแหละ คุณต้องการความช่วยเหลือ เราช่วยเขาทั้งสองข้างนั้นแหละ เราไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เราช่วย เขาเจ็บ ป่วยมา เราก็รักษาให้ ทะเลาะกันตีกันมาบาดเจ็บ เราก็รักษาให้ ไม่มีเวลาไปสร้างอะไร มากินมาอยู่ ไม่มีอาหารกิน เราก็ตัดแบ่งไปให้ ไปเลี้ยงเขา ทั้งสองฝ่าย เราไม่ได้ลำเอียง คนไหนขาดแคลน คนไหน ต้องการ ช่วยได้เท่าที่เราช่วยได้ เราช่วยเขา มีลักษณะช่วยเหลืออย่างเดียว ถ้าเราสามารถเราก็ให้สติเขาบ้าง ถ้าเขาเชื่อ ถ้าเขาเชื่อแล้ว ก็เปลี่ยนแปลง อันนั้นได้ดี แต่เราไม่ควรหวัง จริงๆ เราไม่ได้ดูตาย ก็ช่วยบ้าง ให้สติบ้าง เท่าที่เราสามารถ แต่เรื่องนี้เขาจะมาเชื่อเราง่ายๆ ที่ไหนแล้ว เขาไม่เชื่อก็เรื่องของเขา เราก็ไม่ช่วย เขาเชื่อก็ทำ เท่านั้นเอง”

ในส่วนที่เกี่ยวกับพรรคฟ้าดิน สมณะโพธิรักษ์ ได้อธิบายว่าไม่ได้มีแนวความคิดที่จะตั้งพรรค แต่เมื่อมีมาแล้ว การทำงานตามแนวทางของพรรคแตกต่างไปจากพรรคการเมืองอื่น ๆ คือเป็นพรรคการเมือง ที่ไม่ใช่วิธีการหาเสียงให้ประชาชนเลือก เพราะเห็นว่าการหาเสียงไม่ใช่ประชาธิปไตย ไม่ใช่วิถีของการมอบอำนาจอธิปไตย แต่ต้องให้ประชาชนมาเรียกร้อง แสดงความต้องการว่าจะเลือกเอง

“เราก็ทำของเราไป อย่างนี้ เพราะว่ามันจะไม่เหมือนของเขาก็ไม่เป็นไร เราก็ทำกับประชาชน เราก็รู้ว่า เราไม่อาจเอื้อม ที่จะไปถึง ระดับบริหารได้ มีระบบสภาก็เหมือนกัน เราก็คิดว่าเราก็คงก้าวเข้าไปถึงขนาดนั้น ไม่ใช่ง่ายๆ ตามความเป็นของเรา เราก็จะต้องเป็นแบบของเราอย่างนี้ เช่นว่าถ้าเราจะได้เป็นตัวแทนของประชาชนกลุ่มหนึ่ง เข้าไป เราจะได้รับเลือก เขาจะเลือกเรา

เข้าไปเป็นตัวแทน เราก็จะไปเป็นตัวแทนที่จริง ถ้าประชาชนจะเลือกเราเข้าไปจริงก็เลือก แต่เราจะไม่หาเสียง ไม่เสนอตัว ประชาชนจะต้องเรียกร้องเรา จริงๆ เราจะให้ประชาชนมาเลือกเราจริงๆ และถ้าต้องลงสมัครแข่ง ก็ไม่หาเสียง ยังหาเสียงถือว่า ยังไม่ใช่ประชาธิปไตย มันยังไม่ใช่อำนาจประชาชนจริง ๆ มันไปขอร้องเขา ไปขอตัวอ่าตน ถึงขั้นไปเที่ยว ได้พูดหลอกพูดล่อ พูดจริงไม่จริง ก็ไม่รู้ คุณไม่ให้อowodตัวเอง อย่างนี้ไม่เอา ประชาชนต้องรู้ด้วยตนเอง อย่างชิมซัปส์สัมผัสสัมพันธ์คนผู้ นั้นมาตลอดเวลาจริง ว่าคนนี้เป็นอย่างไร ฉันจะเลือกคนนี้ เพราะคนนี้ มีความจริงตามจริงที่ฉันรู้ ฉันตัดสินใจแล้วเอาคนนี้ คนอื่นมาอย่างไร ฉันก็ไม่เอา นี่คือ คนจริง ความจริง ในความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น ถ้าเราไม่ใช่คนจริงที่คุณรู้จัก และเลือกจริง เขาไม่เลือก เราก็ไม่ไป”

“ประชาชนต้องรู้จักก่อนสิ ผู้ที่จะเข้าไปรับเลือกนี้ ประชาชนต้องรู้จักจริงๆ ไม่ใช่หมาหลงมาจากไหน ก็ไม่รู้ ถือกระเป๋าเงินเข้ามาแล้วก็แจกเลย แล้วก็ได้รับเลือกเลย ได้เป็นเลย ต้องไม่ใช่อย่างนี้ ต้องเป็นคนี่ประชาชนเขาจะเลือกไปเป็นตัวแทนเพราะเขารู้จักดีจริง ๆ เด็กก็รู้ ผู้ใหญ่ก็รู้ คือคนต้อง Popular (เป็นที่นิยมกัน เป็นที่ยอมรับกัน)จริง ๆ ต้องเป็นคน favorite (ซึ่งได้รับการสนับสนุน) เราต้องเป็นคนจริงอย่างนั้น หากมี favorite หลายคน ก็เป็นหน้าที่ของประชาชน จะคัดเลือกเอาใคร อีกที”

สมณะโพธิรักษ์ เห็นว่า การทำงานการเมือง คือการทำงานกับประชาชน เป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประชาชน การทำงานการเมือง คือการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ช่วยกันให้เกิดความอยู่ดีกินดี

“เพราะฉะนั้นจะเกิดเมื่อไหร่เราไม่รู้ เราก็ทำไป สร้างไป มันก็จะก่อเกิดมีอัตราการก้าวหน้าไปตามที่เราสร้างจริง ๆ เราก็คิดว่า แม้จะมีระบบสภา เราก็คงไม่ได้ มีโอกาสไปร่วมสภาอะไรกับเขาหรอก แต่เราก็ทำการเมืองกับประชาชนได้ เพราะงานการเมือง มันไม่ได้หมายความว่า จะต้องเข้าไปทำงานแต่ในสภา หรือต้องมีตำแหน่งเป็นข้าราชการการเมืองให้ได้ จึงจะทำงานการเมืองได้ ไม่ใช่จะมีแต่การบริหารในสภาเท่านั้น เราทำงานการเมืองนอกสภาได้ ทำกับประชาชนเราโดยตรงเลยก็ทำได้ ทำส่วนตัว ทำกลุ่มหนึ่ง หมู่หนึ่ง สองคน ห้าคน แปดคน สิบคน ร้อยคน พันคน หมื่นคน เราก็ทำได้ ไม่มีอะไรมาขัดกัน ที่จะบังคับเรา เราทำได้ เราทำงานกับประชาชน การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประชาชน เราช่วยกันกระจายความรู้เกี่ยวกับการเมือง ให้กับประชาชน หรือให้การศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองทั้งรูปธรรมและนามธรรม โดยไม่ต้อง มีตำแหน่งเป็นทางการ เราก็รับผิดชอบแบ่งหน้าที่กันทำ เรารู้แต่ว่า ทำงานการเมืองคือการช่วยเหลือ เพื่อพ่ายกัน เสียสละช่วยกัน ใครมีความรู้ความสามารถอะไรจะเกื้อกูล

กันได้ ก็ช่วยกันไปให้ประชาชน เป็นอยู่สุขให้ดี ให้ประชาชนรู้สิทธิและหน้าที่อันพึงมีต่อรัฐต่อสังคม”

ผู้วิจัย ยังได้ศึกษาแนวคิดของสมณะโพธิรักษ์ที่มีต่อประชาธิปไตยและการเมือง บุญนิยม ในเอกสารเผยแพร่ของสันติอโศก¹ พอสรุปความได้ว่า ชาวอโศกเป็นคนสังคมใหม่ที่กำลังดำเนินบทบาทที่เป็นนวัตกรรมตัว เลือกลงของสังคมทั้งโลก เพราะวิธีการที่ทำการรวมทั้งระบบประชาธิปไตย ระบบคอมมิวนิสต์ และศาสนาชั้นโลกุตระมาเป็นตัวจักร

ประชาธิปไตย คือ การทำให้สังคมรู้จักสิทธิ มีอิสระเสรีภาพ และมีคนที่มีความเจริญสูงส่ง มีน้ำใจดี มีภูมิปัญญา มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดีที่สุดในประเทศที่สุด แต่ประชาธิปไตยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นประชาธิปไตยของคนโลกีย์ ศาสนาไม่ได้ช่วยให้คนลดความเห็นแก่ตัว ลดกิเลส แต่เกิดความลำเอียง ไม่มีความเสมอภาค อิสระเสรีภาพ ตามที่ประชาธิปไตยต้องการ ขณะที่ทุกสังคมต้องการที่จะให้สังคมส่วนรวมเป็นสุข ไม่เดือดร้อน สุขสงบ สันติภาพ เบิกบาน ร่าเริง สนุกสนาน เป็นอันดี สังคมคอมมิวนิสต์ต้องการ จึงใช้วิธีเสมอภาค ไม่ลำเอียง คือ มีส่วนกลาง ให้รวมกันที่ส่วนกลาง มีเจ้าหน้าที่เป็นคนเอาไปแบ่งแจก จัดการให้ทั่วถึงแต่ก็ลำเอียงอยู่ดี และยังไม่เอาศาสนา จนได้ชื่อว่าเป็นวัตถุนิยม เป็นลัทธิที่เห็นแต่ทางรูปธรรม เห็นแต่วัตถุ ไม่ได้เห็นแก่จิตวิญญาณ และไม่ศึกษาธรรมะอย่างเพียงพอ

ประชาธิปไตย ก็อย่างหนึ่ง คอมมิวนิสต์ ก็อย่างหนึ่ง ในแต่ละอย่างก็มีนัยดี นัยดีของประชาธิปไตยคืออิสระเสรีภาพ นัยดีของคอมมิวนิสต์ คือ ทำเพื่อประชาชน เอามารวมส่วนกลาง เพื่อกระจายไปสู่ส่วนรวม

“บุญนิยมมีทั้งอิสระเสรีภาพ และเอามารวมส่วนกลาง เห็นแก่ส่วนกลางด้วยความสมัครใจ ไม่ได้บังคับ เต็มใจ มีปัญญา มีความยินดีที่จะให้ส่วนรวม เป็นระบบที่ไม่เคยมีในสังคมมนุษย์ ยังไม่มีประวัติศาสตร์ของระบบบุญนิยมถึงขั้นสาธารณโภคี เราทำเพราะถึงยุคที่จะทำได้ เป็นยุคที่เฟื่องเรืองความรู้ทางด้านสิทธิมนุษยชน พวกเราก็เข้าใจเรื่องสิทธิ ว่าเรามีสิทธิอะไรบ้าง แต่เราไม่ยึดสิทธิของเรา ศาสนาพุทธละความเป็นอัตตา อัตนียา ละความเป็นสิทธิของเรา เราเต็มใจที่จะไม่ยึดสิทธิอันนี้เป็นเรา เป็นของเรา เราจึงทำสาธารณโภคีได้ เป็นเรื่องยิ่งใหญ่ที่สุด การปฏิบัติเราเป็นไปแล้ว เราจึงต้องมีทั้งทฤษฎี มีความรู้ที่ละเอียดลอบเป็นหลักวิชา เพื่อจะได้พิสูจน์ขอให้เราตั้งใจและศึกษา พิสูจน์ความจริงนี้ด้วย ไกล่จะถึงกลียุคแล้ว ปลายยุคแล้ว ทุกอย่างถวนรอบแล้ว ปัญญาที่เต็มที ทรัพยากรในโลกก็พร้อมจะไม่เหลืออะไรแล้ว พุทธนิมิตก็ยังแก่งแย่งกันอยู่

¹ สมณะโพธิรักษ์, “วิถีชาวอโศก,” เราคิดอะไร (ธันวาคม 2545).

เรามาจากบุญนิยม ไม่สะสมกอบโกย เป็นผู้ที่ไม่ถือคุณคนอื่น กินน้อยใช้น้อย แต่สมรรถนะของเราสูง ให้แก่โลกมาก โดยมีทุนทางสังคม เราทำมากให้แก่สังคมมาก ยิ่งเราศึกษาทางจิตวิญญาณ ใจเราให้หรือไม่ให้ เราปล่อยวางอดีต อนาคตหรือไม่ เรายึดเป็นเรา เป็นของเราหรือไม่ ถ้าเราไม่ได้ยึดเป็นเรา เป็นของเรา นั่นแหละ คือเราให้กับสังคม”

“งานของเรา ไม่ใช่งานเล็ก ต้องเอาใจใส่ ต้องเสียสละ และต้องหนัก เพราะเราเป็นรุ่นบุกเบิก สร้างไว้ให้แก่สังคมจนกว่าจะตาย เพราะการเมืองนี้ เป็นการเมืองแนวใหม่ และซื่อสัตย์ที่สุด เป็นการจะทำงานสร้างสรรค์ เสียสละเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ให้อำนาจการเมืองประชาธิปไตยที่แท้จริงเป็นอย่างไร จึงไม่ใช่เรื่องที่ย่าง เพราะยังไม่เคยมีในโลก เป็นนวัตกรรมจริง ๆ เป็นงานที่กระทำเพื่อสังคมประเทศ เป็นนวัตกรรมพรรคการเมืองที่เราทำ ชื่อ “พรรคเพื่อฟ้าดิน” (พพต.) (เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า FOR HEAVEN AND EARTH PARTY (FHAE) มีคำขวัญคือ ‘เศรษฐกิจพึ่งตน ชุมชนเข้มแข็ง ประชาธิธรรม ประเทศมีไท’) เป็นพรรคการเมือง ที่ไม่เหมือนพรรคการเมืองที่เคยมีมาในโลก เพราะเป็นการเมืองบุญนิยม เป็นการเมืองทวนกระแส เราทำการเมืองเพื่อประชาชน โดยประชาชน ของประชาชนที่แท้จริง ไม่ใช่การเมืองแบบแสวงหาอำนาจ ส่วนจะได้ อำนาจ นั้นเป็นสิทธิ์รวม ประชาชนจะให้เองโดยจริง เพราะฉะนั้นถ้าไม่ถึงวาระที่ประชาชนมาขอรับรองให้สมัคร ส.ส. เราจะไม่มีสมัคร และเมื่อสมัคร ส.ส. จะไม่หาเสียงเด็ดขาด การหาเสียงยังไม่ใช้ประชาธิปไตย เป็นการคุยไม่ไฉ่ฉอด เป็นการหาวิธีการเล่นที่เหลี่ยม และเมื่อสมัครต้องเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ที่จะแจ้งให้ประชาชนทราบ ถ้าเราแน่จริง ประชาชนรู้จักเราดี เขาก็จะเลือกเรา ถ้าประชาชนไม่ต้องการเรา เขาก็ไม่เลือก เราก็ไม่ต้องไปทำ เพราะเราทำงานกับประชาชนได้อยู่แล้ว ไม่ต้องไปมีอำนาจในสภา เพราะการเมืองเป็นการทำงานกับประชาชนโดยตรงอยู่แล้ว แม้แต่การออกเสียงเสนอกฎหมายก็สามารถยื่นเข้าไปได้ จะรับหรือไม่รับ เข้าถึง ครม. หรือไม่ เราก็คงจะไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย”

“การเมืองนี้จะเป็นการเมืองแนวใหม่ และซื่อสัตย์ที่สุด เป็นการทำงานสร้างสรรค์ เสียสละ เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ให้อำนาจการเมืองประชาธิปไตยที่แท้จริงเป็นอย่างไร จึงไม่ใช่เรื่องที่ย่าง เพราะยังไม่เคยมีในโลก เป็นนวัตกรรมจริง ๆ เพราะฉะนั้น เกณฑ์ที่เราเลือกกรรมการพรรค ผู้บริหารพรรค แม้แต่คนที่จะมาร่วมงาน ก็ต้องหาคนที่ทิวี่เสมอกัน มันถึงจะไปทางเดียวกัน มีน้ำหนึ่งใจเดียวในการเปลี่ยนแปลงระดับนโยบาย เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน”

“ก่อนหน้านั้นเราไม่เห็นด้วย เพราะเราทำงานด้านศาสนาอยู่ แล้วอยู่ดีๆ จะให้พรรคการเมืองเข้ามา ตอนนั้นเรารู้สึกว่า นักการเมืองยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ของประชาชนนัก นักการเมืองค่อนข้างจะเป็นพวกแสวงหาผลประโยชน์ ก็มีการถกกันไปถึงจุดหนึ่งที่ว่า ศาสนาก็คืองานที่ช่วย

สังคม พรรคการเมือง ก็คืองานที่จะช่วยสังคม แล้วถามว่า เราพึ่งตนเองได้แล้วหรือยัง เราก็ตอบตัวเองว่า พึ่งตนเองได้แล้ว เพราะขณะที่เศรษฐกิจตกต่ำ เราไม่เจอผลกระทบ ถามว่า ถ้าเราพึ่งตนเองได้แล้วเราจะไม่ช่วยผู้อื่นเลยหรือ”

นโยบายพรรคเพื่อฟ้าดิน² พรรคแรก ระบุว่า พัฒนาประชาธิปไตยด้วยการเมืองอริยะ (อริยะ ก็มาจากอริยะ หมายถึงผู้บรรลุนิยาม หรือผู้พ้นไปจากทุกข์) หรือการเมืองบุญนิยม มุ่งสร้างคนให้มีคุณธรรมเป็นรากฐานประชาธิปไตย พัฒนาชุมชนให้มีศีล ปลอดภัย มุข พึ่งตนเองได้ ไม่แก่งแย่งแสวงอำนาจและประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งเป็นนวัตกรรม (innovation) อันหนึ่งของสังคม

“คนปฏิบัติธรรมลดความโลภ ความโกรธ ความหลงได้ ควรเข้าไปทำงานการเมือง ทุกวันนี้วงการเมืองโลกมาก เห็นแก่ตัวและพวกพ้องของตน กอบโกย โกงบ้านโกงเมือง ไม่อาย ไม่กลัวบาป อาตมาถึงเวลาพิสูจน์ พรรคการเมืองบุญนิยม”

2) ดาวเพ็ญ นาวาบุญนิยม

ดาวเพ็ญ นาวาบุญนิยม เป็นชื่อที่สมณะโพธิรักษ์ ตั้งให้ เดิมชื่อ เพ็ญศรี คำพิเศษ เกิดปี พ.ศ.2500 มีตำแหน่งเป็นประธานสาขาพรรคเพื่อฟ้าดิน จังหวัดอุบลราชธานี มาใช้ชีวิตในราชธานีอโศกได้เป็นเวลา 9 - 10 ปี ก่อนมาที่ราชธานีอโศก ได้ใช้ชีวิต 6 - 7 ปี ที่ศิระะอโศก อ. กันทรลักษณ์ จ.ศรีสะเกษ ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2532

ดาวเพ็ญ ได้เล่าให้ฟังถึงแรงดลใจที่เข้ามาในศิระะอโศกในช่วงอายุ 32 ปี ว่า ในช่วงอายุประมาณ 25 - 26 ปี ได้มีโอกาสฟังพ่อท่าน³เทศน์เกิดความประทับใจ ถึงกับตามไปฟังเทศน์ที่ศิระะอโศก ได้ประทับใจในคำอธิบายว่าภราดรภาพ ซึ่งตนเองมีแนวคิดมาก่อนแล้วที่อยากให้สังคมดี ไม่มีชนชั้น เป็นพื้นฐานที่เกิดในสมัยที่เป็นนักศึกษา ทำกิจกรรมในองค์การนักศึกษา และได้ฟังคำ อธิบายถึงความหมายของคำว่าอิสรเสรีภาพ คือ อิสระจากราคะ โทสะ ในวิญญูญาณ ถึงจะกอบกู้มนุษยชาติได้ เกิดเป็นแรงบันดาลใจ “อาชีพู้ชาติ จะฟันธงไปว่า อาชีพที่จะหล่อหลอมวิญญูณเรา รักมวลมนุษยชาติ หรือ รักคนอื่น ถ้าเราจะไปช่วยชาวนา เราต้องทำวิญญูณตัวนี้ให้ได้ ให้เข้าถึงการเป็นคนรักท้องไร่ท้องนา รักสิ่งแวดล้อม รักธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ จริง ๆ เราต้องมาทำจุดนี้ ถ้าไม่จั้น เราเป็นศักดินาเหมือนเดิม เป็นข้าราชการก็อยู่ในร่ม วันหนึ่งก็หมดแล้ว คิดถึงชาวนา ได้แค่ความคิด แต่สภาวะจริงไม่ถึง ช่วยไม่ได้ พอเราได้ฟังพ่อท่านอธิบายอย่างนี้

²พรรคเพื่อฟ้าดิน, นโยบายและข้อบังคับพรรคเพื่อฟ้าดิน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทฟ้าอภัย, 2546)

³ คำว่า “พ่อท่าน” เป็นคำสรรพนามที่ชาวอโศก ใช้เรียก สมณะโพธิรักษ์

โดยเฉพาะพ่อท่านตีคำว่า เกือบกับข้าว มีค่ามากกว่าเพชร และทองคำ พ่อท่านตีว่า มันมีค่ากว่ากันได้อย่างไร เพชรขายได้จริง ๆ แล้วคนมันกินได้ไหม กินไม่ได้ โดยพื้นฐานของชีวิตนี้ เกือบนี้ขาดไม่ได้เลย ข้าวนี้ขาดไม่ได้ เพราะฉะนั้น เราต้องสร้างดีมาน ขึ้นมาตรงนี้ให้ได้ ตัวนี้เป็นสิ่งที่สังคมขาดไม่ได้ เพราะฉะนั้นเราต้องมาทำ แล้วเชิดชู ซึ่งชาวนาเองไม่รู้คุณค่าของตัวเอง เลยไม่รู้ตัวตัวเองมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า ไม่เข้าใจ พระพุทธเจ้าตรัสไว้เป็นอาชีพที่มีค่ามากที่สุด อันดับหนึ่งของฆราวาส อาชีพชาวนา ข้าวเปลือกเป็นทรัพย์อันยิ่งใหญ่ ไม่มีทรัพย์อื่นได้เสมอเหมือน ข้าวเปลือกไม่มีธัญญาพืชอื่นใด นัตถิธัญญาสะมังคะลัง ประทับใจคำนี้มากเลย ยิ่งมาทำกรรมยิ่งรู้ว่าข้าวเปลือกในแกลบมันมีสารซิลิกา มันสร้างความแข็งแรงให้พืช ให้ใบแข็ง ลำต้นแข็งแรง เอาแกลบมาทำปุ๋ย ทั้งแกลบดำ แกลบสด จุลินทรีย์ไปอยู่ในนั้นมากเลย ยิ่งช่วงนี้ปลายฝนต้นหนาว จุลินทรีย์จะเข้าไปอยู่ในนั้นมาก ไปจับจุลินทรีย์ที่กอข้าวตอนนี้ ชาวนากำลังเกี่ยวจะได้จุลินทรีย์ที่ดีแข็งแรง มันสัมพันธ์กันไปหมด ทำไมพระพุทธเจ้าตรัสไว้เช่นนี้ มันมีประโยชน์จริง ปลูกอะไรไม่ง่ายเหมือนปลูกข้าว ตกดินมันก็เกิดแล้ว ไม่ต้องปลูก ตกลงเรียกราดมันก็ขึ้นได้แล้ว ชาวซึ่งตัวนี้ เลยตัดสินใจมาร่วม”

เมื่อดาวเพ็ญ นาวาบุญนิยม จบการศึกษา และทำงานได้ 2 - 3 ปี แต่งงานโดยมีปณิธานที่จะไม่มีลูก เพื่อให้เวลากับการช่วยสังคม มีสามีที่มีความคิดตรงกัน ตัดสินใจลาออกจากราชการครูด่วนด้วยกัน เพื่อไปใช้ชีวิตที่ศรีสะเกษ “เขากล้าลาออกก่อน เรายังต้องการเงินสักก้อนหนึ่ง รออายุราชการให้ได้ 11 ปี ถึงจะลาออก ให้ได้เงินบำเหน็จ 4 - 5 หมื่นบาท เพื่อเก็บเอาไว้ใช้ตามที่คิดไว้ พอความเป็นจริงไม่ต้องใช้อะไรเลย มาอยู่จริง ๆ ไม่ต้องใช้อะไร จึงใช้เงินซื้อรถเก๋งเล็กให้วัดหมด อยู่ด้วยกันกับสามี ทำสวนทำนาด้วยกัน 3 - 4 ปี สามีบวช แต่บวชได้ 6 พรรษา ก็สึก เพราะรู้ว่ากิเลสไปต่อไม่ได้ สึกมาแต่งงานอีก แต่งงานกับคนอโศกเหมือนกัน กับคนที่ เป็นลูกบุญธรรมของเรา สุดยอดเลย แล้วเด็กคนนั้นมาขอใช้นามสกุลเดียวกับเรา นามสกุลนาวาบุญนิยม เดียวนี้ ทั้งสองคนอยู่สวนอโศก ระยะทาง 3 - 4 กิโลเมตรจากที่นี่ เป็นเพราะเราถือศีล 8 เราพอใจในฐานะของเรา รักกันมามากเลยนะ ไม่คิดว่าจะมาพรากจากกันในชีวิตนี้ รักกันตั้งแต่อยู่มัธยม รักกันมาก เขาขยันเขาเก่งคณิตศาสตร์ด้วย ตัวเองนี้ไม่เก่งคณิตศาสตร์ ให้เขาทำการบ้านให้ แต่มีอุดมการณ์เหมือนกัน อุดมการณ์รักชาวไร่ชาวนาเหมือนกัน”

ในช่วงที่มีผู้บริจาคที่ดินให้ที่อุบลราชธานี คือ ราชธานีอโศก ในปัจจุบัน ผู้บริจาคเป็นลูกคนจีน 3 พี่น้อง มีคนหนึ่ง ชื่อ หนึ่งฟ้า นาวาบุญนิยม มีอาชีพเป็นนายควม ชื่อเดิม ทิพวิมล ธนากรานต์ ยกที่ดินให้ 60 ไร่ ต่อมา มีการจัดซื้อเพิ่มเติมโดยกลุ่มญาติธรรมในอุบลราชธานี ที่รวมตัวกันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 - 2525 ดาวเพ็ญ ร่วมอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย เพราะเป็น

ผู้มีถิ่นกำเนิดที่จังหวัดอุบลราชธานี “เราอยู่ในกลุ่มนี้มาก่อน ก่อนที่จะเข้าไปอยู่ในศิระชะอโคก ตัวเราเป็นคนอุบล ประชุมกันที่นี่ ทำกิจกรรมทำอะไรกันที่นั่น เลยตัดสินใจพาน้องมาด้วยกัน 6 คนจากศิระชะอโคก มีดาวพรน้องสาว ดาวบุญ ดาวนา ดั่งบุญ งามบุญ มาอยู่ด้วยกัน อยู่ต่อนั้นยังไม่ทำอะไรเลย มีกระท่อมหลังเดียว กระท่อมคนหาปลา มาอยู่ใจถึงมากเลยนะ ไม่มีบ้านสักหลัง เป็นป่าต่อนั้น อยู่ริมแม่น้ำ ทำสวน ศิระชะอโคก ให้ปุ๋ยหมักมา 1 คันรถ และจับคนละเล่ม พริกเกลือมาหาเอาข้างหน้า ตำข้าวกินกันเอง มีครกตำข้าวอยู่ง่าย ๆ สมถะปลูกผักขึ้นเต็มริมแม่น้ำ ปลูกถั่วฝักยาว ปลูกกะหล่ำปลี งามมาก”

ดาวเพ็ญ นาวาบุญนิยม ในฐานะหนึ่งในผู้ก่อตั้งราชธานีอโศก เป็นชุมชนเข้มแข็ง เห็นว่า ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ควรประกอบด้วย ข้อ 1 เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดถึงลักษณะของคนมีศีลมีคุณธรรม มีอารยะธรรม ข้อ 2 ต้องมีลักษณะพึ่งตัวเองได้ ไม่เป็นภาระผู้อื่น ข้อ 3 มีงานที่เป็นสัมมาอาชีพ มีกิจกรรมที่เป็นสาระที่มั่นคง คือ เน้นธุรกิจบุญนิยม คำขายเป็นธุรกิจบุญนิยม กสิกรรมนิยม มีกิจกรรมที่เป็นสาระ กิจกรรมการอบรม ข้อ 4 ต้องมีรากฐานที่ขยัน สร้างสรรค์ ขวนขวายกระตือรือร้น ข้อ 5 มีสุขภาพแข็งแรงจิตใจเบิกบานร่าเริง ข้อ 6 ไม่ฟุ้งเฟ้อ รุ่งเรือง พูเพื่อง ไม่ผลาญชาติสุรุ่ยสุร่าย ข้อ 7 ประณีตประหยัด แต่ต้องเอื้อเพื่อแจกจ่าย เพื่อผู้อื่น แจกจ่ายให้สังคมข้างนอก ข้อ 8 ต้องไม่มีอบายมุข ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีทุจริต ข้อ 9 ต้องมีความสามัคคี ออบอวน ข้อ 10 มีความปึกแผ่นแน่นหนา สัมผัสได้ในความเป็นภราดรภาพเป็นกลุ่มก้อน จะมีทุนทางสังคมเป็นประโยชน์แก่ตัวเอง และสังคมรอบข้าง โดยรวม คือ เน้นไปที่ไม่สะสม เอื้อเพื่อ สะพัด แจกจ่าย เสียสละไม่เอาเปรียบ เสียสละอย่างเป็นสุข

3) มิ่งหมาย บุญเฉลียว

มิ่งหมาย บุญเฉลียว ชื่อเดิม ทองม้วน บุญเฉลียว เกิดปี พ.ศ. 2497 มาใช้ชีวิตอยู่ที่ราชธานีอโศก เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2542 โดยได้รู้จักสันติอโศกครั้งแรกที่ศิระชะอโคก อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ สมัยที่เป็นครูประชาบาล อายุ 25 - 26 ปี ได้ไปทำบุญที่ศิระชะอโคก เกิดความประทับใจ ได้กินอาหารมังสวิรัต ู้สึกดี เมื่อกลับบ้านเริ่มไม่กินเนื้อสัตว์ เริ่มถือศีล ลด ละ เลิก ลดการแต่งกาย ลดอบายมุข ขณะนั้น มีลูก 2 คน ลูกสาวคนโต ลูกชายคนเล็ก สามีเป็นผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนครูประชาบาลด้วยกัน เมื่อเริ่มการลด ละ เลิก ทำให้มีเงินเหลือเก็บมากขึ้น การแต่งกายเรียบง่ายขึ้น ขยันขึ้น พื้นที่สวนหลังบ้านใช้ปลูกพืชผักนานาชนิด อาทิ มะเขือ พริก ถั่วฝักยาว ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ต่อมา เริ่มกินอาหารมือเดียว

มิ่งหมาย บุญเฉลียว เป็นครูใหญ่ของโรงเรียน สัมมาสิทธิราชธานีอโศก ได้เล่าให้ฟังถึงชีวิตการทำงานในโรงเรียนว่า โรงเรียนเปิดรับนักเรียน ปี พ.ศ. 2540 มาเมื่อครูใหญ่คนเดิมไม่

สบายไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ชุมชนจึงเลือกให้มิ่งหมายเป็นครูใหญ่แทน โรงเรียนสัมมาธิชา ราชธานีอโศก เป็นโรงเรียนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ มีชั้นเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีเด็กนักเรียน 131 คน ในหลักสูตร มีคณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา สุขศึกษา ภาษาอังกฤษ ศาสนา และศิลปะ-วัฒนธรรม ภายใต้ปรัชญา “ศิลป์เด่น เป็นงาน ชาญวิชา” คือ มีคะแนนให้ ศิล 40 เปอร์เซ็นต์ เป็นงาน 35 เปอร์เซ็นต์ ชาญวิชา 25 เปอร์เซ็นต์ การให้ คะแนนศิลป 40 เปอร์เซ็นต์ ให้คะแนน 2 เดือนต่อครั้ง มาจากครูส่วนกลางที่ดูแลคุมทั้งหมดกับ สมณะ 20 คะแนน ครูวิชาการให้ 5 คะแนน ครูฐานงานที่นักเรียนลงปฏิบัติในฐานงาน ฝึกทักษะ 10 คะแนน และเพื่อนร่วมชั้นให้อีก 5 คะแนน รวมเป็น 40 คะแนน

“เราสอนศิลปมาอันดับ 1 นักเรียนที่นี่ดี มาก่อนเก่ง เด็กนักเรียนตรวจศิลปอาทิตย์ละครั้ง ด้วยการเรียกนักเรียนมารวมกัน มีใบตรวจเช็คศิลปให้ เช็คเป็นข้อ ๆ เด็กจะพูด บางคนมีสำนึก บางคนมีโกหกบ้าง ซึ่งก็ผิดศิลป 2 ข้อ อยู่ที่นี่ใคร ทำไม่ถูก ผิดศิลปอยู่ได้ไม่นาน คนจะรู้ คนผิดศิลปจะทุกข์ แล้วมาสารภาพผิด เข้ามาหาครู หาสมณะ สารภาพว่าทำผิด แล้วจะให้เขาทำกุศลเพิ่ม ทำสิ่งความ ดีชดเชย เขาจะได้สบายใจพร้อมที่จะดำเนินชีวิตต่อไปอีก”

ในการดูแลนักเรียน มิ่งขวัญ แบ่งกลุ่มครูดูแลนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะมีครู กลุ่มหนึ่งดูแล เด็กนักเรียนต้องอาศัยอยู่ในชุมชน ดินดี 5 ออกกำลังกาย ฟังสัมมนาปฏิญาณครู รับประทานอาหาร 3 เวลา ช่วงเวลา 7.30 - 8.00 น ทานอาหารที่โรงครัว เสร็จแล้วเข้าเรียน ส่วน นักเรียนมัธยมศึกษา จะมีครูอีกกลุ่มหนึ่งดูแล ตอนเช้าก่อนลงงาน มีการฝึกทักษะการทำงาน ตอน เย็นหลังอาหาร มีการเรียนหนังสือ นอกจากนี้ ยังมีครูส่วนกลางดูแลชีวิตพื้นฐานทั่วไป กิจกรรม ประจำสัปดาห์ ประกอบด้วย

วันจันทร์ ทำกิจกรรมรวม เช่น ช่วยขายอาหารที่อุทยานในตัวเมืองอุบลราชธานี หรือ จัดอาหารในโรงครัว หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

วันอังคาร ทำงานตอนเช้า ช่วงบ่าย เรียนหนังสือ ตอนกลางคืนเช็คศิลปตรวจศิลป

วันพุธ ปฏิบัติงานทั้งภาคเช้า ภาคบ่าย ตอนกลางคืนเรียนหนังสือ

วันพฤหัสบดี วันศุกร์ เรียนหนังสือ ทั้งวัน วันเสาร์ เรียนหนังสือบ้าง

วันอาทิตย์ คือ วันหยุด

“เราสอนให้เด็กของเราเป็นผู้นำ ในเรื่องคุณธรรมการทำงาน ครูมาจากคนที่อยู่ใน ชุมชนที่จบการศึกษาปริญญาตรี และสมณะ รวม 12 คน นอกจากนั้น เป็นครูพิเศษจากฐานงาน มีฐานงานประมาณ 20 ฐานงาน การเลือกฐานนักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจ คือ ใช้นักเรียน เป็นจุดศูนย์กลาง เขาจะฝึกทักษะ การเป็นงานของเขา ตอนเย็นมาเรียนวิชาการ โดยแบ่งนักเรียน

เป็นกลุ่ม ฐานช่างมีนักเรียน 15 คน (ช่างเครื่องยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างประปา ช่างก่อสร้าง) เขาเรียก ฐานช่าง มี ฐานยุวกสิกรรม ประมาณ 15 คน ฐานสหกรณ์ อยู่นอกชุมชน 8 คน ฐานอุทยานบุญนิยม 23 คน ฐานสมุนไพร ฐานแชมพู ฐานทำงานประมาณ 10 กว่าคน ทำน้ำมันงา ฐานพัฒนาชุมชน งานอบรม ฯลฯ”

นับตั้งแต่เริ่มเปิดการศึกษามา มิ่งขวัญ เล่าถึงผลงานว่า โรงเรียนมีนักเรียนจบ การศึกษาไปแล้ว 4 รุ่น รุ่นแรก 9 คน รุ่นสอง 1 คน รุ่นสาม 1 คน รุ่นสี่ 5 คน ปัจจุบัน รุ่นแรก 2 คน ยังใช้ชีวิตอยู่ที่วัด มี 2 คน เรียนต่อ ปวช. หนึ่งในเรียนรามคำแหง ที่คณะรัฐศาสตร์ หนึ่งในเรียน พยาบาล หนึ่งในไปเปิดร้านอาหารมังสวิวัตที่ศรีสะเกษ หนึ่งในไปขับรถรับจ้างเดือน 7 - 8 พัน ทานมังสวิวัต ไม่ติดเหล้าติดบุหรี่ หนึ่งในไปทำงานที่เมืองนอก แต่เลิกทานมังสวิวัตแล้ว รุ่นที่สอง แต่งงาน เป็นแม่บ้าน รุ่นต่อมาทำงานอยู่ที่ชุมชน ตัดต่อวิดีโอ ขับรถให้สมณะไปบิณฑบาต รุ่น สุดท้ายจบปี พ.ศ.2546 มี 5 คน 2 คนยังคงใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ในเครือข่ายสันติอโศก มีโรงเรียน ทั่วประเทศ ประมาณ 5 - 7 แห่ง ที่ ศีระะอโศก ราชธานีอโศก ปฐมอโศก สันติอโศก และภูผาฟ้า น้ำ ที่แก่งค้อ จังหวัดชัยภูมิ

4) ดาวธรรม สิทธิสงค์

ดาวธรรม สิทธิสงค์ เกิดปี พ.ศ.2502 เป็นคนกรุงเทพฯ มาใช้ชีวิตที่ราชธานีอโศก ปี พ.ศ.2537 หลังจากที่ราชธานีอโศก ก่อตั้งได้ 3 เดือน ก่อนหน้านี้ เคยทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ธุรการ ของพรรคพลังธรรม ในช่วงแรก ปลูกกระต๊อบไม้ไผ่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำมูล ใต้กกแฮซึ่งเป็นไม้ไผ่ที่ถูก เรียกว่าบ้านเกล็ดหิมะ เพราะมีผุยผงไม้ไผ่ร่วงลงมาตลอด ดาวธรรม อยู่กับลูกสาว ทำมาหากิน ด้วยการปลูกผัก มีเหลือแจกจ่ายให้ญาติธรรม และทำงานช่วยพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ช่วย ปรับพื้นที่ เมื่อมีที่ดินเพิ่มจากการบริจาค เช่น หินฟ้า บริจาคให้ 100 ไร่ เป็นต้น ปัจจุบัน ชุมชนมี ที่ดิน 300 กว่าไร่ รวมที่ซื้อเพิ่มอีก 270 ไร่ รวมเป็น 570 ไร่ สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ มาจากต่าง พื้นที่ในหลาย ๆ จังหวัด จากภาคเหนือ กลาง ใต้ มีที่เป็นชาวอีสานประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ สมณะส่วนใหญ่ มาจากภาคกลาง มีประชากร 300 คน เป็นผู้ชรา 20 กว่าคน ส่วนเด็กก็ 100 กว่า นอกกระนั้นก็เป็นวัยทำงาน ประมาณ 150 กว่า

ในฐานะหนึ่งในผู้นำของราชธานีอโศก ดาวธรรมเล่าถึงลักษณะการพึ่งพาอาศัยกัน ของชุมชนว่า “พ่อท่านบอกว่า อยากให้เราอยู่ด้วยกันจากหลายฐานะมาอยู่รวมกัน แล้วก็เกื้อกูลกัน ได้อย่างไร ตรงนี้ คนศีลมากก็ดูแลคนศีลน้อย อะไรอย่างนี้ ช่วยกันเกื้อกูลกันไป ให้อยู่ร่วมกัน การ เตือน การติติง ก็จะพอประมาณ แต่คนที่นี่จะเป็นคนง่าย ๆ อ่อน ๆ ที่เค้าเข้มข้นกันได้มาก อาจจะ เป็นเพราะว่าเป็นญาติกัน เวลាយายต่อว่า เราก็ยอมรับได้ คนอื่นมาว่าเราก็คงจะเชื่อ ๆ ได้”

ในส่วนการบริหารภายในชุมชนที่เป็นประชาธิปไตย ดาวธรรมเล่า ว่ามีการจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการ มีสมณะเป็นที่ปรึกษา และเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนอโคทอื่น ๆ ดาวธรรมชี้ให้เห็นว่า “ที่อื่นก็บริหาร แต่ส่วนใหญ่เค้าจะมีผู้นำโดดเด่น แต่ว่าที่ราชธานีอโคท มีผู้นำโดดเด่นเฉพาะตัวน้อยคน คือ จะโดดเด่นเฉพาะแขนง เป็นฐาน ๆ ไป โดดเด่นเฉพาะฐาน เวลาจะทำอะไร ต้องมาถามหมู่พวก ว่าเออว่า อันนี้จะเอาไม่เอา สมมติว่า เราจะทำโครงการอะไร เราต้องมาคุยกันก่อน เช่น เราจะอบรมพวกเกษตรกร เรามีอุดมการณ์ที่จะทำโครงการนี้หรือไม่ เพราะเราต้องใช้คนทั้งหมด ที่จะทำ ถ้าจะถามว่า คนนี้เอาโครงการมาทำ แต่คนอื่นไม่เห็นด้วย มันก็จะไปไม่รอด ที่จะช่วยชาวบ้านมันก็ไม่คุ้ม มันก็ต้องมีตรงนี้ด้วย เพราะว่า เมื่อมีโครงการซึ่งเป็นโครงการพิเศษ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ส่วน เข้ามา แต่ถ้าเป็นงานในฐานของตัวเอง มันก็ต้อง เราก็คุยกันในกลุ่ม 15 คน 10 คน ที่ทำด้วยกันว่าจะเอาอย่างไร ก็ว่ากันไป แต่ในฐานก็มีลักษณะการนำอยู่บ้าง ว่าใครเป็นหลัก”

ดาวธรรม ทำหน้าที่รับผิดชอบประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกชุมชน ทั้งรัฐและเอกชน ที่มักได้รับความร่วมมืออย่างดี นอกจากนี้ มีงานด้านเอกสาร งานธุรการ รวมทั้งเป็นเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เป็น อบต.ของหมู่บ้าน เป็น อสม. และทำงานบางอย่าง แทนผู้ใหญ่บ้าน เช่น ไปประชุมแทน ช่วยทำงานด้านเอกสาร เป็นต้น

เนื่องจากราชธานีอโคท อยู่ในพื้นที่ อบต.บุงไหม ต.บุงไหม อ.วารินชำราบ ในความสัมพันธ์ กับ อบต. บุงไหม ที่มีสมาชิก อบต. 22 คน จาก 11 หมู่บ้าน ดาวธรรมเล่าถึงความสัมพันธ์กับ อบต.บุงไหม ว่าไปด้วยดี มีการทำงานที่ประสานร่วมมือกันแม้ราชธานีอโคทจะมีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างแตกต่างไปกับชุมชนอื่น “ตอนหลังเริ่มคุ้นเคย รู้จักกัน เค้าบอกว่าเรามาอย่าในลักษณะที่ว่าทำยังไง ตำบลเราจะไปอยู่รวมกัน เหมือนกับมีทั้งคริสต์ ทั้งพุทธ เหมือนอย่างเรา เค้าก็ว่าเราเหมือนอีกศาสนาหนึ่ง เราก็ศาสนาหนึ่ง เราก็ศาสนาพุทธ แต่อาจจะเคร่งหน้อย ตรงที่ไม่ทานเนื้อสัตว์ แต่อย่างอื่น การปฏิบัติก็เหมือนกัน และเราจะเคร่ง การพนันก็ไม่มี อบายมุขต่าง ๆ ก็ไม่มีกว่าจะไปลือกับรอบบ้านให้เข้าใจว่า หมู่บ้านเราเป็นอย่างนี้ ก็ใช้เวลาเหมือนกัน”

ปัจจุบัน นายก อบต. มาจากหมู่บ้านคลองกลาง หมู่ 6 เป็นชุมชนคริสต์ ในการประชุม อบต. จะเชิญผู้ใหญ่บ้าน มาร่วมประชุมด้วย เพราะในการทำงาน อบต.จะคุยกับผู้ใหญ่บ้าน และมีการปรึกษาหารือในลักษณะผู้บริหาร กับปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่อำเภอ ด้วย เพื่อให้การทำงานประสานสัมพันธ์กัน “ส่วนที่ อบต.จะคุยในเรื่องของโครงสร้างในหมู่บ้านว่าจะเดินไปในทิศทางไหน ทางนั้นจะรับนโยบายมาอีกที ก็จะคุยกันว่า จะ ๆ ไปทิศนี้ ทิศนี้ รับรู้ด้วยกัน

มันจะต้องสัมพันธ์กันด้วย กำนันก็มาด้วย กำนันนี่เค้าจะเลือก เวลากำนันมาหาเสียง เค้าจะเลือก กำนันนี่เพิ่งเปลี่ยนเป็นคนที่ 2 ชื่อนายหนูพัด อยู่ที่หมู่บ้านยาง หมู่ 2”

ในการพัฒนาชุมชนในอบต.ให้มีความเข้มแข็ง นั้น ดาวธรรม เล่าถึงบทบาทตนเอง ว่า “ในฐานะที่เรามีบทบาทอยู่ใน อบต. มีส่วนทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในลักษณะที่ไม่บีบ ไม่อยาก ให้เขาเป็นแบบสิ่งที่หลงไป ให้เขาย้อนมาตรงที่เขาจะอยู่ได้ อยู่ในสังคมที่สบาย คือ ไม่ต้องอด ต้อง อดอยาก ไม่ต้องมีอบายมุข เรื่องเหล้า เรื่องขโมย ให้หมู่บ้านมีความสุข หมายถึง เราก็สุขด้วย หมู่บ้านเราก็อสุขด้วย ถ้าเขาเดือดร้อน เราก็อเดือดร้อนด้วยอยู่แล้ว จะทำยังไงเท่านั้นเอง มีการ ประสานคุยกันว่า แม้ดีแต่เราคนเดียวได้ยังไง ปัญหาจะมีผลกระทบซึ่งกันและกันได้ พยายามทำ สิ่งไหนช่วยได้เราก็อช่วย อาจจะเริ่มจากทำให้ อบต. เข้มแข็ง ให้ อบต.มีการจัดการ มีการดูแล ช่วยเหลือซึ่งกัน อาจจะเริ่มจากตรงนี้ ถ้าอบต.เข้มแข็ง มันก็ค่อยๆไป ชยับไปเรื่อย อย่างสมมติ หมู่บ้านนี้มีปัญหา มีเด็กติดยา เราควรจะทำกันอย่างไร ก็คุยกัน ทำทุกวิถีทาง เอาเข้าไป เผอิญ ปลัด ที่นี่เป็นทหารมาก่อน ที่ อบต.นี้ มีผู้หญิง อยู่แค่ 2 คน คือ ราชธานีอโศก แต่แก้ปัญหาได้ คือ ปัญหายาเสพติด ถ้าไม่มีคนขายมันน่าจะแก้ง่าย ส่วนใหญ่ที่เป็นปัญหาจะเป็นคนนอกที่มีอิทธิพล ในหมู่บ้านเอง ที่จะทำให้ ก็คุยกัน ลดไปได้ คือ คุยกันว่าในหมู่บ้านเอง อบต. ผู้ใหญ่ ผู้ช่วย ต้อง ช่วยกัน”

ต่อทศนะเรื่องการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของชาวชุมชนราชธานีอโศก ดาวธรรมเล่า ว่า “ในหมู่บ้านนี้ ไม่ต้องมาหาเสียงเลย ถ้าเขาพอใจ เขาเลือกเอง อย่าไปไถ่นั้น (แจกเงิน – ผู้วิจัย) ให้ยากเลย สจ. สส. อะไรก็ไม่ต้องมาหาเสียงหรือหาเสียงไปก็เท่านั้นแหละ ถ้าเป็น ส.ส. เขาจะ ถามกันเองว่า มันติดป้ายยังไง ส.ส.คนนี้เป็นยังไง ชาวบ้านตัดสินใจเอง ถามกันว่าคนนี้เป็น อย่างไร ปรีक्षाกัน ใครรู้จักคนนี้ดีแค่ไหน”

5) ดินนา โคตรบุญอารีย์

ดินนา โคตรบุญอารีย์ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2500 มาใช้ชีวิตร่วมในสันตืออโศก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ก่อนเข้าสันตืออโศก 7 ปี ในสมัยเรียนหนังสือ ได้ปฏิบัติตนใช้ชีวิต ถือศีล 5 ละอบายมุข ทาน อาหารมังสวิรัต ไม่แต่งตัว ไม่เที่ยวกลางคืน เมื่อจบการศึกษา ได้รับราชการเป็นครู จนลาออกมาทำงานส่วนกลางของอโศก

ดินนา เล่าว่า “ตอนแรกมาทำหน้าที่สี่ข้าวกล้อง เป็นโรงแรกของอโศก อยู่กลุ่มอโศกที่ ขอนแก่น ขอนแก่นอโศกเป็นกลุ่มคนที่มาทำประโยชน์ร่วมกัน รับซื้อข้าวจากนา แล้วมาสีเป็นข้าว กล้อง เพื่อเผยแพร่ให้คนกินข้าวกล้อง ปี พ.ศ.2533 เป็นคนรับซื้อ เป็นผู้จัดการ และบริหารงาน ต่าง ๆ ปี พ.ศ.2535 อยู่สีมาอโศก 8 เดือน ทำงานค้าขาย เป็นครู ดูแลนักเรียน แล้วมาอยู่สันติ

อโศก ทำสื่อ ทำเทป ซีดี จนเข้าปีที่ 12 ทำเทปธรรมะ จนบัดนี้ยังทำอยู่ ที่สันติอโศก ทำงานหลากหลายหน้าที่ เป็นกรรมการบริหารพรรคเพื่อฟ้าดิน คำขายเป็นกรรมการบริษัทต่าง ๆ เป็นครู ด้วย อาชีพหลัก ๆ คือ ทำสื่อ อาชีพรอง คือ ทำกิจกรรมไว้สารพิษ ติดต่อกับเครือข่ายกสิกรรมไว้สารพิษ ลงพื้นที่ต่างจังหวัด รับผิดชอบไว้สารมาขายที่หน้าสันติอโศก บุกเบิกทำโครงการผักปลอดสารพิษขายที่สวนสุขภาพลุงจำลอง และร่วมกันเปิดสวนไผ่”

เมื่อถามความเห็นเรื่อง การเมืองบุญนิยม ดินนา ให้ทัศนะว่า “การเมืองบุญนิยม เป็นแนวคิดปฏิรูปการเมืองให้การเมืองเพื่อผลประโยชน์พวกพ้อง ไปสู่การเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มันเป็นการต่อสู้ทางแนวความคิด เป็นทางเลือกการเมืองแบบใหม่ ที่ต้องเผยแพร่ให้คนสัมผัสเห็นได้เป็นรูปธรรมไม่ใช่การโฆษณา ถ้าไปบอกนักการเมืองไม่โก่ง ไม่กิน ไม่คอร์รัปชัน เขาไม่รู้ คนดีต้องไม่โก่งไม่กิน ไม่โกหก รู้โดยพื้นฐานสามัญสำนึก คนเขารู้ แต่เขาไม่เชื่อ ทุกคนไปหาเสียง บอกไม่โก่ง ทั้งนั้น ชื่อเสียงด้วย ดี ๆ ทั้งนั้นเลย เขาไม่ได้บอก เขาไม่ดึนะ ไปว่าเขาคอร์รัปชัน เขาว่าไม่จริง เขาไม่ได้ทำ ที่นี้ต้องพูดคำว่า ศีลจนเป็นรูปธรรม เพราะคนข้างนอกเขาไม่ยอมรับว่าศีล เขาถือว่าศีลไปอยู่ป่าโน่น ธรรมะอย่ามายุ่งกับการเมือง ผิดใจ เราบอกมันไม่ผิด คนต้องมีศีล พระราชาต้องมีศีลธรรม ศีลธรรมต้องกลับมา ไม่จันโลกาพินาศ ท่านพุทธทาสพูดไว้ แต่มีใครทำบ้าง มันไม่มีคนทำ พวกนี้มันทำ พวกไม่ใส่รองเท้าไม่แต่งตัว มันทำ ทำแล้วเป็นยังไง ถือศีล คืออย่างไร คือ เราพยายามขาย จุดขายของเราคือ อย่าไปรังเกียจคำว่ามีศีล คนมีศีลไม่ใช่ไปนั่งหลับตาอยู่ในป่าแล้วไม่ยุ่งกับบ้านเมือง ต้องสงบนะ ถึงจะเรียกว่าคนมีศีล อย่าว่าเขา อย่าด่าเขาเป็นคนไม่ดี เราอยากจะทำเปลี่ยนตรงนี้ต่างหาก ถึงมาถึงจุดที่ว่าไม่โก่งไม่กิน”

“เวลาถามชาวบ้าน รู้ไหมเขาแจกเงิน แล้วเขาไปโกง เขารู้นะเพียงแต่ว่า เขาไม่รู้จะทำอย่างไร ไม่มีทางเลือกให้เขา พูดถึงเรื่องทำอย่างไรถึงจะเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชน จริง ๆ เขาไม่มีทางเลือก เขาต้องตามผู้นำ แต่ถ้าเลือก อ.บ.ต. ในหมู่บ้าน เขารู้ใครเป็นใคร ที่ไม่รู้คนระดับสูงขึ้นไปหน่อย ส.จ. นาย ก. บ.จ. ส.ส. “

ดินนาเล่าถึงการทำงานของพรรคเพื่อฟ้าดิน ว่า ผู้ที่ดูแลพรรคการเมืองในระดับแนวทางนโยบาย คือ ประธานสงฆ์ “การเมืองส่วนใหญ่ สมณะไม่ได้ให้คำปรึกษา คือ พรรคทำตามนโยบายที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ปรึกษาแล้ว ถือว่าที่ปรึกษาเป็นปุโรหิต สมมติว่ากรรมการยกร่างข้อบังคับ คือ ฆราวาสร่าง จะเสนอให้พ่อท่านดู หรือ นโยบายบุญนิยมที่พ่อท่านทำอยู่ อิงรัฐธรรมนูญของรัฐ ต้องให้พ่อท่านดูแลอยู่ พ่อท่านเป็นคนกำหนดทิศทางของบุญนิยม ไม่ว่าจะด้านใด ๆ เพราะฉะนั้นที่ปรึกษาใหญ่ คือ พ่อท่าน แต่ถ้าในเรื่องจิตเรื่องใจ ความขัดแย้ง

อย่างเช่นว่า เห็นแย้งกัน แล้วไม่ชอบใจ ก็ไปปรึกษา คือ ทำยังไงไม่ให้โกรธกัน ปรึกษามณะเกี่ยวกับเรื่องจิต แต่ถ้าเรื่องหลักการ นโยบายใหญ่ ปรึกษาพ่อท่านเป็นหลัก”

ดินนาล่าการทำงานที่เป็นประชาธิปไตยว่า “หลักการงานของอโศก ต้องผ่านที่ประชุมสงฆ์ก่อน ทุกอย่างต้องผ่านที่ประชุมหมด แม้แต่พ่อท่านเอง เป็นผู้นำชาวอโศก พ่อท่านปรึกษาหมู่ ถ้าหมู่ไม่เห็นด้วย พ่อท่านต้องยอม ไม่มีเผด็จการ หมู่ฆราวาสไม่เอาก็ต้องรอ คือ ไม่บังคับต้องรอความเข้าใจ ส่วนใหญ่เอาตาม เพราะเชื่อถือศรัทธา ถ้าออกจากหมู่สงฆ์ ถือว่ากลับกรองแล้ว ถือว่าเป็นความน่าเชื่อถือ แต่ถ้าไม่มีความพร้อม ยังไม่เอา ยังไม่พร้อมที่จะทำตามกฎ แต่ยกเลิกไม่ได้ เพราะยังทำไม่ได้”

“สมมติ ฆราวาสที่แข็งแรงเกิดมีความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ ๆ อยากทำอะไร ต้องเข้าที่ประชุม สมมติ เรื่องการค้าบุญนิยม เรามีหลักการค้าอย่างนี้ พอลงมือปฏิบัติจริง ๆ แล้วมันทำไม่ได้เท่าที่หลักการกำหนดไว้ เช่น หนึ่ง สอง สาม สี่ ทำได้ข้อหนึ่งถึงสาม ขึ้นไหนล่ะ ถ้าทำได้แค่ขั้นที่สอง ก็ได้ หรือหลักการบางอย่าง สมมติในบริษัทของเรา ที่ทำงานเขายังทำไม่ได้ หลักการใหญ่เราไว้ก่อนแต่หลักการนโยบาย แต่ทำผิดศีลไม่ได้ ต้องออกไป แต่เรื่องปฏิบัตินโยบายของการทำงาน ถ้าเกินขีดที่กำหนดไว้ไม่ได้ ทำตามเป้าหมายที่วางไว้ไม่ได้ ไม่เป็นไร สมมติริเริ่มจะขยายงาน ที่ประชุมฆราวาส บางเรื่อง หมู่ปรึกษาหารือมีความพร้อมไหม ส่วนใหญ่ไม่มีแผนงอกออกไปหรอก ตามแนวบุญนิยมเหมือนกัน เช่น เราเสนอโครงการหนึ่ง ตอนนี้จะเปิดตลาดนัดผักไร้สารพิษ หมู่จะว่าใครทำ ปัจจัยที่ทำงาน คือ คน มีสถานที่ มีคน ถ้าพร้อมทำ ถามว่าขายแบบไหน กำหนดอีกทีหนึ่งคือ 1. ไร้สารพิษ 2. ขายให้ญาติธรรม หรือคนข้างนอก หรือสมาชิกเครือข่าย ต้องมีคนทำงาน แล้ววางระเบียบออกมา ถ้าเอาเข้าที่ประชุม มีใครบ้าง ทำกับใคร คำตอบ คือ เอาคนเป็นหลัก ทุกวันนี้ หมู่สงฆ์พยายามบุกเบิก คือ แต่ละคนสวมหมวกหลายใบ แทนที่จะดี มันไม่ดี ไม่มีคุณภาพ”

ในสันติอโศก มีที่ปรึกษาเฉพาะเรื่องด้วย เช่น ที่ปรึกษาเกี่ยวกับบริษัทต่าง ๆ โรงเรียนร้านค้า ต่างมีสำนักเป็นที่ปรึกษางานต่าง ๆ ในชุมชนแต่ละชุมชน มีคณะกรรมการชุมชนดูแลประกอบด้วย สมณะ และ ฆราวาส “ชุมชนที่ฆราวาสแข็งแรง ส่วนใหญ่ชาวบ้านตัดสินใจร่วมกัน สมณะ แคร์รับฟัง การพัฒนาแข็งแรงหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติธรรม ลด ละ กิเลส ซึ่งจะทำให้จิตใจคนแข็งแรง เมื่อเจอโจทย์เจอปัญหาที่รุนแรง เขาจะมีความมั่นคงในอารมณ์ ในการตัดสินใจ ปัญหาชัดเจนเที่ยงตรงตามสัจจะ แต่ถ้าคนที่อ่อนแอทางจิตใจหมายความว่าสับสนพร่อง หน้าที่การทำงานหรือการตัดสินใจจะบกพร่อง คือ เอาเรื่องคุณธรรมเป็นหลัก เป็นเครื่องชี้วัดความแข็งแรงของตัวบุคคล และ กลุ่มด้วย”

ในส่วนความสัมพันธ์ของสมณะกับกลุ่มต่าง ๆ ในขบวนการประชาสังคมนิยม อโศก ดินนา เล่าว่า “ส่วนใหญ่เป็นที่ปรึกษาแล้ว อบรมสังฆอน เทศน์แสดงธรรม สมณะจะมาเป็นเจ้าของฐานงานไม่ได้ สมมติจะมาเป็นเจ้าของโรงแหม่มไม่ได้ อย่างทางสื่อดูแลได้ เช่น ทางเสียง เพราะเป็นเรื่องของการอบรม ไม่ผิดวินัย สมณะต้องเอาวินัยเป็นหลัก วินัยสงฆ์เป็นกรอบในการประพฤติปฏิบัติของสงฆ์ แต่จะมีข้อยกเว้นบางอย่างน้อยมาก แม้แต่พ่อท่านก็ไม่อนุโลม ให้ยกเว้น คือ สมณะต้องเป็นคนที่ช่วยคิด นำทาง เป็นผู้ชี้แนะบางเรื่อง เช่น เรื่องการศึกษา เรื่องศิลป์ เป็นต้น โดยการเสนอแนะอาจพูดขึ้นมาแล้วมีฆราวาสที่เข้าใจด้วยกัน ในกรอบบุญนิยม ต้องปรึกษาพ่อท่าน ต้องทำอย่างนี้ถึงจะเป็นบุญนิยม แทนนำความคิดขึ้นอยู่กับพ่อท่านเป็นหลัก สิ่งที่พ่อท่านถ่ายทอดให้กับทุกคน อยู่ในใจ คือ ไม่ใช่คนใดคนหนึ่งเป็นตัวแทนพ่อท่านได้ แต่บุญนิยมเหล่านั้นมันฝังอยู่ในใจ คือ พระธรรมวินัยนั่นเอง เหมือนพระพุทธเจ้า พอพระพุทธเจ้าตายใครจะทำแทนพระพุทธเจ้าบอกว่า พระธรรมวินัย คือ ตัวแทนของตถาคต วันนี้เหมือนกัน บุญนิยมที่พ่อท่านถ่ายทอดให้แล้ว ผู้สืบทอด คือ คนแต่ละคนที่ได้ไปนั้นแหละ จะเป็นสิ่งแทนพ่อท่าน”

ในปัจจุบัน โครงสร้างมีการนำทางความคิดโดยอาศัยหมู่สมณะ สิกขามาสา ฆราวาส ประชุมร่วมกัน ใช้ที่ประชุมหมู่ตัดสิน คือ ในกรณีหลักการสามัญเป็นที่รับรู้กันอยู่ แต่ถ้าเห็นว่าประเด็นไหนเป็นเรื่องสำคัญ ต้องนำเข้าไปปรึกษาในที่ประชุมตัดสิน เช่น ประเด็นคุณธรรม ที่ที่ประชุมหมู่ใหญ่ ต้องพิจารณาชี้ว่าถูก หรือใกล้เคียงกับที่พ่อท่านสอนไว้หรือไม่ กลไกในการประชุมรวมหมู่ คือ มหาปาวนา คือ การประชุมหมู่สงฆ์ทั่วประเทศ พระอโศกประชุมร่วมกัน 2 วันทุกปี หลังการประชุม จะมีการตราฎาใหม่ ๆ ออกมา รวมทั้งพระธรรมวินัย “ข้อกฎระเบียบต่าง ๆ เราไม่ได้คิดไว้ก่อน เราไม่ตราฎาหมายก่อน แต่พอมีเหตุการณ์เกิดขึ้น หมู่สงฆ์จะตราขึ้นมาเป็นหลักเป็นนโยบาย มีประกาศในหมู่ฆราวาส ประกาศเป็นนโยบายชาวอโศก ในเรื่องของการปฏิบัติ หมู่ฆราวาส คือ แทนนำแต่ละชุมชนจะมีการประชุมกัน เขาเรียกว่าประชุมองค์กรบุญนิยม องค์กรบุญนิยม 11 ด้าน การค้าบุญนิยม การศึกษา มีตัวแทนเป็นกรรมการในองค์กรบุญนิยม ขณะนี้ กำลังจัดสร้างให้มีสถาบันบุญนิยม โดยเลือกตัวแทนบุญนิยมแต่ละชุมชนเป็นกรรมการประชุมร่วมกันทุกเดือน”

4.3.2 การรวมกลุ่มในขบวนการประชาสังคมนิยมอโศก

โดยทั่วไป ชุมชนอโศก มีกิจกรรมประจำปี คือ งานพุทธาภิเษก คือ งานทางจิตวิญญาณ งานมังสวิวัติ งานเพื่อฟ้าดิน งานปีใหม่ และงานมหาปาวารนา ชาวอโศก จึงมีกิจกรรมรวมกลุ่มขับเคลื่อนตลอดทั้งปี ราชธานีอโศก มีงานอบรมเยาวชน ถือเป็นงานเสริมเพราะเห็นว่า

การอบรมช่วยเหลือเด็กของชุมชนด้วย ถือเป็นประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน สมาชิกคนหนึ่งของราชธานี
อโศก เล่าว่า “เด็กมาช่วยสร้างชุมชนให้เราด้วย เขากลับไปสร้างชุมชนเขาด้วย เป็นการปูพื้นฐาน
ของชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นภราดรก็จะสูง ที่ได้คนมาช่วยทำงานที่มาจากความร่วมมือทุกซ์ เคียงบ่า
เคียงไหล่” ตัวอย่างการรวมตัวของกลุ่มกิจกรรมในขบวนการประชาสังคมราชธานีอโศก มี อาทิ

1) กลุ่มกิจกรรมธรรมชาติไร้สารพิษ

ชาวชุมชนราชธานีอโศก ทำกิจกรรมไร้สารพิษในพื้นที่ 200 ไร่ ดังนี้

(1) การปลูกข้าว ชุมชนจะทำนาในพื้นที่ลุ่มโดยไม่ใช้สารเคมี แต่เนื่องจากพื้นที่ทำนา
ในหมู่บ้านไม่มากพอ จึงออกไปทำนานอกชุมชนในพื้นที่ของญาติธรรมที่อนุญาตให้ใช้

(2) การปลูกผักพื้นบ้าน ส่วนมากจะเป็นผักพื้นบ้านที่ปลูกได้ในพื้นที่ของภาคอีสาน
ได้แก่ ผักตั่ว ผักเม็ก ผักกระโดน ผักอีหล้า มะกอกบ้าน ส้มโอง หนามว้อ หนามเฒ่า เป็นต้น การ
เลือกปลูกผักพื้นบ้าน เพราะปลูกง่าย ประหยัดเวลา การลงทุน การดูแลรักษา และเป็นพืชที่เกิดกับ
สภาพภูมิประเทศที่ทนความแห้งแล้ง และน้ำท่วม ปลูกครั้งเดียวเก็บกินได้ตลอดปี

(3) การปลูกผักสวนครัว เน้นปลูกตามบ้าน เพื่อไม่ต้องไปซื้อที่ตลาด เช่น ข่า ตะไคร้
พริก มะกูด มะเขือ โหระพา กะเพรา ผักชีฝรั่ง สะพลู เป็นต้น

(4) การปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น เน้นการปลูกไว้เพื่อให้ร่มเงาบริเวณทางเดิน และ
ริมบ้าน ซึ่งร่มเงาดังกล่าวจะลดความร้อนและแสงแดด ซึ่งทำให้ไม่ต้องแสวงหา เครื่องมือทำความ
เย็นมาใช้ ส่วนไม้ผลจะเน้นการเก็บกินในชุมชน

(5) การปลูกพืชสมุนไพร ในการรักษาโรคที่ไม่รุนแรง ได้แก่ หญ้าหนวดแมว ว่านหาง
จระเข้ ฟ้าทลายใจร หญ้าปักกิ่ง ว่านมหากาฬ หนุมานประสานกาย อัญชัน บอระเพ็ด
เสลดพังพอน ไพล เป็นต้น

(6) การผลิตปุ๋ย โดยใช้จุลินทรีย์ เศษขยะ เศษผัก และเศษอาหารจากโรงครัวของ
ชุมชนมาผลิตเป็นปุ๋ย

เครือข่ายของราชธานีอโศก ในการทำกลุ่มกิจกรรมไร้สารพิษ ในจังหวัดอุบลราชธานี
ใช้เกณฑ์การเลือกหมู่บ้าน คือ มีการรวมตัวกันของชาวบ้านที่ผู้นำและสมาชิกลดอบายมุข ลด ละ
เลิก เครือข่ายมีอยู่ใน 6 หมู่บ้าน ที่มีสมาชิกในหมู่บ้านราว 20 - 30 คน รวมตัวกันทำกิจกรรม
ไร้สารพิษ เป็นหมู่บ้านที่สัมพันธ์กันค่อนข้างแน่นแฟ้น มีการติดต่อเชื่อมกันทุกเดือน

2) กิจกรรมแปรรูป

กิจกรรมแปรรูปผลผลิตของชุมชนราชธานีอโศก ไม่ได้ทำเพื่อเพิ่มมูลค่าการผลิตเท่านั้น หากแต่ต้องการเพิ่มพูนปัญญา และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อที่จะได้สร้างเป็นองค์ความรู้ และเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าวสู่สาธารณชน ในปัจจุบัน สถานการแปรรูปมีดังนี้

(1) ฐานโรงสี นอกจากสีข้าวที่ผลิตได้เอง แล้วยังรับซื้อข้าวจากกลุ่มเกษตรกรทั่วไปจากชุมชนอื่นๆ เพื่อผลิตเป็นข้าวกล้องไม่ขัดสี จำหน่ายในราคาถูก โดยอาศัยกำไรที่ได้ใช้เป็นค่าซ่อมแซม และบำรุงรักษาเครื่องจักรกล ค่าพลังงาน

(2) ฐานแปรรูปสมุนไพร เนื่องจากชุมชนเน้นการใกล้ชิดธรรมชาติ โดยพึ่งพาตัวเองเป็นสำคัญ เมื่อมีผู้มีความรู้ด้านสมุนไพรอยู่ในชุมชน จึงได้จัดตั้งโรงแปรรูปสมุนไพร พร้อมทั้งมีห้องปฏิบัติการที่ตัดแปลงมาจากภูมิปัญญาเดิมผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อรักษาคุณภาพของสมุนไพรให้มีมาตรฐาน การแปรรูปสมุนไพร แบ่งออกเป็น 4 หมวด ดังนี้

- เครื่องดื่มสำเร็จรูป เช่น ชิงผง มะตูมผง ดอกคำฝอย ดอกเก๊กฮวยผง เป็นต้น
- ชาสมุนไพร ชาดอกคำฝอย มะขามแขก ชาหญ้าหนวดแมว ชาใบหม่อน ชาหนุมานประสานกาย ชาลูกใต้ใบ ฯลฯ
- ยาหม่อง ยาหม่องแก้หวัด น้ำมันเหลือง ขี้ผึ้งเสลดพังพอน ขี้ผึ้ง น้ำมันไพล ขี้ผึ้งตะไคร้หอม ขี้ผึ้ง น้ำมันระกำ ฯลฯ
- ยาแคปซูล แคปซูลฟ้าทลายโจร แคปซูลขมิ้นชัน แคปซูลมะขามแขก บอระเพ็ด ฯลฯ

(3) ฐานแปรรูปอาหาร เป็นการเพิ่มรสชาติของอาหาร และถนอมอาหารให้อยู่ได้นาน ได้แก่ กะปิตั่วเหลือง ข้าวโจ๊ก เห็ดหยอง เต้าเจี้ยว นมถั่วเหลือง ปลาแร่เจ เต้าหู้ เป็นต้น

(4) ฐานแปรรูปเครื่องอุปโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ได้แก่ แชมพูสระผม ครีมนวดผม น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า สบู่เหลว เยลทาผิว ประเทศไทยต้องนำเข้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าว จากต่างประเทศปริมาณมากทั้งที่วัตถุดิบส่วนใหญ่ก็เป็นพืชในประเทศเขตร้อน และมีความหลากหลายทางชีวภาพค่อนข้างสูง เทคโนโลยีการผลิต ยาสระผม ครีมนวดผม ผสมสมุนไพร ได้ถูกซ่อนเร้น และปิดบังจากบริษัทที่ผลิตเป็นเวลานานแต่นับว่าโชคที่มีนักเคมีหลายท่านเห็นว่าเทคโนโลยีดังกล่าวควรตกถึงชุมชน จึงได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวออกมา ทำให้ชุมชนหลายแห่ง สามารถผลิตแชมพู สบู่เหลว ครีมนวด น้ำยาล้างจาน ออกจำหน่ายได้

ผลิตภัณฑ์ของชุมชนราชธานีอโศก ได้แก่

- แชมพูและครีมนวดว่านหางจระเข้ ดอกอัญชัน ใบหมี่ มะกรูด ประคำดีควาย ครีมข้าว
- น้ำยาล้างจานอโศก ผสมน้ำต่างขี้เถ้า

- น้ำยาซักผ้าอโศก ผสมน้ำด่างซี้เก่า
- เยลทาผิวว่านหางจระเข้ ตะไคร้หอม
- เยลใส่ผมว่านหางจระเข้ ดอกอัญชัน
- โลชั่นทาผิว สบู่เหลวว่านหางจระเข้ ขมิ้นชัน

3) พลังงานทดแทนไบโอดีเซล⁴

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สนับสนุนเครื่องทำไบโอดีเซล โดยคณาจารย์และนักศึกษา ในโครงการบริหารจัดการพลังงานทดแทนเพื่อชุมชน ได้ทำพิธีส่งมอบเครื่องผลิตพลังงาน ทดแทนไบโอดีเซล จากน้ำมันพืช เครื่องผลิตพลังงานทดแทนไบโอดีเซล จากน้ำมันพืชประกอบ อาหารที่ใช้แล้ว "UBU GOLD 2" ให้แก่ชุมชนราชธานีอโศก เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2549 ณ ศาลา เหยือกเพิงกัน ชุมชนราชธานีอโศก จ.อุบลราชธานี เครื่องUBU GOLD 2 เป็นเครื่องที่มีกำลังการผลิตที่เหมาะสมกับชุมชน ลงทุนจากวัสดุที่ชุมชนหาได้ราคาไม่แพง โดยชุมชนเอาน้ำมันพืชที่เหลือ ใช้ซึ่งถ้าทิ้งไปจะเกิดมลพิษ นำมาทำเป็นสิ่งที่เกิดประโยชน์ในชุมชน โครงการนี้ เป็นโครงการ ต้นแบบ ที่มุ่งหวังให้ชุมชนราชธานีอโศก เป็นศูนย์กลางน้ำมันชุมชนที่ชาวบ้านนำน้ำมันที่เหลือใช้มา ผลิต โดยจะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนให้คนที่จะมาใช้เป็นสมาชิกด้วย และเมื่อได้ผลเป็นที่น่า พอใจ จะถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและถ่ายทอดกระบวนการบริหารจัดการขยายไปตามชุมชน อื่น เช่น ศรีระอโศก

ผศ. ดร. กุลเชษฐ เพียรทอง ผู้ประดิษฐ์เครื่องทำไบโอดีเซล ได้อธิบายถึงลักษณะ ตัวเครื่องว่า เครื่องนี้ทำขึ้นใช้ถึงน้ำมันสองร้อยลิตร มีขั้นตอน ๔ ขั้นตอนมีปั๊มมีสวิตช์ควบคุมอยู่ทุก ขั้นตอน สามารถผลิตจากน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว ๑๕๐ ลิตรต่อครั้งกำลังผลิตอยู่ที่ ๘๕-๙๐% ถ้าทำ ตามสูตรที่คิดค้นไว้ จะได้น้ำมันไบโอดีเซลประมาณ ๑๓๕-๑๔๐ ลิตร ซึ่งขึ้นอยู่กับทักษะความ ชำนาญของการผลิต ใช้เวลาในการผลิตต่อครั้งประมาณ ๖ ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายในการประดิษฐ์ ถ้ารวมค่าแรงตกอยู่ประมาณ ๗๐,๐๐๐ บาท ถ้าทำเองอาจอยู่ประมาณ ๔๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐บาท ค่าใช้จ่ายที่แพงอยู่ที่ปั๊มและอุปกรณ์ควบคุมไฟฟ้า ถ้าชุมชนมีความเข้าใจมากขึ้นสามารถดัดแปลง จะทำให้ประหยัดได้มากขึ้นอีก

⁴ จาก <<http://www.bunniyom.com/petrol.bunniyom.html>>.

4) กิจกรรมการค้าขาย

ชุมชนราชธานีอโศก ค้าขายด้วย ระบบบุญนิยม ซึ่งเป็นระบบการค้าที่มุ่งหมายให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์สูงสุด การค้าบุญนิยม มี 4 ระดับ คือ ขายต่ำกว่าราคาท้องตลาด ขายราคาเท่าทุน ขายต่ำกว่าทุน และแจกฟรี กิจกรรมการค้าที่ขายต่ำกว่าท้องตลาด ได้แก่

(1) ห้างปันบุญ (ร้านค้าปันบุญ) ตั้งอยู่ในชุมชนอโศก จำหน่ายสินค้าที่ผลิตในชุมชน และจากเครือข่ายของชาวอโศก ในราคาบุญนิยม

(2) สหกรณ์บุญนิยม จำกัด จัดตั้งขึ้นโดยหนึ่งฟ้า นาวาบุญนิยม เริ่มจากสมาชิก 15 คน จดทะเบียนเป็นสหกรณ์นิคมราชธานีอโศก เมื่อปี พ.ศ. 2536 ตั้งอยู่ที่ตลาดอำเภอวารินชำราบ จำหน่ายสินค้าที่ผลิตในชุมชนและจากเครือข่ายของชาวอโศก ทั้งปลีกและส่งในราคาบุญนิยม

(3) อุทยานบุญนิยม ตั้งอยู่ที่ อำเภอเมือง ตรงข้ามสถานฟื้นฟู ฝึกอาชีพคนพิการฯ จำหน่ายอาหารมังสวิรัต และวัตถุดิบในการปรุงอาหารมังสวิรัตในราคามบุญนิยม

สมาชิกของชุมชน สามารถเลือกประกอบกิจกรรมตามความถนัดและตามความต้องการของแต่ละคน และทุกคนยินดีทำงานโดยไม่รับรายได้เป็นส่วนตัว รายได้ทั้งหมดนำไปสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน เช่น การก่อสร้างอาคาร และจัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ การจัดโรงบุญแจกอาหารมังสวิรัต การขายสินค้าราคาต่ำกว่าทุนในงานปีใหม่ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในชุมชน เช่น ค่ายานพาหนะ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสื้อผ้า เป็นต้น

4.3.3 เครือข่าย

1) เครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทย(คกร.)⁵

ภายใต้คำขวัญ "ชื่อสัตย์ เสียสละ เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ยึดมั่นวัฒนธรรมไทย"

เนื่องจากเป็นเครือข่ายที่ขบวนการประชาสังคมนิวอโศก มีบทบาทสำคัญ จึงขอ ยกเป็นตัวอย่างศึกษา เครือข่าย ค.ก.ร. เริ่มจากกลุ่ม "ชุมชนชาวกสิกรรมไร้สารพิษ" ได้ก่อกำเนิด มาเมื่อ พ.ศ.2515 โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มเล็ก ๆ ที่ร่วมกันศึกษาและปฏิบัติธรรม เน้น การถือศีลเคร่ง ชื่อสัตย์ เสียสละ เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ยึดมั่นวัฒนธรรมไทย การพึ่งตนเอง ลดการบริโภคสิ่งที่ไม่จำเป็น การอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง ให้ความสำคัญกับงาน 3 อย่าง คือ กสิกรรมธรรมชาติ ไม่ใช่ ปุ๋ยเคมี ไม่ใช่ยาฆ่าแมลง ไม่ใช่สารเคมีที่ทำร้ายธรรมชาติ ปุ๋ยสะอาด การทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง และ

⁵ จาก<www.asoke.info>.

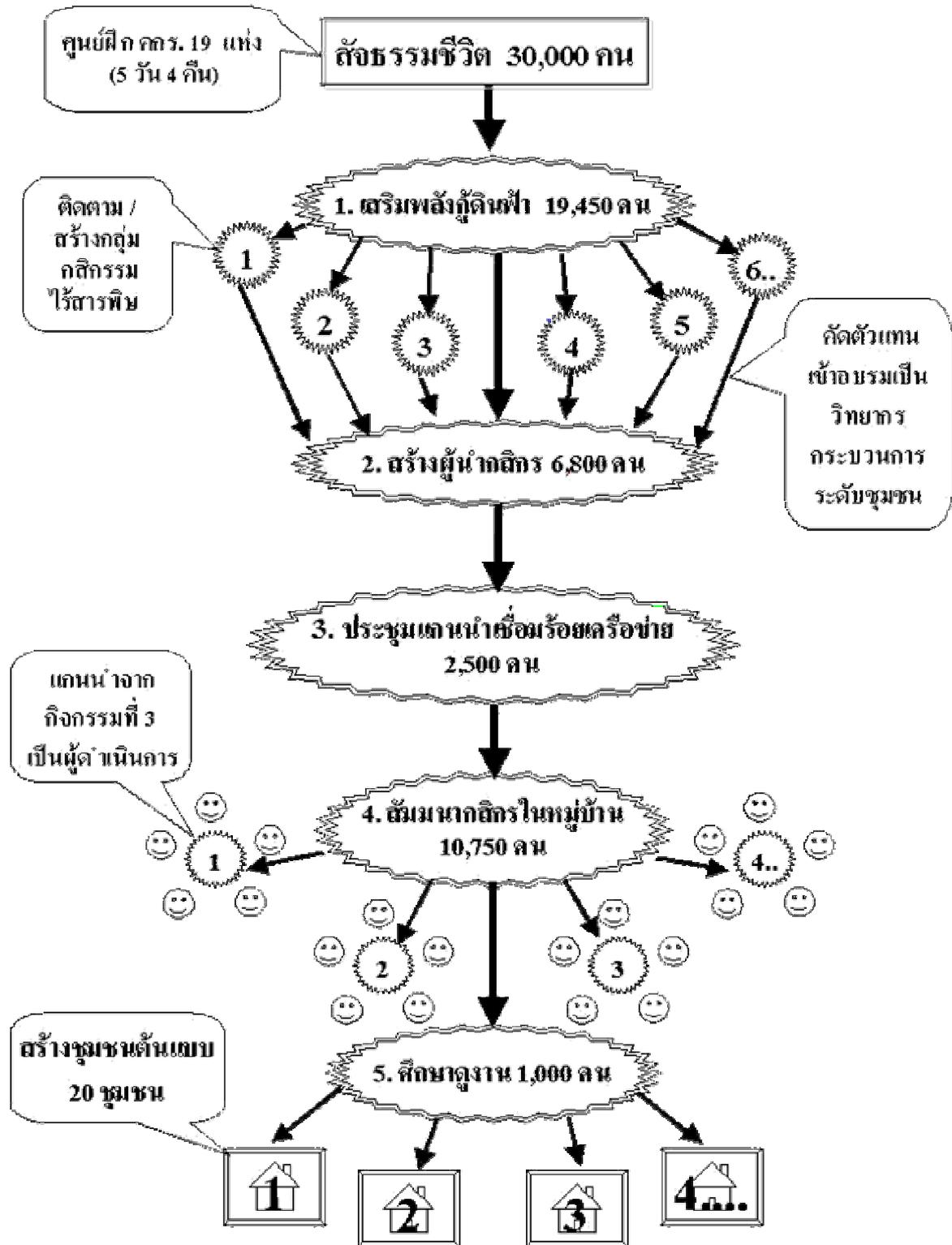
ขยะวิทยา การแยกขยะ และการจัด ระบบขยะให้เกิดคุณค่า ต่อมา ขยายออกเป็นจำนวนมากขึ้น ในท้องที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เกิดการรวมกลุ่มผู้ทำกิจกรรมไร้สารพิษเป็นชุมชนและองค์กรเอกชนใน แต่ละท้องถิ่นมากขึ้นเป็นลำดับ ต่อมาในเดือนมีนาคม 2544 จึงได้จัดระบบขององค์กรเป็น เครือข่ายเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลต่อกัน โดยใช้ชื่อว่า “เครือข่ายกิจกรรม ไร้สารพิษแห่งประเทศไทย” ประกอบ ด้วยองค์กรชาวบ้าน ซึ่งรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายชุมชน ฟังตนเองแบบครบวงจร ที่มีการพัฒนาจิตวิญญาณของคน ในองค์กรบนพื้นฐานของพุทธศาสนา จนสามารถลดกิเลสได้ระดับหนึ่ง แล้วพัฒนากิจกรรม ในการฟังตนเอง สู่การนำไปช่วยเหลือสังคม ที่หลากหลาย ทั้งด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อม ศาสนา เศรษฐกิจ และสังคม เป็นระบบที่เรียกว่า “บุญนิยม”

การทำงานของเครือข่ายที่ผ่านมา มีการพัฒนาชุมชนฟังตนเอง ตามทฤษฎีเศรษฐกิจ พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านชุมชนเข้มแข็ง 20 ชุมชนทั่ว ประเทศไทย เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ และดูงานของทั้งภาครัฐ และ เอกชนตกเฉลี่ยปีละ 100,000 คน การสร้างศูนย์อบรมหลักสูตร“สังฆธรรมชีวิต” 19 ศูนย์ สำหรับเกษตรกรในโครงการพักหนี้ของ ธกส. ตามนโยบายของรัฐบาลทั่วประเทศทุกภาคของประเทศไทย โดยมีหลักสูตรเน้นการลดละเลิกอบายมุข และเศรษฐกิจฟังตนเอง มีการพัฒนาระบบสุขภาพวิถีไทยแบบฟังตนเองในชุมชน โดยนำศาสตร์ แพทย์แผนไทย แพทย์แผนตะวันออก และแพทย์แผนปัจจุบัน มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน จนเป็นที่สนใจ ของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนที่มาศึกษาดูงาน มีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมด้าน สุขภาพ เรียกว่า “ค่าย 8 อ.” คือ (1) อิทธิบาท (2) อาหาร (3) อากาศ (4) ออกกำลังกาย / อิริยาบถ (5) เอนกาย (6) อารมณ์ (7) เอาพิษออก (8) อนามัยสิ่งแวดล้อม/อุบัติเหตุ เป็นการปฏิบัติภารกิจด้าน สุขภาพของชุมชน ด้วยหลักการฟังตนเองแบบง่าย ๆ และมีศูนย์สุขภาพชุมชนเป็นที่รวบรวมความรู้ 11 ชุมชน

ผลงานด้านเผยแพร่การกิจกรรมไร้สารพิษจนเป็นที่รู้จักทั่วประเทศ ทั้งด้านการผลิต โดยการใช้ปุ๋ยชีวภาพที่สามารถผลิตเองได้ การรักษาสีสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะในชุมชน การแปร รูปผลผลิตโดยองค์กรชุมชน และการตลาด มีผลงานด้านการเผยแพร่เทคโนโลยีชีวภาพ เช่น การ ผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด การทำฮอโมเนพืช การทำสารป้องกันศัตรูพืชจากชีวภาพ เป็นต้น

หลักในการดำเนินกิจกรรม มุ่งเน้นการฟังตนเอง การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ เช่น การ ทำปุ๋ยชีวภาพ การทำกิจกรรมไร้สารพิษ การทำแชมพูสมุนไพร การทำน้ำยาล้างจาน การทำน้ำยา ซักผ้า การทำสบู่เหลว การตลาดชุมชน การสร้างเสริมสุขภาพด้วยค่าย 8 อ. เป็นต้น ซึ่งในกิจกรรม เหล่านี้ มีทั้งการอบรม การสาธิต การสร้างกลุ่ม/องค์กร การเชื่อมร้อยเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง ใน การฟังพาและการเอื้ออาทรต่อกัน คุณลักษณะการเชื่อมเครือข่ายที่แผนภูมิที่ 4.1 รูปแบบการสร้าง เครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ

แผนภูมิที่ 4.1
รูปแบบการสร้างเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ

ที่มา: < <http://www.asoke.info/04Agriculture/OFNT/index.html> >

2) เครือข่ายอโศก

ชุมชนราชธานีอโศก เป็นชุมชนหนึ่งของเครือข่ายสันตืออโศก ที่มีอยู่ทั่วประเทศ โดยอาจจะไปถึงชุมชนชาวอโศก ที่มีลักษณะของการอยู่รวมกันเป็นชุมชนชาวอโศกชัดเจน ได้แก่

ชุมชนราชธานีอโศก ตำบลบุงใหม่ อ.วารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
 ชุมชนศีระอโศก ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
 ชุมชนสีมาอโศก ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
 ชุมชนลานนาอโศก ตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
 ชุมชนภูผาฟ้า ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
 ชุมชนศาลืออโศก ตำบลโคกเตี้ย อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์
 ชุมชนสันตินาคกร ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ
 ชุมชนปฐมอโศก ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
 ชุมชนทักษิณอโศก อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
 กลุ่มสันตืออโศกในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

4.4 คุณค่า (values) ของขบวนการประชาสังคมราชธานีอโศก

เพื่อทราบถึงคุณค่าที่มีอยู่ของขบวนการประชาสังคมราชธานีอโศก ต้องทำความเข้าใจแนวคิด อุดมการณ์ และเป้าหมายที่มีอยู่ของชาวอโศก ดังนี้

4.4.1 แนวคิด อุดมการณ์ และเป้าหมายของชาวอโศก⁶

เพื่อทำความเข้าใจฐานคิดอุดมการณ์ของชาวอโศก อันเป็นที่มาของการออกแบบวิถีชีวิต และโดยเฉพาะแนวคิดในเรื่อง “บุญนิยม” ซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักของชาวอโศก ผู้วิจัยได้ศึกษาหนังสือ ข้อเขียน เอกสาร ตลอดจนเทปบันทึกต่าง ๆ รวมตลอดถึงหนังสือพิมพ์เราคิดอะไรของ

⁶ ข้อมูลส่วนใหญ่สรุปและเรียบเรียงจาก สมณะโพธิรักษ์, “รักไทยแบบบุญนิยม,” เราคิดอะไร (กันยายน 2543); สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, อุดมการณ์ทางสังคม ในพุทธศาสนาตามแนวคิดของสำนักสันตืออโศก (กรุงเทพฯมหานคร: บริษัท ฟาอภัย จำกัด, 2534); สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, “ความคิดทางการเมืองในพุทธศาสนา,” เราคิดอะไร (พฤษภาคม 2544):46 - 49.

สันตโตโคก จึงเห็นว่าคำอธิบายที่นายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง หนึ่งในบรรดาชาวสันตโตโคกรุ่นแรก ๆ ได้ให้ไว้ ตั้งแต่เรื่องทฤษฎีกำเนิดอำนาจรัฐ ไปจนถึงเศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ สามารถทำให้เกิดความเข้าใจต่อที่มาของวิถีชีวิตของชาวสันตโตโคกได้ดี จึงได้นำมาเรียบเรียงสรุปพอให้เห็นภาพ ดังนี้

นายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง ได้ตีความพระสูตรในพุทธศาสนา ในเรื่องทฤษฎีกำเนิดอำนาจรัฐในอัครคัมภีร์อรรถกถา โดยอธิบายไว้ว่า

ในพระสูตรที่อัครคัมภีร์อรรถกถา ปาฎิกวรรค พระพุทธเจ้าได้ตรัสเล่าถึงภาวะดั้งเดิม ตามธรรมชาติก่อนที่จะเกิดระบบสังคมการเมืองของมนุษย์ (state of nature) ว่า ภายหลังจากที่โลกเริ่มเย็นลง และสิ่งมีชีวิตต่างๆ รวมทั้งมนุษย์ได้ถือกำเนิดขึ้นมาแล้ว มนุษย์ยุคเริ่มแรกนั้น อยู่กันอย่างสันติสุข ท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ในธรรมชาติ ดังที่ทรงบรรยายภาพว่า "...แล้วก็มีข้าวสาลีขึ้นโดยไม่ต้องไถเป็นข้าวไม่มีรำ ไม่มีแกลบ ชาวสะอาด กลิ่นหอม มีเมล็ดเป็นข้าวสาร ตอนเย็น สัตว์เหล่านั้น นำเอาข้าวสาลีไป มาเพื่อบริโภคในเวลาเย็น ตอนเช้า ข้าวสาลีนั้น ที่มีเมล็ดสุก ก็งอกขึ้นแทนที่ ตอนเช้า เขาพากันไป นำเอาข้าวสาลีมา เพื่อบริโภคในเวลาเช้า ตอนเย็น ข้าวสาลีนั้นที่มี เมล็ดสุกก็จะงอกขึ้นมาแทนที่ ไม่ปรากฏว่า บกพร่องไปเลย"

ต่อมา เมื่อจิตวิญญาณของมนุษย์เริ่มถูกรบงำโดยความกำหนด ความโลภ และความเกียจคร้าน แบบวิถีการผลิตและการบริโภคของมนุษย์ ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังที่พระพุทธองค์ทรงบรรยายต่อไปว่า

"...ครั้งนั้น สัตว์ผู้หนึ่งเกิดความเกียจคร้านขึ้น จึงมีความเห็นอย่างนี้ว่า ดูกรท่านผู้เจริญ เราช่างลำบากเสียนี้กระไร ที่ต้องไปเก็บข้าวสาลีทั้งในเวลาเย็น สำหรับอาหารเย็น ทั้งในเวลาเช้า สำหรับอาหารเช้า อย่างกระนั้นเลย เราควรไปเก็บข้าวสาลี มาไว้เพื่อบริโภค ทั้งเย็น ทั้งเช้าคราวเดียวเถิด"

เมื่อมีผู้หนึ่งเริ่มต้นทำตัวเป็นแบบอย่าง ที่มีนัยสำคัญทางสังคม (reference for others) คนอื่นๆ ก็เริ่มเลียนแบบตาม และมีการขยายการกักตุนสะสม ผลผลิตส่วนเกินความจำเป็น ในการบริโภคเพิ่มจำนวนมากขึ้น ๆ จากการเก็บสะสมไว้กินครั้งละ 1 วัน ก็ขยายขอบเขตการกักตุนผลผลิตส่วนเกินความจำเป็นไว้กินครั้งละ 2 วันบ้าง 4 วันบ้าง 8 วันบ้าง มาก ขึ้น ๆ เป็นทวีคูณ คนที่ไม่ได้กักตุน สะสมผลผลิตส่วนเกินความจำเป็นไว้สำหรับการบริโภค เมื่อเห็นคนอื่นพากันกักตุนสะสม ถ้าตนเองไม่ทำเช่นนั้นบ้าง ก็อาจไม่มีข้าวสาลีเหลือเก็บกินเหมือนคนอื่น ความกลัวอดอยาก เลยทำให้ต้องทำการกักตุน ผลผลิตส่วนเกินความจำเป็นในการบริโภคสะสมไว้บ้าง ผลที่สุดความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์ในธรรมชาติ ก็เริ่มถูกทำลายไปเพราะความโลภของมนุษย์

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเล่าถึง สภาพของระบบนิเวศน์ที่เสียดุลไป เพราะการบริโภคเกิน ประมาณของมนุษย์ว่า "...สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น พยายามเก็บข้าวสาละสีสะสมไว้ เพื่อบริโภคกันมากขึ้นๆ เมื่อนั้นแล ข้าวสาละสีนั้นจึงกลายเป็นข้าว มีรำห่อเมล็ดบ้าง มีแกลบหุ้มเมล็ดบ้าง ต้นที่ถูกเกี่ยวแล้ว ก็ไม่กลับออกแทน ปรากฏว่าขาดเป็นตอนๆ จึงได้ข้าวสาละสีเป็นกลุ่มๆ"

เมื่อระบบนิเวศน์ถูกทำลาย และความอุดมสมบูรณ์ ของธรรมชาติ ที่เคยมีแต่เดิม เริ่มสูญเสียดังกล่าว "ภาวะความขาดแคลน" ก็เกิดขึ้น ในมิติ 2 ด้าน คือ

ประการแรก ขณะที่ปริมาณความต้องการส่วนเกินของมนุษย์ ถูกกระตุ้น ให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น อย่างไม่มีขอบเขตที่สิ้นสุด แต่ผลผลิตที่จะตอบสนองของความต้องการดังกล่าว มีจำนวนจำกัด "ความรับรู้" (perception) ของมนุษย์ ในภาวะความบีบคั้นจาก "ความรู้สึกขาดแคลน" ก็จะเกิดขึ้นในมิติด้านหนึ่ง ขณะเดียวกัน พลังการผลิตของระบบนิเวศน์ในธรรมชาติ ที่ถูกทำลายให้เสื่อมโทรมลง จะก่อให้เกิดภาวะการขาดแคลนตามมา ในมิติอีกด้านหนึ่งด้วย ความขาดแคลนจะนำไปสู่ การเกิดสถาบันกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน (property right) ขึ้นในสังคม เหมือนน้ำสะอาด ในสมัยก่อนที่มีอยู่เหลือเฟือ แต่ละบ้านต่างมีน้ำฝน สำหรับบริโภคอย่างพอเพียง การคิดครอบครองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ในน้ำสะอาดก็จะมี แต่ปัจจุบัน เมื่อสภาพแวดล้อมถูกทำลาย น้ำในแม่น้ำ ลำคลองเน่าเสีย น้ำฝนก็มีสารพิษปนเปื้อน ผู้คนก็จะเริ่มเอาน้ำสะอาดบรรจุขวดขายกัน และเกิดการยึดครอง เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ในน้ำสะอาดเป็นต้น

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเล่าถึง การเกิดสถาบันกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของมนุษย์ขึ้นเป็น ครั้งแรกว่า "...สัตว์เหล่านั้นได้ปรึกษากันแล้วก็ตัดสินใจว่า อย่ากระนั้นเลย พวกเราควรมาแบ่งข้าวสาละ และปักปันเขตแดนกันเสียเถิด... ครั้นแล้ว สัตว์ทั้งหลายจึงแบ่งข้าวสาละ และปักปันเขตแดนกัน" กรรมสิทธิ์ในที่ดินจะเป็นหลักประกันของมนุษย์แต่ละครอบครัวว่า จะมีข้าวสาละ (ในที่ดินแปลงที่ตนครอบครอง) สำหรับบริโภค โดยไม่ถูกมนุษย์คนอื่นแย่งเอาข้าวสาละ ไปกักตุนสะสมไว้กินคนเดียว จนคนอื่น ๆ มีไม่พอกิน

แต่เมื่อเกิดสถาบันกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินขึ้นแล้ว ปรากฏการณ์ที่เกิดตามมา ในสังคมก็คือ การละเมิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของคนอื่น เช่น ไปเก็บข้าวสาละที่ขึ้นในแปลงที่ดินของคนอื่นมาบริโภค เป็นต้น การขโมยจึงเกิดขึ้นในสังคม (ซึ่งเมื่อก่อนไม่เคยมี เพราะไม่มีใครเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ จึงย่อมไม่มีกรณีการละเมิดกรรมสิทธิ์) เมื่อจับขโมยได้ การกล่าวเท็จ (ว่าตนไม่ได้ขโมย) ก็เกิดตามมา การทะเลาะวิวาทกัน ก็เกิดตามมา และการต่อสู้ทำร้ายกัน (เพราะการทะเลาะวิวาท) ก็เกิดตามมาเป็นลำดับ ๆ สุดท้ายก็มีความจำเป็น ต้องสถาปนาสถาบันการ

ปกครองขึ้นในสังคม เพื่อจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคม ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสเล่าไว้ในอัครคัมภีร์ว่า

"...ครั้งนั้นแล พวกสัตว์ที่เป็นผู้ใหญ่จึงประชุมกัน ครั้นแล้วต่างก็รับทูลกันว่า พ่อเอ๋ย ก็การถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้จักปรากฏ การติเตียนจักปรากฏ การพูดเท็จจักปรากฏ การถือท่อนไม้จักปรากฏ เพราะบาปกรรมเหล่าใด บาปกรรมเหล่านั้น เกิดปรากฏขึ้นแล้ว ในสัตว์ทั้งหลาย อย่างกระนั้นเลย พวกเราจักสมมติสัตว์ผู้หนึ่ง ให้เป็นผู้ว่ากล่าว ผู้ที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ ให้เป็นผู้ติเตียน ผู้ที่ควรติเตียนได้โดยชอบ ให้เป็นผู้จับไล่ผู้ที่ควรจับไล่ได้โดยชอบ ส่วนพวกเรา จักแบ่งส่วนข้าวสาทิให้แก่ผู้นั้น"

ในนัยนี้ จะเห็นได้ถึงการตีความพระสูตรของนายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง นายสุนัย เห็นว่า "การสะสม" เป็นปัจจัยสำคัญอันเป็นที่มาของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการครอบครองกรรมสิทธิ์หรือสถาบันกรรมสิทธิ์ทรัพย์สิน นำมาสู่ปัญหาการแย่งชิงที่นำไปสู่ความขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคม จึงเป็นที่มาของการที่ต้องมีอำนาจรัฐมาจัดการ ดังที่นายสุนัย เห็นว่า การกำเนิดของอำนาจรัฐจึงไม่ได้มาจากพระเจ้าหรือพระพรหม ตามความเชื่อในลัทธิเทวสิทธิ์ ของพวกพราหมณ์ แต่มาจากมนุษย์ด้วยกัน ที่ได้สถาปนาสถาบันอำนาจรัฐขึ้น และร่วมกันคัดเลือกผู้ปกครองรัฐให้มาทำหน้าที่ตามสัญญาประชาคม (social contract) ที่ได้รับมอบหมายจากผู้คนในสังคม ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสรุปไว้ในอัครคัมภีร์ว่า

"...ดูกรวาเสฏฐะและภราทวาชะ เพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้าอันมหาชนสมมติตั้งนี้แล อักขระว่า มหาชนสมมติ จึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับแรก เพราะเหตุที่ผู้เป็นหัวหน้าอันเป็นใหญ่ยิ่งแห่งเขตทั้งหลายตั้งนี้แล อักขระว่า กษัตริย์ กษัตริย์จึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับที่ 2 และเพราะเหตุที่ผู้เป็นหัวหน้า ยังชนเหล่าอื่นให้สุขใจ ได้โดยธรรมตั้งนี้แล อักขระว่าราชา ราชาจึงอุบัติขึ้นเป็นอันดับที่ 3"

ในสังคีตสูตร ปาฏิภวรรค ทีฆนิกาย พระพุทธเจ้าได้กล่าวถึงอำนาจ หรือ ความเป็นใหญ่ว่ามี 3 ประเภทได้แก่ อัตตาทิปไตย (ความมีตนเป็นใหญ่) โลกาธิปไตย (ความมีโลกเป็นใหญ่) และ ธรรมาทิปไตย (ความมีธรรมเป็นใหญ่) ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับนัยแห่ง อัครคัมภีร์สูตรนี้ จะสามารถจำแนกระบบการเมือง และลักษณะของผู้ปกครองรัฐได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ผู้ปกครองรัฐแบบ "มหาชนสมมติ" อันสอดคล้องกับลัทธิทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือ โลกาธิปไตย ที่ยึดถือโลกเป็นใหญ่
2. ผู้ปกครองรัฐแบบ "กษัตริย์" อันสอดคล้องกับลัทธิทางการเมืองแบบอัตตาทิปไตย ที่ยึดถือตนเป็นใหญ่ (ลัทธิเผด็จการหรืออำนาจนิยมแบบต่างๆ จะสามารถจัดอยู่ในประเภทลัทธิทางการเมืองกลุ่มนี้)

3. ผู้ปกครองรัฐแบบ "ราชา" อันสอดคล้องกับลัทธิทางการเมืองแบบธรรมาธิปไตย ที่ยึดถือธรรมเป็นใหญ่

ดังนั้น นายสุนัย จึงเห็นว่า เมื่อความต้องการส่วนเกินของชีวิต เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ ที่นำไปสู่การก่อเกิดอำนาจรัฐ เป้าหมายสุดท้ายของแก่นสารแห่งอำนาจรัฐ จึงอยู่ที่การคลี่คลาย ความต้องการส่วนเกินของสังคมนั้น ๆ ให้เบาบาง ลดน้อยลงในที่สุดด้วย (ความต้องการจำเป็น แท้ๆ ของชีวิตมีเพียงปัจจัย 4 ซึ่งในคิริมานนทสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า ได้แก่ บริโภค 2 คือ จีวรและ เสนาสนะ ซึ่งเป็นบริโภคนอกหนึ่ง กับบิณฑบาตและคิลานเภสัชที่เป็นบริโภคในอีกหนึ่ง แต่เพราะมี กิเลสตัณหา อุปาทานครอบงำ มนุษย์จึงมีความต้องการส่วนที่เกินจากความจำเป็นแท้ ๆ ของชีวิต ออกเงยเพิ่มขึ้น)

ในแง่นี้ นายสุนัย จึงมองรัฐในอุดมคติตามนัยแฝงของพุทธปรัชญา ที่ปรากฏ ในอัครคัมภีร์สูตร ว่า คือ "รัฐที่ไม่มีรัฐ" เพราะเมื่อผู้ปกครองรัฐที่เป็น "ราชา" ในระบอบ ธรรมาธิปไตย "ยังชนเหล่าอื่น ให้สุขใจ ได้โดยธรรม" จนสามารถคลี่คลาย ทำให้ความต้องการส่วนเกินของผู้คน ในสังคม บรรเทาลดน้อยลง ถึงจุดจุดหนึ่ง ผู้คนก็จะอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสันติ โดยไม่มีความ จำเป็นต้องอาศัยอำนาจรัฐมาไกลเกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ อีกต่อไป ถึงจุดนั้น รัฐก็จะอันตรธานหายไป โดยอัตโนมัติ (withering away) เหลือแต่สังคมของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันอย่างสุขสงบ

อำนาจรัฐ -----> ความต้องการส่วนเกินของสังคม ----->
-----> ภาวะความขัดแย้งของสังคม -----> อำนาจรัฐ

4.4.2 อุดมการณ์บุญนิยม⁷

จากฐานคิดดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของกรอบแนวคิดอุดมการณ์บุญนิยม แนวคิด อุดมการณ์บุญนิยม ในส่วนของเศรษฐศาสตร์บุญนิยม มองโครงสร้างของระบบสังคมมนุษย์มี โครงสร้างส่วนลึกที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางด้านจิตวิญญาณของผู้คนในสังคม เป็นตัวกำหนด ปรากฏการณ์ของระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

⁷ ข้อมูลส่วนใหญ่สรุปและเรียบเรียงจาก สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, การเมืองบุญนิยม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ฟาอภัย จำกัด, 2545); สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, "ความคิดทางการเมืองใน พุทธศาสนา," เราคิดอะไร (มกราคม 2545).

ด้วยเหตุที่จิตวิญญาณของผู้คนส่วนใหญ่ ถูกครอบงำด้วยอำนาจแห่งกามตัณหา และภวตัณหา จึงส่งผลให้มนุษย์สืบเผ่าพันธุ์ ขยายจำนวนประชากร ตลอดจนขยายการดิ้นรน แสวงหาผลผลิตส่วนเกินความจำเป็นของชีวิต มาสะสมกักตุนไว้ด้วยโลภจริต ทำให้อาหารที่เคยมี อยู่อย่างพอเพียง สำหรับเลี้ยงดูประชากรทั้งโลก เริ่มมีความขาดแคลน ไม่เพียงพอที่จะตอบสนอง ความต้องการของประชากรที่ทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ๆ รวมทั้งไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณความ ต้องการส่วนเกินในชีวิตของมนุษย์ที่ถูกปลูกไว้ให้ขยายขอบเขตอย่างไม่รู้ที่สิ้นสุดด้วย

ปรากฏการณ์สำคัญประการหนึ่งที่มนุษย์เริ่มสังเกตเห็นก็คือ ในขณะที่จำนวน ประชากรมนุษย์ขยายตัวเพิ่มขึ้น ในอัตราก้าวหน้าแบบเรขาคณิต (เช่น จาก 1 เป็น 2, 4, 8, 16....) ปริมาณอาหารกลับเพิ่มในอัตราก้าวหน้า แบบเลขคณิต (เช่น จาก 1 เป็น 2, 3, 4, 5,)

หากเปรียบเทียบเป็นเส้นกราฟ กราฟ เส้น A คือปริมาณอาหารที่มนุษย์จำเป็นต้อง บริโภค ซึ่งเพิ่มมากขึ้นตามสัดส่วนของจำนวนประชากรที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในอัตราก้าวหน้า แบบเรขาคณิต ขณะที่เส้น B เป็นการขยายตัวของปริมาณอาหารที่มนุษย์สามารถผลิตได้ ซึ่ง เพิ่มขึ้นในอัตราก้าวหน้าแบบเลขคณิต (เพราะข้อจำกัดของพลังการผลิตในธรรมชาติ) กราฟทั้งสองเส้นจะตัดกัน ณ จุดๆหนึ่ง คือจุด C ซึ่งเป็นจุดที่ปริมาณอาหารพอดีกับจำนวนประชากร หาก เลยจากจุด C ในมิติของเวลา ปัญหาการขาดแคลนอาหาร จะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นๆ อันจะ เป็นพื้นฐานที่นำไปสู่วิกฤติการณ์ต่างๆ ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของประชาคม มนุษย์

ฉะนั้นปัญหาสำคัญ ที่มนุษย์เพียรพยายามคิดหาคำตอบ คือ จะมีหนทางช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพ ในการผลิตอาหารให้เพียงพอสำหรับเลี้ยงดูประชากรที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ได้อย่างไร

นายสุนัยได้วิเคราะห์ว่าวิธีการหนึ่งของมนุษย์ คือ การพยายามควบคุมธรรมชาติและ พัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต แต่นอกเหนือจากนี้แล้ว คำตอบสำคัญ ประการหนึ่ง ที่ มนุษย์ค้นพบคือ การแบ่งงานกันทำตามความถนัด (division of labour) ซึ่งเป็นระบบการทำงานที่ ช่วยเพิ่มผลิตภาพ (productivity) หรือ เพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างผลผลิต

ตัวอย่างเช่น ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง แต่ละครอบครัวต่างปลูกข้าว ปลูกผักสวนครัว ปลูกผลไม้ ทอผ้า ทำเครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ เพื่อไว้บริโภคในครัวเรือน หากมีผลผลิตส่วนเกินค่อย นำไปจำหน่าย ถ้าเอาข้าว ผัก ผลไม้ เสื้อผ้า เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนผลผลิตต่างๆ ที่คนใน หมู่บ้านแห่งนี้ สามารถผลิตได้ตลอดปี มารวมกัน สมมติได้ ผลิตผลมวลรวม (gross domestic products หรือ GDP) ของหมู่บ้านแห่งนี้เท่ากับ 150 หน่วย

ถ้าปรับระบบการผลิตใหม่ โดยให้แต่ละครอบครัวแบ่งงานกันทำตามความถนัด ครอบครัวไหน มีความถนัด และมีที่ดินที่เหมาะสมกับการปลูกข้าว ก็เน้นการทำนาอย่างเดียว ครอบครัวไหนมีที่ดินที่เหมาะสมกับการปลูกผลไม้ ประเภทใด ประเภทหนึ่ง ก็เน้นปลูกผลไม้ ประเภทนั้นๆ อย่างเดียว เป็นต้น

การแบ่งงานกันทำตามความถนัด จะทำให้ได้ผลผลิตมากขึ้น (เช่น ถ้าปลูกพืชอย่างเดียวในที่ดินแปลงหนึ่งๆ เวลาจะใส่ปุ๋ย และยาฆ่าแมลง ที่เหมาะกับพืชประเภทนั้นๆ ก็จะทำให้ได้ง่าย เวลาเก็บเกี่ยวก็สามารถหาเครื่องจักรเข้ามาเพื่อช่วยทุ่นแรงได้ง่ายขึ้น ตลอดจนถึงทักษะ ความรู้ ความชำนาญ ในการปลูกพืชชนิดนั้น เหล่านี้จะช่วยให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น เป็นต้น) หากนำเอาข้าว ผัก ผลไม้ ฯลฯ ที่แต่ละครัวเรือน ในหมู่บ้านที่แบ่งงานกันทำตามความถนัดนี้มารวมกัน ผลผลิตมวลรวมของหมู่บ้านแห่งนี้ อาจเพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีอยู่ 150 หน่วย กลายเป็น 250 หน่วยก็ได้โดยใช้แรงงานในการผลิตเท่าเดิม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ระบบการแบ่งงานกันทำ ความถนัดจะเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างผลผลิตให้ได้มากขึ้น แต่การแบ่งงานกันทำระหว่างครัวเรือนต่างๆ แบบนี้ ต้องพึ่งพาเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

ก. ต้องมีตลาดสำหรับแลกเปลี่ยนสินค้า เพราะถ้า นาย ก. ปลูกข้าวอย่างเดียว ถึงจะได้ข้าวมากมาย แต่ก็จะมีผักกิน ไม่มีเสื้อผ้าใส่ หรือนาย ข. ที่ปลูกผักอย่างเดียว ก็จะไม่ซื้อข้าวกิน และไม่มีเสื้อผ้าใส่ ส่วนนาย ค. ที่ทอผ้าอย่างเดียว ก็จะไม่ซื้อทั้งข้าวและผักสำหรับกิน เป็นต้น ระบบการแบ่งงานกันทำเช่นนี้ จึงไม่มีทางเกิดขึ้นได้ ถ้าไม่มีตลาดสำหรับซื้อขายแลกเปลี่ยน ผลผลิตส่วนเกินที่แต่ละครัวเรือน ผลิตได้ ทำให้ความอยู่รอดของแต่ละครัวเรือน ต้องพึ่งพาตลาด และถูกกำหนดโดยตลาด

ข. ต้องมีทุนสำหรับใช้ในการผลิต หากแต่ละครอบครัวต่างปลูกข้าว ปลูกผัก ทอผ้า ฯลฯ เพื่อบริโภคในครัวเรือนพอยังชีพ ก็ไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยตลาด หรือทุนรอนอะไรมาก แต่เมื่อเปลี่ยนแบบวิถีการผลิต มาเน้นสร้างผลผลิต ประเภทเดียวจำนวนมาก ๆ เช่น ทำสวนทุเรียน เป็นต้น กว่าที่ทุเรียนจะให้ผลผลิต สำหรับขายได้ต้องใช้เวลาาน ระหว่างที่สวนทุเรียนยังไม่ให้ผลผลิต ครอบครัวนั้นต้องกินต้องใช้ทุกวัน ทำให้จำเป็นต้องมีทุนสำรองก้อนหนึ่ง สำหรับซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อยังชีพ รวมทั้งซื้อหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำสวนทุเรียน ดังกล่าว ความอยู่รอดของครัวเรือน ภายใต้แบบวิถีการผลิตแบบนี้ จึงถูกกำหนดโดยทุน (capital) และต้องพึ่งพาแหล่งทุนที่จะกู้ยืมมาใช้ง่าย ก่อนที่จะได้ผลผลิตออกมาขายในตลาด

ฉะนั้น การเพิ่มผลผลิตเพื่อให้มีอาหารมากขึ้น พอเพียงที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ภายใต้แบบวิถีการผลิตที่มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดเช่นนี้ จึงนำไปสู่การขยายตัวของ "ตลาด" และการขยายตัวของการสะสม "ทุน" จนพัฒนาไปสู่ระบบสังคมเศรษฐกิจแบบ "ทุนนิยม" ที่มีอิทธิพลครอบงำโลกปัจจุบัน

กลุ่มพ่อค้าที่สามารถยึดกุมตลาด และกลุ่มนายทุน ที่เป็นเจ้าของแหล่งทุนต่างๆ สำหรับให้กู้ยืม จึงกลายเป็นกลุ่มคนที่ทรงอิทธิพล เพราะสามารถครอบครองปัจจัยที่เป็นหัวใจของระบบการผลิตภายใต้แบบวิถีการผลิตแบบนี้ ส่งผลให้สามารถใช้ความได้เปรียบดังกล่าว ดูดซับ (exploitation) เอามูลค่าส่วนเกิน (surplus value) จากแรงงานของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม มาสะสมกักตุนไว้เพิ่มมากขึ้น ๆ ในลักษณะมือใครยาวสาวได้สาวเอา หรือปลาใหญ่กินปลาเล็ก ซึ่งนำไปสู่ช่องว่างทางเศรษฐกิจ ระหว่างกลุ่มคนรวยส่วนน้อย กับกลุ่มคนยากจนส่วนใหญ่ ในสังคมมนุษย์ที่ถ่างกว้างออกไป ๆ แต่ทว่าในขณะเดียวกัน กฎการถดถอยของอรรถประโยชน์ (law of diminishing utility) ได้ชี้ให้เห็นว่า ถึงแม้มูลค่าแลกเปลี่ยนของสินค้าแต่ละชิ้นในตลาด จะเท่ากัน แต่อรรถประโยชน์ (utility) หรือ ประโยชน์สุขที่มนุษย์ได้รับจากการบริโภคใช้สอยสินค้านั้นๆ แต่ละหน่วย จะมีมูลค่าไม่เหมือนกัน

สมมติ ในสังคมแห่งนี้มีคนอยู่ 3 คน คือ นาย ก. นาย ข. และ นาย ค. สังคมแห่งนี้สามารถผลิตเสื้อผ้าได้ 15 ชุด (หรือมีผลผลิตมวลรวม 15 หน่วย) โดยนาย ก. ได้ส่วนแบ่งของเสื้อผ้า 10 ชุด นาย ข. ได้ 3 ชุด และนาย ค. ได้ 2 ชุด

หากไม่มีเสื้อผ้าสวมใส่เลย เราก็คงออกจากบ้านไปไหนไม่ได้ ฉะนั้น อรรถประโยชน์ของเสื้อผ้าชุดแรกที่ได้มาใช้สอย จึงให้ประโยชน์สุขกับเรามากที่สุด สมมติ คิดเป็นมูลค่าของประโยชน์สุขเท่ากับ 10 หน่วย เมื่อได้เสื้อผ้าชุดที่ 2 มาสวมใส่ แม้ความจำเป็นจะน้อยกว่า ชุดแรก แต่ก็ทำให้เรามีเสื้อผ้าไว้ผลัดเปลี่ยน สมมติ ประโยชน์สุขของเสื้อผ้าชุดที่ 2 คิดเป็นมูลค่า เท่ากับ 9 หน่วย และด้วยเหตุผลทำนองเดียวกัน เสื้อผ้าชุดที่ 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 จะให้ประโยชน์สุขแก่เราลดน้อยลง ๆ สมมติ คิดเป็นมูลค่าของประโยชน์สุข เท่ากับ 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 หน่วยตามลำดับ

นาย ก. มีเสื้อผ้า 10 ชุด จึงคิดเป็นมูลค่าของอรรถประโยชน์เท่ากับ $10 + 9 + 8 + 7 + 6 + 5 + 4 + 3 + 2 + 1 = 55$ หน่วย

นาย ข. มีเสื้อผ้า 3 ชุด คิดเป็นมูลค่าของอรรถประโยชน์ เท่ากับ $10 + 9 + 8 = 27$ หน่วย

นาย ค. มีเสื้อผ้า 2 ชุด คิดเป็นมูลค่าของอรรถประโยชน์ เท่ากับ $10 + 9 = 19$ หน่วย

ฉะนั้น ผลผลิตผลรวมของเสื้อผ้า 15 ชุด จะสร้างประโยชน์สุข หรือให้อรรถประโยชน์ โดยรวม สำหรับผู้คนในสังคมแห่งนี้ เท่ากับ $55 + 27 + 19 = 101$ หน่วย แต่ถ้าเสื้อผ้า 15 ชุดนี้ถูกจัดสรรให้กับนาย ก. นาย ข. และ นาย ค. คนละ 5 ชุดเท่ากัน มูลค่าของอรรถประโยชน์ จากเสื้อผ้าที่สังคมแห่งนี้ ได้รับโดยรวม จะเท่ากับ $3 \times (10 + 9 + 8 + 7 + 6) = 120$ หน่วย

จากตัวอย่างนี้ จะเห็นว่า ถ้ามีการกระจายผลผลิตให้ทั่วถึงขึ้น แม้ผลผลิตผลรวม จะมีจำนวนเท่าเดิม แต่สามารถสร้างอรรถประโยชน์เพิ่มขึ้น เท่ากับ $120 - 101 = 19$ หน่วย ด้วยเหตุนี้ ยิ่งช่องว่างทางเศรษฐกิจ ระหว่างกลุ่มคนรวย ส่วนน้อย กับกลุ่มคนยากจนส่วนใหญ่ในสังคม ถ่างกว้างออกไปมากเท่าไร อรรถประโยชน์ของผลผลิตผลรวมในสังคมก็จะมีลดน้อย ถอยลงมากเท่านั้น

สมมติ ผลผลิตของสังคมถูกเปลี่ยนเป็นธนบัตรใบละ 1,000 บาททั้งหมด สำหรับ เศรษฐี ซึ่งมีเงิน 100 ล้านบาท ถ้าได้ธนบัตรพันบาท เพิ่มขึ้นมาอีก 1 ใบ ธนบัตรใบนั้น จะมีคุณค่า น้อยมาก ต่อเศรษฐีผู้นั้น หรือพูดอีกอย่างหนึ่ง คือ อรรถประโยชน์หน่วยสุดท้าย (marginal utility) ของทรัพย์สินที่ตกอยู่กับเศรษฐีดังกล่าว จะมีค่าแทบเท่ากับ 0 แต่ถ้าธนบัตรใบละ 1,000 บาทที่สังคมได้เพิ่มขึ้นมา ตกอยู่กับครอบครัวที่มีเงินติดกระเป๋าแค่ 500 บาท ธนบัตรใบนั้นจะมีคุณค่าใน การสร้างประโยชน์สุข หรือให้อรรถประโยชน์สูงสุด อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยกับคนยากจน (ที่เป็น หน่วยหนึ่งของสังคมนั้น ๆ) อันจะส่งผลให้ธนบัตรใบดังกล่าว ให้อรรถประโยชน์สูงสุดต่อสังคมโดย ส่วนรวมด้วย

ในแง่นี้ นายสุนัย เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจดังที่เป็นอยู่มิได้คำนึงถึงอรรถประโยชน์ หน่วยสุดท้ายของผลผลิตผลรวมที่เกิดขึ้นกับสังคม แต่เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่คำนึงตัวเลขการ เติบโตทางเศรษฐกิจ หรือการเพิ่มขึ้นของผลผลิตผลรวมประชาชาติ (GDP) เป็นเป้าหมายหลักใน การพัฒนา เพราะหากมองการพัฒนาเศรษฐกิจจากตัวเลขผลผลิตผลรวม การส่งเสริมให้ผู้คนหัน มาใช้แบบวิถีการผลิต โดยการปลูกข้าว ปลูกผัก ปลูกสมุนไพร ฯลฯ เพื่อวัตถุประสงค์สำหรับการ บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ส่วนที่เหลือค่อยนำไปจำหน่าย ตามแนวคิดการพัฒนาตามระบบ เศรษฐกิจแบบพอเพียง แทนที่จะแบ่งงานกันทำตามความถนัด และผลิตครั้งละจำนวนมาก ๆ (mass production) จะทำให้ผลผลิตผลรวมประชาชาติลดน้อยลง ส่งผลให้อัตราการเติบโตทาง เศรษฐกิจถดถอยลง

นายสุนัย เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นมิติการ เพิ่มอรรถประโยชน์หน่วยสุดท้ายของผลผลิตผลรวม ควรทำควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ เน้นการเพิ่มขึ้นของผลผลิตผลรวมประชาชาติ (GDP) ด้วยการสนับสนุนให้ผู้คน (อย่างน้อย

ประมาณ 1 ใน 4) หันมาใช้แบบวิถีการผลิตที่เน้นการพึ่งตัวเองในครัวเรือน แทนการพึ่งตลาดและพึ่งแหล่งทุน ระบบเศรษฐกิจพอเพียง อาจจะเป็นระบบที่สร้างประโยชน์สุข หรือทำให้ผลิตผลมวลรวมเกิดอรรถประโยชน์สูงสุดต่อประชาคมมนุษย์ ก็ได้

ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับรากฐานความคิดทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ในพุทธปรัชญา ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับระบบเศรษฐกิจแบบบุญนิยม ในการอธิบายระบบเศรษฐกิจแบบบุญนิยม เราอาจลองเปรียบเทียบด้วยการวิเคราะห์รากฐานทางจริยปรัชญาของลัทธิเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี และลัทธิคอมมิวนิสต์

รากฐานทางจริยปรัชญาของลัทธิเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี และลัทธิคอมมิวนิสต์ นั้นมาจากสำนักประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่ถือว่าความดี คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขที่มากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุดในสังคม (The greatest happiness for the greatest people) แต่ความไม่สมบูรณ์ของระบบจริยปรัชญาแบบประโยชน์นิยม ทำให้เกิดปัญหาความไม่กลมกลืนทางตรรกะ ระหว่างเป้าหมายในมิติด้านการสร้างประโยชน์สุข ในปริมาณที่มากที่สุด (the greatest happiness) กับเป้าหมายในมิติด้านการสร้างประโยชน์สุข สำหรับคนจำนวนมากที่สุด (the greatest people)

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี เน้นเป้าหมายหลักไปที่การสร้างประโยชน์สุขที่มากที่สุดให้แก่สังคม โดยอาศัยความมั่งคั่ง (wealth) ซึ่งเกิดจากผลิตผลมวลรวมของสังคม เป็นดัชนีบ่งชี้ถึงปริมาณประโยชน์สุขของสังคมโดยรวมที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ขณะที่ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ จะเน้นเป้าหมายหลักไปที่การสร้างประโยชน์สุข สำหรับคนจำนวนมากที่สุด โดยอาศัยการกระจายผลผลิตอย่างเท่าเทียมกัน และการสลายช่องว่าง ระหว่างชนชั้นในสังคม เป็นดัชนีบ่งชี้ถึงประโยชน์สุข ที่คนจำนวนมากที่สุดในสังคมนั้น ๆ ได้รับ

เมื่อระบบทุนนิยมเสรี อาศัยวิธีแบ่งงานกันทำตามความถนัด และใช้กลไกการแข่งขันในตลาด โดยมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เป็นรางวัลชักจูงใจ เพื่อเพิ่มผลิตภาพ (productivity) ให้ได้มากที่สุด ก็จะไปสู่การเกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มคนรวยส่วนน้อย ที่ยึดกุม "ตลาด" (market) กับ "ทุน" (capital) เอาไว้ในมือ กับกลุ่มคนยากจนส่วนใหญ่ของสังคมที่ต้องพึ่งพาตลาด และ แหล่งทุนเพื่อความอยู่รอด ส่งผลให้ประโยชน์สุขที่มากที่สุดดังกล่าว ไม่ได้ตกอยู่กับคนจำนวนมากที่สุด

ส่วนรัฐคอมมิวนิสต์ ใช้วิธียึดผลิตผลทั้งหมดมาเป็นของรัฐ แล้วจัดสรรผลผลิต ให้แก่ประชากรอย่างทั่วถึง โดยเท่าเทียมกัน เพื่อหวังกระจายประโยชน์สุขให้แก่คนจำนวนมากที่สุด แต่ก็ทำให้ผู้คนพากันเฉื่อยชาในการแข่งขันกันสร้างผลผลิตด้วยศักยภาพสูงสุด (เพราะถึงขั้น ทำงานมาก ก็ถูกรัฐยึดเอาไปเป็นทรัพย์สินส่วนกลางหมด ฉะนั้น ก็จะทำางานด้วยศักยภาพ ระดับต่ำสุด

เท่าที่จะไม่ให้มีความผิด และถูกลงโทษ) ส่งผลให้ปริมาณประโยชน์สุขของสังคมโดยรวม ลดน้อยกว่าระดับที่พึงจะเป็น ขณะที่เศรษฐศาสตร์บุญนิยมที่มีรากฐานจากพุทธปรัชญา เน้นการเพิ่มอรรถประโยชน์ หรือประโยชน์สุข ในการผลิต และการบริโภค จากในมิติด้านการลดปริมาณความต้องการส่วนเกิน หรือลดกิเลส ตัณหา อุปาทาน ในโครงสร้างส่วนลึกของระบบสังคมมนุษย์

นายสุนัย อธิบายว่า แนวคิดเศรษฐศาสตร์บุญนิยม วางอยู่บนสมมติฐานของหลักการทางพุทธปรัชญา อย่างน้อย 4 ข้อ คือ

1. อริยสัจข้อแรกในพุทธปรัชญาชี้ให้เห็นว่า แก่นสารของชีวิตมนุษย์ ไม่ใช่อยู่ที่การแสวงหาความสุข แต่อยู่ที่การแสวงหาความพ้นทุกข์ หรือแสวงหาความเป็นอิสระภาพ จากภาวะความบีบคั้น เป็นทุกข์โดยสรรพปัญหาต่าง ๆ อารยธรรมและความรู้ทั้งหมดที่มนุษย์สะสมพัฒนาขึ้น คือ สิ่งบ่งชี้ถึงความเพียรพยายามที่ต้องการจะตอบปัญหา และแก้ปัญหาเพื่อลดภาวะความบีบคั้น เป็นทุกข์ของชีวิตมนุษย์ จากในมิติใดมิติหนึ่ง ระดับใดระดับหนึ่ง หรือในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ความสุขจริง ๆ แล้วไม่มี มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่เกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นที่ตั้งอยู่ และทุกข์เท่านั้นที่ดับไป เหมือนความเย็นจริง ๆ แล้วไม่มี มีแต่อุณหภูมิความร้อนที่ลดต่ำลง แล้วเราสมมติเรียกภาวะนั้นว่า เป็นความเย็น ฉนั้นใด เราก็สมมติ เรียกภาวะความทุกข์ที่บรรเทาลดน้อยลงว่า เป็นความสุขฉนั้นนั้น เช่น จุดเยือกแข็งที่มีความเย็น 0 องศาเซลเซียส อันที่จริง คือจุดที่มีอุณหภูมิความร้อนอยู่ 32 องศาฟาเรนไฮต์ หรือ 273 องศาสัมบูรณ์ เป็นต้น

การลดทอนมโนทัศน์เรื่องความสุข ให้อยู่ภายใต้มโนทัศน์ของความทุกข์ ที่บรรเทาลดน้อยลง จะช่วยแก้ปัญหาจุดอ่อนของจริยปรัชญาแบบประโยชน์นิยม ได้หลายเรื่อง เช่น หากถือว่าความสุขเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ถ้าเช่นนั้น จุดที่เป็นความสุขสัมบูรณ์ (absolute happiness) หรือเป็นความสุขที่มากที่สุด จะอยู่ตรงไหน และจะไปถึงจุดนั้น ได้อย่างไร นอกจากนี้ ความสุขยังมีอยู่หลายประเภท เราจะใช้เกณฑ์อะไร ในการตัดสินว่า ความสุขประเภทไหน เหนือกว่าแบบไหน ตลอดจนจรรยาบรรณระหว่างความสุขประเภทที่มีคุณภาพสูง (อาทิ ความสุขจากการ แสวงหาปัญญา) แต่มีปริมาณน้อย กับความสุขประเภทที่มีคุณภาพต่ำ (อาทิ ความสุข จากความอิมหันาสารอาณในการบริโภค) แต่มีปริมาณสูง เราจะใช้เกณฑ์วินิจฉัยอะไร ในการตัดสินว่า ทางเลือกไหน เป็นสิ่งที่ดีกว่า ฯลฯ ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ จริยปรัชญาแบบประโยชน์นิยม ไม่สามารถให้คำตอบได้ชัดเจน แต่ถ้าลดทอนมโนทัศน์เรื่องความสุข ให้อยู่ในรูปของความทุกข์ที่ลดน้อยลงแล้ว จะตอบปัญหาเหล่านี้ได้

2. อริยสัจข้อที่ 2 ในพุทธปรัชญาชี้ให้เห็นต่อไปว่า ตามนัยของกฎปฏิจักษุสัมปาท ในพุทธธรรม เอกภพ โลกหรือ ภพชาติ ที่มนุษย์รับรู้ นั้น เป็นสัมพัทธภาพ ระหว่าง กาล-ปริภูมิ (space) 4 มิติ อันเป็นสิ่งที่ "ถูกรู้" หรือ "รูป" กับจิตวิญญาณที่เป็น "ธาตุรู้" หรือ "นาม" ในมิติที่ 5

โดยจะแยกสิ่งที่ถูกรู้ (รูป) กับสิ่งที่ทำหน้าที่รับรู้ (นาม) ให้เป็นอิสระจากกันนั้นไม่ได้ เราจึงมีหนทางที่จะควบคุมเอกภพ หรือโลกแห่งรูป-นาม 5 มิติ (ปริภูมิ 3 มิติ + มิติที่ 4 ของเวลา + มิติที่ 5 ของจิตวิญญาณที่เป็นธาตุรู้) จากการควบคุมมิติที่ 5 ของจิตวิญญาณที่เป็นธาตุรู้ในมนุษย์แต่ละคน พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ใน โภจิตัสสสูตร จตุกกนิบาต อังคุตตรนิกาย ว่า "ในร่างกาย ที่ยาววาหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย สัญญาและใจนี้เอง ตถาคตได้บัญญัติโลก เหตุเกิดของโลก ความดับไม่เหลือของโลก และทางให้ถึงความดับไม่เหลือของโลกเอาไว้"

หากจะเปรียบเทียบ เหมือนความเร็วของยานอวกาศ 2 ลำ ที่เป็นสัมพัทธภาพกัน คุณลักษณะของภาวะแห่งความเป็น "สัมพัทธภาพ" (relativity) ทำให้เรามีช่องทางที่จะควบคุมความเร็วของยานอวกาศลำที่ถูกเห็นข้างหน้า ด้วยการควบคุมที่ความเร็วในยานอวกาศลำที่เราอยู่ อาทิ ถ้าอยากบังคับให้ยานอวกาศลำข้างหน้าวิ่งช้าลง ก็แค่เร่งความเร็วในยานอวกาศของเรา ให้เพิ่มขึ้น หรืออยากบังคับให้ยานอวกาศที่เห็นลำนั้นหยุดนิ่ง ก็แค่ปรับความเร่งของเราให้เท่ากับยานอวกาศลำนั้น ฉะนั้น

คุณลักษณะของภาวะแห่งความเป็นสัมพัทธภาพ ระหว่างสิ่งที่ถูกรู้ (รูป) กับสิ่งที่ เป็นธาตุรู้ หรือ ผู้รับรู้ (นาม) ก็ทำให้เรามีช่องทางที่จะควบคุมโลกที่ถูกรับรู้ ด้วยการควบคุมจากในมิติที่ 5 ของจิตวิญญาณที่เป็นธาตุรู้แบบเดียวกัน ฉะนั้น

ในขณะที่ต้นหา 3 (กามต้นหา ภวต้นหา วิภวต้นหา) เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดภาวะความบีบคั้นเป็นทุกข์ (สมุทัยอริยสัจ) เราจึงมีหนทางที่จะเข้าถึงแก่นสารของเป้าหมายในชีวิต คือ ภาวะแห่งอิสรภาพที่สัมบูรณ์จากความบีบคั้นเป็นทุกข์โดยสรรพปัญหาต่างๆ ด้วยการ ปลดปล่อยตัวเราให้เป็นอิสระจากอำนาจครอบงำของกิเลสต้นหาอุปาทานที่เป็นเหตุแห่งทุกข์นั้นๆ

จากอริยสัจ 2 ข้อแรก ในพุทธปรัชญาตามที่กล่าวมาในข้อ 1 และ 2 เราสามารถสรุปแนวคิดรวบยอด (conceptualization) เป็นแบบจำลอง ทางคณิตศาสตร์ง่าย ๆ ได้ คือ

ถ้า $H =$ ความสุข $P =$ ปัญหาหรือภาวะความบีบคั้นเป็นทุกข์

$D =$ ความต้องการ $S =$ สิ่งตอบสนองความต้องการ

เนื่องจากความสุขแปรผันเป็นสัดส่วนกลับกันกับความทุกข์ (หรือความสุขสัมพันธ์กับภาวะความบีบคั้นเป็นทุกข์ที่ลดน้อยลง)

H เป็นปฏิภาคผกผันกับ P

หรือ $H = a/P$ โดยที่เมื่อ a คือ ค่าคงที่ในสมการ

ขณะที่ภาวะความบีบคั้นเป็นทุกข์หรือปัญหา (P) จะแปรผันเป็นสัดส่วนโดยตรงกับความต้องการ (D) และแปรผกผันกับสิ่งตอบสนองความต้องการ (S)

P เป็นปฏิภาคกับ D/S

หรือ $P = b \cdot (D/S)$ โดยที่ b คือ ค่าคงที่ในสมการ

ดังนั้น $H = aS/bD$

ถ้ากิเลสตัณหาอุปาทานที่เป็นความต้องการส่วนเกินของชีวิต มีปริมาณลดน้อยลงเท่าใด (Dลด) ภาวะความบีบคั้นเป็นทุกข์ หรือปัญหา (P) ก็จะมีปริมาณลดน้อยลงเท่านั้น และเมื่อภาวะความบีบคั้น เป็นทุกข์จากปัญหามีลดน้อยลงเท่าไร (Pลด) ความสุขก็จะยิ่งทวีปริมาณเพิ่มขึ้นเท่านั้น (H เพิ่ม)

เราจึงมีหนทางที่จะเพิ่มประโยชน์สุข หรือเพิ่มอรรถประโยชน์ของผลผลิตหรือสิ่งตอบสนองความต้องการ (S) ในจำนวนเท่าเดิม เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขสูงสุด (maximum utility) ต่อชีวิตของเราได้ ในอีกวิถีทางหนึ่ง ด้วยการลดปริมาณความต้องการส่วนเกินในชีวิตให้ลดน้อยลง (ลดค่า D ในสมการ เพื่อให้ P ลดลง และ H เพิ่มขึ้น ในขณะที่ S มีปริมาณเท่าเดิม)

3. พุทธศาสนาเชื่อในเรื่องกฎของกรรม เมื่อเราสร้างกรรมหรือการกระทำไว้อย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางกาย (กายกรรม) ทางวาจา (วจีกรรม) หรือทางใจ (มโนกรรม) แรงแสดงนามของกรรม ที่เกิดจากการกระทำดังกล่าว จะเหนี่ยวนำให้เราได้รับผลเป็นวิบากของกรรม ในทิศทาง (ทิศที่เป็นกุศลหรืออกุศล) และระดับความเข้มข้นที่สอดคล้องประสานสัมพันธ์กับกรรม หรือ การกระทำนั้นๆ

มูลค่าแท้จริง (real value) ของผลผลิตต่างๆ ที่เราสร้างขึ้น จึงควรจักเท่ากับมูลค่าของแรงงาน (หรือกรรม) ที่เราใช้ไปในการผลิตสินค้า หรือบริการดังกล่าว ซึ่งหลักการข้อนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีมูลค่าเกิดจากแรงงาน (Labour Theory of Value) ของนักเศรษฐศาสตร์ สำนักคลาสสิก และสำนักมาร์กซิสต์

ฉะนั้น การตัดทวงเอามูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ที่มากกว่ามูลค่าแท้จริงของกรรม อันเป็นสิทธิ์ตามธรรมชาติ (natural right) ที่เราพึงจักได้รับตอบแทน จากกรรมหรือ แรงงานของเรามาสะสมไว้ เพื่อบริโภคมากกว่า ที่ควรจะเป็น จึงเป็นการสร้าง "อกุศลกรรม" ให้เกิดขึ้น เพราะทำให้ความสมดุลของธรรมชาติ ตามกฎกรรมนิยาม ถูกกระทบ อันจะนำไปสู่ ภาวะความบีบคั้น เป็นทุกข์จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากความเสียสมดุลในระบบธรรมชาติของสังคมมนุษย์ ดังกล่าวตามมา ตลอดจนจนเป็นการสังสมความโลภ (เพิ่มค่า D ในสมการ) ซึ่งจะทำให้ประโยชน์สุขของสังคมโดยรวมลดน้อยถอยลง (ทำให้ P มีระดับสูงขึ้น และ H มีค่าลดลง)

เศรษฐศาสตร์บุญนิยม จึงเป็นทางสายกลางที่อยู่ระหว่างปัญหาเขาควาย (dilemma) ของความสุดโต่ง 2 ด้าน ในลัทธิทุนนิยมเสรี กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ตลอดจนเป็นระบบที่สร้างความกลมกลืนทางตรรกะ ระหว่างเป้าหมายด้านการแสวงหาประโยชน์สุขที่มากที่สุดของสังคม กับเป้าหมายด้านการกระจายประโยชน์สุขให้แก่คนจำนวนมากที่สุดในสังคม

ดังนั้น ถ้าพื้นฐานทางด้านจิตวิญญาณ ในโครงสร้างส่วนลึกของสังคมมนุษย์ ถูกครอบงำด้วยกิเลสตัณหา อุปาทานมากเท่าไร ขณะที่สิ่งตอบสนองความต้องการมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอที่จะตอบสนองกิเลสตัณหาของผู้คนได้ทั่วถึง การแย่งชิงลาภ ยศ สรรเสริญ และโลกีย์สุข ก็จะไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้นๆ แต่ถ้าผู้คนในสังคมสามารถปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระจากอำนาจครอบงำของกิเลส ตัณหาอุปาทานได้มากเท่าไร จะส่งผลให้เมื่อได้รับผลผลิตจำนวนหนึ่ง ก็รู้สึกเพียงพอต่อความต้องการของชีวิตแล้ว และแม้ได้รับผลผลิตมากกว่านั้น ก็ไม่ทำให้รู้สึกว่ามีประโยชน์สุขอะไรต่อตัวเองเพิ่มอีก

คนที่ปฏิบัติธรรมลดละกิเลสตัณหาให้เบาบางลงได้ จึงเป็นผู้ที่ไม่ชอบกักตุนสะสมอะไรมาก และจะสละส่วนเกินจำเป็น เพื่อแผ่เป็นบุญให้แก่ผู้ที่ขาดแคลน เพราะจะมีความรู้สึกว่าได้ผลผลิตมากกว่านั้น ก็ไม่ได้ช่วยสร้างประโยชน์สุข หรือลดปัญหาอะไรให้แก่ชีวิตตนเองมากกว่าที่เป็นอยู่ ขณะที่เห็นภระอันเกิดจากมิติด้านต้นทุนของการแสวงหาผลผลิตเพิ่มขึ้น ไม่คุ้มค่ากับประโยชน์ที่ได้รับ ตัวอย่างเช่น คนที่ลดละกิเลสตัณหาให้น้อยลงได้แล้ว โดยมีเสื้อผ้าจำนวน 5 ชุด ไร่ผัดเปลี่ยนก็รู้สึกเพียงพอ ถ้าได้เสื้อผ้าชุดที่ 6, 7, 8 ... เพิ่มขึ้นมา ก็จะไม่รู้สึกเป็นภาระในการเก็บและการแสวงหา ฉะนั้น จะสละเสื้อผ้าชุดที่ 6, 7, 8... ดังกล่าว ให้แก่คนที่ขาดแคลน ด้วยความเต็มใจ เป็นต้น

สมณะโพธิรักษ์ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบุญนิยม^๑ ไว้ว่า คือ "การสร้างคนให้มีคุณธรรมจนประสบผลสำเร็จ" แนวคิดของบุญนิยมนั้น คนจะลดกิเลสอย่างถูกอัตรา (ตัวตน) ของมันจริง และกิเลสของโลกธรรมที่ต่ำหยาบไปจนถึงละเอียดสุด เช่น กิเลสที่เกิดจากอบายมุข กามารมณ์ โลภียารมณ์ สักกายะ.. อตตะตา.. อาสวะต่างๆ คนที่ได้เรียนรู้การลดกิเลสที่ไปติดยึดเกี่ยวเกาะกับโลกธรรม ดังกล่าวนั้น อย่างสัมมาทิฐิ ก็จะหลุดพ้น (วิมุติ) ได้จริง ชนิด "ดับเหตุ" ที่เป็นสมุทัย อาริยสังข์ ถูกตัวตนของมันถึงขั้น "ดับตัวตน ของกิเลส หมดเกลี้ยงสนิท" แท้เพียงยั่งยืน ไม่กลับกำเริบเป็น "โลกุตรสังข์จะ"

^๑ สมณะโพธิรักษ์, เปิดโลกบุญนิยม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทฟ้าอภัย, 2540).

วิธีการปฏิบัติ ยึดการปฏิบัติตามหลัก "มรรค ๘" ซึ่งจะรู้เท่าทันโลกธรรมเหล่านั้น อย่างชัดเจน เพราะมันเป็นเหตุที่สัมผัสทางตาหูจมูกลิ้นกายใจเรา อยู่เป็นธรรมชาติในชีวิตประจำวัน โลกธรรมจริงเหล่านั้น ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดกิเลส ซึ่งปรากฏให้เจ้าตัว "กำจัด" (ปหาน) มัน อย่างถูก "ตัวตนของเหตุ" (สมุทัย) กันทีเดียว จึงเป็น "สัจธรรม" ที่รู้แจ้งเห็นจริง ไม่ลี้ลับมงาย พันวิจิตรจินดา เพราะมีญาณ มี "ปัญญา 3" มีอภิปัญญา รู้ ๆ เห็น ๆ กิเลสเกิด เป็นปัจจุบันใด อ่านรู้ อ่านเห็น และลดละ ล้างตัวตน ที่สุดดับได้จริงขณะที่มันเกิดจริง ปรากฏจริง ทั้งหยาบ กลาง ละเอียด จนหมดเกลี้ยง

4.4.3 วิถีชีวิตของชาวอโศก^๙

สมณะโพธิรักษ์ ได้อธิบายถึงวิถีชีวิตของชาวอโศก โดยเริ่มจากคำนิยามว่า "ชาวอโศก" คือ นามที่เรียกขานคนกลุ่มหนึ่ง ที่มีวิถีชีวิตดำเนินไปตามความเชื่ออย่างยิ่งว่า ชีวิตจะประสบ "ความจริง.. ความประเสริฐ.. ความเจริญ ที่มีคุณค่าสูงส่ง มีความสุขวิเศษ.. ความถูกต้อง.. ประโยชน์อันยิ่ง ในความเป็นมนุษย์ เป็นสังคม" ต้องมี "การศึกษา 3" (ไตรสิกขา) หรือมีการเรียนรู้ ฝึกฝนธรรมะของพระพุทธเจ้า เป็นแก่นแกนให้แก่ชีวิต ให้แก่สังคม เป็นสำคัญ

"การศึกษา 3" ที่ชาวอโศกหมายถึง ต้องอาศัย "เหตุ.. นิทาน.. สมุทัย.. ปัจจัย" ต่าง ๆ เพราะ "การศึกษา 3" หมายถึง การเรียนรู้ และปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งหมด ชุมชนชาวอโศกทุกกลุ่มหมู่ จึงเป็นสังคมที่ตั้งใจเรียนรู้ "ศีล..สมาธิ..ปัญญา" หรือปฏิบัติ "มรรคองค์ 8" กันทั้งชุมชน ตั้งแต่เด็กไป โดยจะสอนให้รู้จัก "ศีล" พร้อมกับนำพากันปฏิบัติธรรม ซึ่งคือ ปฏิบัติ"ศีล" จนเกิดผลเป็น "สมาธิ" เป็น"ปัญญา" และเป็น"วิมุตติ" หมายความว่า ปฏิบัติ "ศีล" ให้เป็น "สัมมาทิฐิ" ให้ได้ แล้วพยายามมีสติรู้ตัว พากเพียร สังวร ละล้าง "มิจฉา" ให้เป็นผลเสมอ ๆ ทั้ง "ในขณะที่ดำรินึกคิด" (สังกัปปะ) ที่มี "มิจฉา 3" ทั้ง "ในขณะที่พูด" (วาจา) ที่มี "มิจฉา 4" ทั้ง "ในขณะที่มีการกระทำทุกๆกิริยา" (กัมมันตะ) ที่มี "มิจฉา 3" ทั้ง "ในขณะที่ประกอบอาชีพ" (อาชีพะ) ที่มี "มิจฉา 5" จนสามารถขัดเกลา กายวาจาใจ โดยเฉพาะ ขัดเกลา "ใจ" ก็จะเป็น "ฉาน" เป็น "สัมมาสมาธิ" หรือเป็น "อธิจิต" เป็น "อภิปัญญา" และ เป็น "วิมุตติ" ก็จะเป็นไปตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ใน

^๙ สมณะโพธิรักษ์, "วิถีชาวอโศก," ข่าวอาทิตย์ วิเคราะห์รายวัน (วันศุกร์ที่ 12 มกราคม 2544).

พระไตรปิฎก เล่ม 24 ข้อ 1 และข้อ 208 ที่ทรงยืนยันว่า "ศีลที่เป็นกุศล ย่อมยังความเป็น อรหันต์ ให้บริบูรณ์โดยลำดับ"

ชาวอโศก เชื่อมั่นอย่างเด็ดเดี่ยวที่ต้องอาศัย "ธรรมะที่เป็นโลกุตระ" อันมีแนวคิดแบบ "บุญนิยม" ที่เชื่อมั่นว่า การได้ให้แก่ผู้อื่นไปมากกว่าที่เราเอานั่น คือความดี ความประเสริฐ หรือเราจะเอาอะไร แลกเปลี่ยนกลับคืนมา ต้องรับคืนมาให้น้อยกว่าที่เราให้เขาไปเสมอ กระทั่ง ให้ไปหมด โดยไม่เอาอะไรแลกเปลี่ยนกลับคืนมาเลย เป็นที่สุด นี่คือ สัจจะ หรือ สุจริตยุดิธรรม ที่ชื่อว่า "บุญ" โดยแท้ ชาวบุญนิยมจะพยายามเสียสละ หรือให้อย่างตั้งใจ และจริงใจ ด้วยการฝึกฝน จึงเป็นผู้พร้อมที่จะเสียเปรียบให้แก่ผู้อื่นเสมอ

"บุญนิยม" นั้น คือ ผู้เข้าใจสัจจะว่า ผู้ให้ คือ ผู้มีค่า ผู้มีประโยชน์อยู่ในโลก ในสังคม จึงตั้งใจเสียสละให้ผู้อื่นมาก ๆ "บุญนิยม" คือ ผู้ฝึกตน และเชื่ออย่างสนิทใจว่า "การเป็นผู้ได้ให้" หรือเป็นผู้เสียสละออกไปมาก ๆ นั้น เป็นความเจริญ ความประเสริฐของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง จึงเสียให้อย่างเต็มใจ หรือพยายามเป็นผู้ให้ ให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์

สมณะโพธิรักษ์ ได้เปรียบเทียบ "บุญนิยม" และ "ทุนนิยม" ว่า ในส่วน"ทุนนิยม" นั้น คือ ผู้ฝึกตน และเชื่อสนิทใจว่า "การเป็นผู้ได้มา" หรือเป็นผู้สะสมไว้เป็นของตนมาก ๆ เป็นความเจริญ ความประเสริฐ ความประสบผลสำเร็จ ของความเป็นมนุษย์ ขณะที่ "บุญนิยม" มีสภาพของความยอมเสียสละ ไม่สะสม เป็นผู้ไม่ใช้อำนาจ ไม่แบ่งความใหญ่ แต่ใช้ความใหญ่ ช่วยความเล็ก และจะไม่รวยแต่เพียงตน มีแต่แบ่งแจก เพื่อแผ่กันออกไปให้ทั่วถึง โดยเฉพาะ จะเป็นปลาใหญ่ ช่วยเหลืออุ้มชูปลาเล็ก และจะสะสมน้อยกว่าปลาเล็ก เพราะตนเองเป็นปลาใหญ่จริง ๆ มั่นใจในความเป็นปลาใหญ่ของตน ปลาใหญ่ย่อมมีเรี่ยวแรง ความสามารถของตนจริง และขยันเพียงพอ ช่วยตนเองได้อยู่แล้วเสมอ ๆ ไม่ขาดแคลน จึงไม่ต้องสะสม หรือหอบหวงอะไรไว้ที่ตนให้มาก จะให้ผู้อื่นแถมที่ช่วยตนเองยังไม่ได้ ไม่เพียงพอ และมีมากเพื่อพอ เพื่อขาดแคลน

แนวคิด"บุญนิยม"นั้น ผู้แข็งแรงและมีสมรรถนะสูง จึงไม่นิยมสะสม แต่นิยมสละออก ดังนั้น ผู้มีภูมิสูง สามารถมาก ฉลาดมาก เก่งมาก ขยันมาก จึงยิ่งไม่มีมาก ไม่เอามาก มีแต่จะให้คนอื่นมาก ๆ ที่สุดเป็น ผู้กล้าเสียสละ ถึงขั้นไม่ต้องมีของตัวเองของตน เป็นคนจน เป็นคนทำงาน ไม่รับเงินเดือน แล้วคนในสังคม ก็จะมี เห็น "ความมีประโยชน์แก่ผู้อื่นแก่สังคม" ของผู้มีภูมิสูง สามารถมาก ฉลาดมาก เก่งมาก ขยันมาก ที่รับใช้ผู้ต่อยกว่า ในสังคมอยู่นี้ตามจริง คนในสังคม หรือประชาชน ย่อมศรัทธาเลื่อมใส เคารพบูชา ผู้มีภูมิสูง สามารถมาก ฉลาดมาก เก่งมาก ขยันมากนี้ ด้วยปัญญา คนผู้นี้ จึงชื่อว่า"นาบุญ" ที่ประชาชนไว้วางใจ มีอะไร ประชาชน ก็จะร่วมมือ ร่วมอุทิศภักดีช่วยเหลือเต็มทีเสมอ พฤติกรรมของผู้มีภูมิสูง สามารถมาก ฉลาดมาก เก่งมาก ขยัน

มากนี้ จึงทำงานอยู่ในสังคม โดยไม่อาศัย "เผด็จการ" และไม่ต้องใช้อำนาจ "ศักดิ์นา" แต่จะเป็นประชาธิปไตย ที่เกิดเพราะประชาชนเต็มใจร่วมมือ เพื่อประชาชน ในสังคมส่วนใหญ่เอง จึงเป็นของประชาชนโดยแท้

แนวคิด "บุญนิยม" เข้าใจดีใน "อำนาจ" ที่เกิดจาก "ลาภ,ยศ,สรรเสริญ,โลกียสุข" แต่มีความเชื่อยิ่งไปกว่านั้นว่า หากตนและประชาชนมี "ธรรมะหรือคุณธรรม" นั้นต่างหากเป็น "อำนาจ" ที่ประเสริฐกว่า ธรรมะที่ทำให้คนหลุดพ้นความเป็นทาส ลาภ, ยศ, สรรเสริญ, โลกียสุข ได้แก่ "โลกุตระธรรม" ของพระพุทธเจ้า ซึ่งจะต้องศึกษาฝึกฝนให้เกิด "ศรัทธา..ศีล..จาคะ..ปัญญา" หรือ "ศรัทธา.. ศีล.. หิริ.. โอตตปปะ.. พหุสัจจะ.. จาคะ.. ปัญญา" ชื่อว่า "อารยทรัพย์" อันประเสริฐกว่า "ลาภ, ยศ, สรรเสริญ, โลกียสุข" ที่ชื่อว่า "โลกียทรัพย์"

ดังนั้น ประชาชนชาว "บุญนิยม" ทั้งหลายจึงสะสม "ศรัทธา.. ศีล.. จาคะ.. ปัญญา" หรือ "ศรัทธา.. ศีล.. หิริ.. โอตตปปะ.. พหุสัจจะ.. จาคะ.. ปัญญา" อันเป็น "อารยทรัพย์" ที่เดินเข้าหาความซื่อสัตย์ด้วย "ศีลสัมปทา" เสียสละจริงจัง ๆ ด้วย "จาคสัมปทา" ฉลาดแบบโลกุตระด้วย "ปัญญาสัมปทา" และมีความเหนียวแน่นด้วย "ศรัทธาสัมปทา" ในสังฆธรรม และมี "หิริ.. โอตตปปะ.. พหุสัจจะ" อยู่ในเลือด ในวิญญาณของตนอย่างแท้จริง

ชาวอโศก คือ กลุ่มคนที่เชื่อมั่นว่า "ธรรมะหรือคุณธรรมของคน" เป็น "อำนาจ" ย่อมประเสริฐกว่า "ลาภ,ยศ, สรรเสริญ, โลกียสุข" เป็น "อำนาจ" ชาวอโศก "ศรัทธา" พระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ อย่างสนิทใจ เต็มหัวใจ และ เกิดทุน ดังนั้น "วิถีชาวอโศก" จึงมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นหลักสำคัญของชีวิตทั่วทุกคนที่ชื่อว่า เป็นชาวอโศก แม้แต่เด็กที่เริ่มรู้เต็ยงสาได้รับการฝึกให้เรียนรู้ถือศีลปฏิบัติธรรมเป็นแก่นแกนของชีวิต ชาวอโศกทุกคน จึงต้องประพฤติตนอย่างน้อย อยู่ในศีล 5 บางคนที่มีภูมิสูงกว่านั้น สามารถประพฤติตน อยู่ในศีล 8 ตามฐานานูฐานะ ส่วนนักบวชชาย ที่เป็นสมณะ หรือภิกษุ ก็ประพฤติตนอยู่ในศีล ที่เรียกว่า "จุลศีล, มัชฌิมศีล, มหาศีล" และวินัย 227 สำหรับนักบวชหญิงของ ชาวอโศก เรียกว่า "สิกขมาตุ" นั้น ประพฤติตนอยู่ในศีล 10 และสังวรตนตาม "จุลศีล, มัชฌิมศีล, มหาศีล" ส่วนใหญ่ ด้วยเพราะ "จุลศีล, มัชฌิมศีล, มหาศีล" (หาดูได้ ในพระไตรปิฎก เล่ม 9) คือ "ธรรมบุญ" ของศาสนาพุทธ

ชุมชนชาวอโศกทุกแห่ง เท่าที่มีอยู่ในภาคต่างๆ ของประเทศ จึงไม่มีคนดื่มเหล้า สูบบุหรี่ และเป็นสังคม หรือหมู่บ้าน ที่ปลอดอบายมุข ทุกชนิดเด็ดขาด ไม่ว่าจะเป็น ยาบ้า พนันมวย พนันม้า อาชญากรรม ช่มชู้ ปล้นจี้ ฆ่า อุกุศลอนาจารหยาบ ๆ จึงไม่มีในชุมชนสังคมชาวอโศก เพราะคนในชุมชนมีศีล มีพุทธธรรม เป็น "อำนาจ" เพียงพอ

กล่าวโดยย่อ พุทธศาสนาเชื่อว่า แก่นสารสำคัญของชีวิตอยู่ที่การแสวงหาความเป็นอิสระจากภาวะการถูกบีบคั้นให้เป็นทุกข์ด้วยปัญหาที่เกิดจากกิเลส ตัณหา อุปาทานต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ภายในจิตวิญญาณของมนุษย์แต่ละคน ซึ่งสรุปเป็นสมการได้ดังนี้¹⁰

$$\text{ปัญหาหรือความทุกข์} = \frac{\text{ความต้องการ (ตัณหาความทะยานอยาก)}}{\text{สิ่งตอบสนองความต้องการ}}$$

แนวทางพัฒนามนุษย์เพื่อการแก้ปัญหา ชาวอโศกเชื่อว่า มีตัวแปรสำคัญ 2 ด้านที่จะต้องพิจารณาควบคู่กันไป ได้แก่ การลดความต้องการส่วนเกินของชีวิตให้น้อยลงและการเพิ่มศักยภาพในการสร้างสรรค์สิ่งตอบสนองความต้องการของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้น

ขณะที่การพัฒนาในระบบทุนนิยม คือ การพัฒนาที่มุ่งแก้ปัญหาของมนุษย์โดยการเพิ่มตัวส่วนในสมการ การเพิ่มศักยภาพในการสร้างสรรค์สิ่งตอบสนองความต้องการของมนุษย์ให้มากขึ้น และใช้ความโลภไปกระตุ้นให้มนุษย์เกิดความต้องการที่เป็นส่วนเกินให้เพิ่มมากขึ้น กลายเป็นวงจรที่ทำให้ปัญหาของมนุษย์ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ชาวอโศกจึงเห็นว่า การพัฒนาแบบนี้ไม่ใช่แนวการพัฒนาสังคมที่ถูกต้องสมบูรณ์

สมณะโพธิรักษ์จึงได้เสนอแนวทางพัฒนาในระบบบุญนิยมขึ้น เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อมุ่งแก้ปัญหาของมนุษย์ โดยเน้นหนักไปที่การลดตัวเศษในสมการด้วยการลดความต้องการส่วนเกิน หรือตัณหาความทะยานอยากที่แฝงอยู่ในจิตวิญญาณมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม ขณะเดียวกับที่พัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์สิ่งตอบสนองความต้องการที่พอเหมาะให้เพิ่มมากขึ้นควบคู่ไปด้วย (มิใช่ทำลายศักยภาพในการสร้างสรรค์สิ่งตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ด้วยการสอนให้หลีกเลี่ยงหนีจากสังคมไปนั่งหลับตา สะกดจิต ให้เป็นสมาธิแบบฤาษีชีไพรต่างๆ โดยไม่มีการทำงานที่เป็นคุณค่าให้ปรากฏเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม)

"พาดิษย์บุญนิยมที่เราทำกันอยู่ทุกวันนี้ขึ้นอยู่ที่จิต เป็นสิ่งที่เราต้องศึกษา ทำอย่างไรที่จะทำให้เรา ออยู่รอด เราต้องละเอียดรอบคอบมากกว่าเขา คิดมากกว่าเขา บุญนิยมกับทุนนิยมแตกต่างกันแน่นอน ตลาดหุ้น คือวิถีคิดของนักคิดที่จะเอาเปรียบกันของผู้ที่มีอำนาจทางการเงิน ผู้ยึดอำนาจทางการเงินในตลาดหุ้นได้ คนนั้นได้เปรียบอยู่ตลอดเวลา กลายเป็นนายทุนใหญ่ ทางโลกไม่มีความจริงใจ ของเราต้องจริงใจ อย่างมาทะเลาะวิวาทกันในเรื่องแนวคิดเท่านั้น มันเป็นที่วิญญูปาทาน เป็นอุปนิสัยตาเท่านั้นเอง ทำให้ชัดแล้วก็จบ แล้วก็ช่วยกันทำ ออยู่รอดแล้วก็จบ สังคม

¹⁰ สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของพุทธศาสนาในสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กัลป์กัน, 2542), น. 87.

บุญนิยมจะไปไกลเพราะเป็นเรื่องของคุณธรรมและมีความเป็นจริง แต่ภาคปฏิบัติ ต้องลดความเห็นแก่ตัว ลดละกิเลสให้ได้ เราจะไปกำหนดให้คนเป็นพระอรหันต์หมด เป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้น ความไม่เที่ยงความไม่แน่นอนก็ยังคงเกิดอยู่ ถ้ามองพวกเขาว่าคุณจริงไหม ถ้าเราทำใจได้ว่า นี่คือการเสียสละก็จบ แต่ทางโลกไม่คิดเสียสละ คิดแต่ทางได้ เอาเปรียบ กักตุน เราไม่สอนให้กักตุน เป้าหมายของเราสุดยอดก็คือบุญ ใครไปถึงบุญได้สนิทแล้วคืออรหันต์ บุญนิยมทุกขัทรมาตามโลกทั้งโลกถูกผลาญพร่าทำลาย มีผลกระทบถึงโลกทั้งโลกเลย ทรัพยากรในโลกมีมากพอที่จะให้ทุกคนกินใช้ แต่ไม่มากพอเลยที่จะให้คนคนเดียวในโลกไปเป็นของตัวเอง สรุป ชีวิตเกิดมาจะเอาอะไร อะไรคือคุณค่า ถ้าคุณไม่เอาอะไรเป็นของตัวเอง แต่เป็นคนมักน้อย มีพลังงานสร้างสรรค์ ไม่กักตุน ถ้าทำได้เท่านี้โลกไปรอดแน่ โลกทั้งโลกก็จะอุดมสมบูรณ์ เป็นสุดยอดของแนวคิดมนุษยโลกแล้ว เราต้องพยายามทำให้ได้ เข้าใจสิ่งที่ดีที่สุด บุญนิยมไม่ทำลายโลก ไม่ทำลายสังคม ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน เมื่อเห็นจริง เข้าใจจริง มาช่วยกันสร้าง เพื่อพิสูจน์ความจริง ให้กับสังคม การพาณิชย์ ธุรกิจ จะเป็นตัวบ่งชี้ ที่เป็นรูปธรรมให้เห็นได้ดีกว่า เราจำเป็นจะต้องเข้ม-แข็ง เคียวขันขึ้นมา จริง ๆ จัง ๆ ให้ได้"

เมื่อความต้องการส่วนเกินของชีวิต หรือต้นเหตุความทะยานอยากได้รับการขัดเกลาให้ลดน้อยลงแล้ว ความเป็นอิสระจากภวการณ์ถูกบีบคั้นให้เป็นทุกข์ก็จะลดน้อยลงตามด้วย ส่งผลให้บุคคลผู้นั้นสามารถสละผลผลิตส่วนเกินความจำเป็นในชีวิตเกือบจะเป็นประโยชน์ หรือเป็นบุญสู่สังคมส่วนรวมได้มากขึ้น โดยมีตัวชี้วัด (Indicator) ที่วัดระดับความต้องการส่วนเกินของชีวิต ซึ่งถูกขัดเกลาให้ลดน้อยลงนี้ จากการกำหนดราคาขายของสินค้าในระดับต่ำกว่าท้องตลาด ในระดับเท่าทุน หรือในระดับต่ำกว่าทุน

ระบบบุญนิยม ได้จัดแบ่งการทำธุรกิจออกเป็น 4 ระดับ¹¹ ได้แก่

1. ระดับต่ำกว่าตลาด คือ ขายสินค้าสูงกว่าทุนเล็กน้อย แต่ต่ำกว่าราคาท้องตลาด ให้พอที่จะเป็นเครื่องอาศัยตามความจำเป็นของชีวิต ซึ่งแต่ละบุคคล ระดับความจำเป็นไม่เท่ากัน
2. ระดับเท่าทุน คือ ขายสินค้าในราคาเท่ากับทุนที่ลงไปพอที่จะเป็นเครื่องต่อทุนหรือลงทุนทำงานต่อไป
3. ระดับต่ำกว่าทุน คือ ขายสินค้าต่ำกว่าทุนที่ลงไป ทุนในที่นี้ อาจรวมค่าแรง ค่าเสียหายต่าง ๆ ค่าวัตถุดิบในการผลิตซึ่งผลิตได้เองหรือเก็บจากธรรมชาติไม่ต้องลงทุนซื้อหา ส่วนกำหนดที่ต่ำกว่าทุนนี้ ผู้นิยมบุญ ถือว่าเป็นกำไรบุญที่ซื้อหาไม่ได้

¹¹ สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, เชิงอรรถ 5.

4. ระดับให้ฟรี เป็นการให้เปล่า

ความหมายของราคาทุนในธุรกิจบุญนิยม หมายถึงรวมถึง ต้นทุนวัตถุดิบของสินค้า บวกค่าแรงโดยเฉลี่ยในราคาตลาดแรงงาน แต่ขณะที่ต้นทุนของแรงงาน (ซึ่งเท่ากับมูลค่าปัจจัย 4 ที่พอยังชีพให้มีแรงงานในการทำงาน) มักจะมีมูลค่าต่ำกว่าผลผลิตที่เกิดจากแรงงานดังกล่าว และต่ำกว่าราคาตลาดของแรงงาน มูลค่าส่วนเกินของค่าแรงในตลาดแรงงาน คือ บุญที่ปลดปล่อยออกมาสะพัดเกื้อกูลเป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยความเต็มใจของบุคคลนั้น โดยมีใช้ถูกขูดรีด (exploitation) มาเอามูลค่าส่วนเกินของแรงงานดังกล่าวไป

ธุรกิจบุญนิยมในระดับต่ำกว่าทุนจึงเกิดขึ้นได้ เพราะมีมูลค่าส่วนเกินจากแรงงานดังกล่าว เป็นตัวสะพัดออกไปสู่ระบบสังคม อย่างไรก็ตาม ชุมชนชาวอโศกจะกำหนดมาตรการต่างๆ ของการค้าในระบบบุญนิยม เพื่อให้มูลค่าส่วนเกินของแรงงานเกิดประโยชน์สูงสุดในการสะพัดไปสู่กลุ่มคนที่ขาดแคลนในสังคม โดยไม่ให้ถูกคนที่มีอันจะกินอยู่แล้วดักดวงเอาประโยชน์จากมูลค่าส่วนเกินดังกล่าวไป อาทิ เลือกลงจำหน่ายผลผลิตของชุมชนให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น หรือในเครือข่ายชุมชนบุญนิยมด้วยกันก่อน และไม่ยอมให้บริษัทของกลุ่มทุนเข้ามาผูกขาดการซื้อผลผลิตของชุมชนชาวอโศกไปจำหน่าย และตั้งราคาสูงกว่าที่ควรจะเป็น อันเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค

จากแนวคำสอนเรื่องบุญนิยม สมณะโพธิรักษ์ได้ย้ำไว้ว่า “คนเอาเปรียบคนอื่นได้เขาถือกันว่าเป็นคนฉลาด แต่คนที่เสียสละให้กับผู้อื่นได้อย่างรู้ๆ อย่างเต็มใจนั้น นับเป็นคนฉลาดยิ่งกว่า”¹²

หลักการพัฒนาสังคมในระบบบุญนิยม 10 ประการ¹³ ดังนี้

1. มีคนที่มีสัมมาทิฐิเป็นแกนแท้
2. มีศาสนา นำหลักของศาสนามาสร้างคน
3. มีงานที่ทำให้พึ่งพาตนเองได้ เป็นที่พึ่งของสังคมได้
4. มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายดีงาม
5. มีวัฒนธรรมที่จะทำให้เกิดความรัก ความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมไทย
6. มีภราดรภาพ
7. มีการศึกษาสืบทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นต่อไป

¹² สมณะโพธิรักษ์, เชิงอรรถ 7, น. 9-11.

¹³ สมณะโพธิรักษ์, เชิงอรรถ 5, น. 50-57.

8. มีการเผยแพร่สิ่งดีๆ ออกสู่สังคม
9. มีการตลาด
10. มีบูรณาการในอิสรเสรีภาพ ภาวดีภาพ สุขสันติ และสมรรถนะ จนเกิดเป็นบูรณาภาพ

4.4.4 อุดมการณ์ของชาวอโศก¹⁴

อุดมการณ์สูงสุดของชาวอโศก ประกอบด้วย 7 ส. คือ

1. ส.สุข หมายถึง สุขเพราะกิเลสลดลง สงบลง (วุปลโมสุข) ต่างกับโลกียสุข ที่สุขเพราะได้สมกิเลส ยิ่งสุข กิเลสยิ่งหนา
2. ส.สูง หมายถึง ได้รับการยอมรับคุณค่าความดีงามจากผู้อื่นเอง ซึ่งไม่ใช่การเคารพนับถือ ยกย่องเชิดชูด้วยระบบโลก ไม่มีใครมาแต่งตั้ง
3. ส.สร้างสรรค์ หมายถึง สร้างอย่างเลือกเฟ้น มีปัญญา รู้ว่าอะไรควรสร้าง อะไรไม่ควรสร้าง โดยเฉพาะสร้างคน สร้างจิตวิญญาณให้เป็นโลกุตระ
4. ส.เสียสละ หมายถึง เห็นคุณค่าของการได้เสียสละ ว่าเป็นความดีจริงของมนุษย์ การเสียสละ คือ ต้องเสียเปรียบ แล้วเต็มใจที่จะเสียให้เขา
5. ส.สมบัติ หมายถึง เป็นโลกุตระสมบัติ หรืออารยสมบัติ คือ มรรคผลที่ได้จากการปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้า
6. ส.สูญ หมายถึง หหมดสิ้นกิเลส ตัณหา อูบาทาน เป็นพระอรหันต์ หหมดตัวหหมดตน หรือหมดความเห็นแก่ตัวสิ้นสนิท และนี่คือ สูดยอดสมบัติของมนุษย์
7. ส.สัมบูรณ์ Absolute คือ ทุกอย่างครบทั้ง 6 ส.

4.4.5 เป้าหมายการพัฒนาของชาวอโศก

สมณะโพธิรักษ์ ยึดคนเป็นเป้าหมายของการพัฒนา ท่านได้ให้ทัศนะในเรื่องการพัฒนาว่า ทุกวันนี้เราสามารถพัฒนาได้เพียงแค่สงเคราะห์ แม้แต่ศาสนาก็เป็นเพียงศาสนา สงเคราะห์ การบริหารประเทศก็บริหารกันอย่างสงเคราะห์ ไม่ได้สร้างคน นักการเมืองก็ไม่ได้สร้างคน ให้ประชาชนรู้จักประชาธิปไตย และพัฒนาตนเอง ให้เป็นนักประชาธิปไตย แม้กระทั่ง

¹⁴ รัชชาราม, “บันทึกจากปัจฉาสมณะ,” สารอโศก (มิถุนายน – กรกฎาคม 2542).

การศึกษาก็ไม่ได้สร้างคนให้คนดี มีคุณธรรม มีความเสียสละ มีแต่ติดอาวุธทางปัญญาให้ไปล่า
ลาภ ยศ สรรเสริญ โลกีย์สุขมาบำรุงบำเรอตน

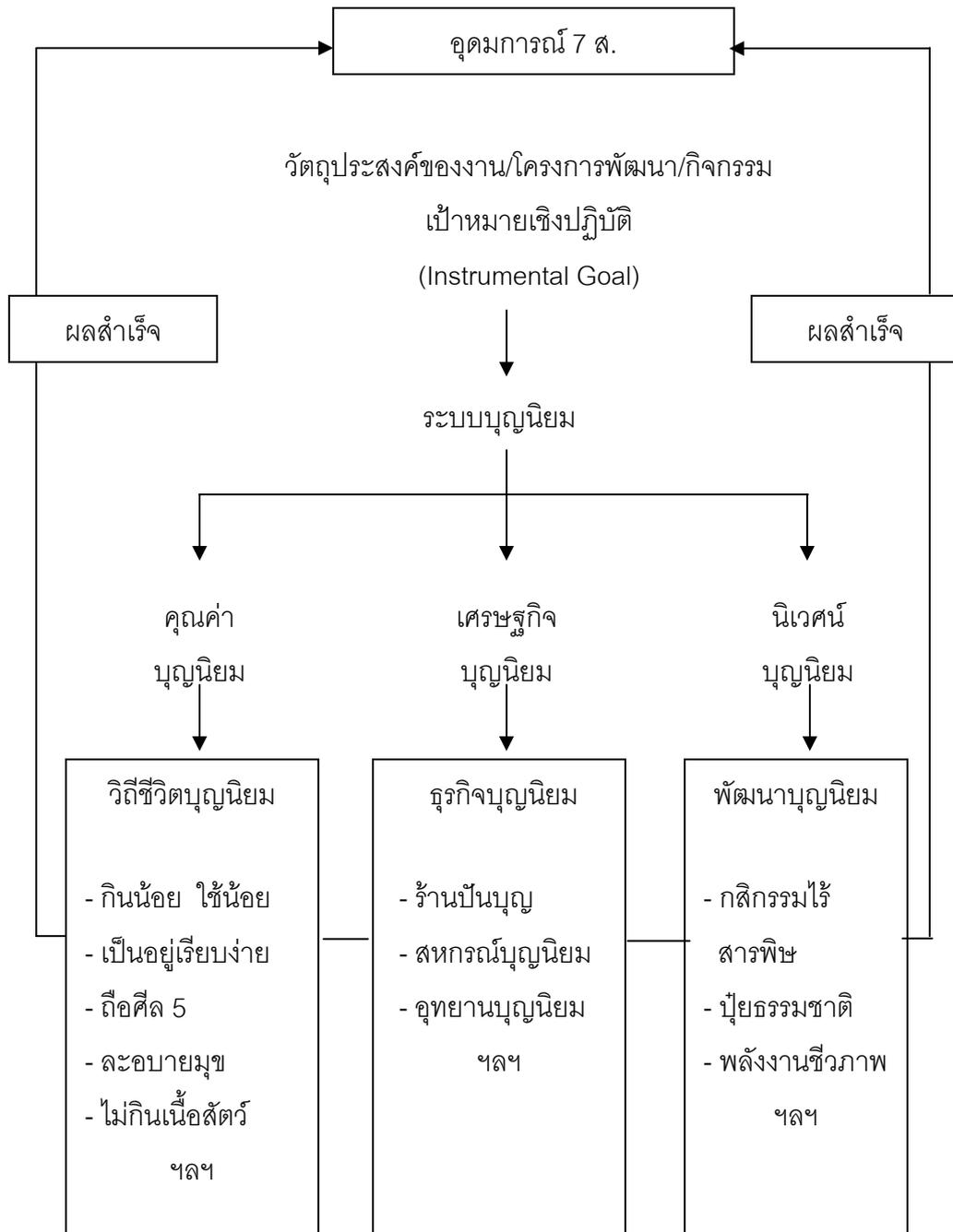
หลักการสร้างคนหรือพัฒนาตนของชาวอโศก คือ การพัฒนาคนให้เป็นอริยชน ตั้งแต่
ระดับพระโสดาบัน ไปจนถึง พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ตามแนวพุทธธรรม โดย
อาศัยกิจกรรม กิจการงานในชุมชนเป็นเป้าหมายเชิงปฏิบัติการ(Instrumental Goal) ไปสู่
เป้าหมายสุดท้าย (Ultimate Goal) ซึ่งก็คือคน โดยต้องพัฒนาที่จิตใจหรือจิตวิญญาณก่อน เพราะ
พระพุทธศาสนาถือว่า “จิตวิญญาณเป็นประธานของสิ่งทั้งปวง” “ใจเป็นใหญ่ ทุกสิ่งสำเร็จลง
ด้วยใจ” อันชี้ให้เห็นว่า ความก้าวหน้าหรือความล้มเหลวของบุคคล ขึ้นอยู่กับจิตใจเป็นสำคัญ ด้วย
เหตุนี้ สมณะโพธิรักษ์ จึงสอนเป็นโศลกธรรมให้ตรวจสอบ ดูแลรักษาอารมณ์ของจิตใจมากกว่า
การมุ่งมั่นในงานซึ่งเป็นเพียงเครื่องมือในการพัฒนาว่า “ระวังอารมณ์ก่อนงาน อย่างหลงงานจน
เสียอารมณ์” ความสัมพันธ์ระหว่างงาน/โครงการพัฒนา/กิจกรรม กับจุดหมายปลายทางของ
ชาวอโศก อาจแสดงให้เห็นเป็นดังแผนภูมิที่ 4.2 ¹⁵

¹⁵ สุพรรณิ ไชยอำพร และ สนิท สมัครการ, การวิเคราะห์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา :
แนวความคิดและวิธีการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536).

แผนภูมิที่ 4.2

จุดหมายปลายทาง (Ultimate Goal of Man)

แสดงแนวทางการพัฒนาสู่อุดมการณ์สรรค์สร้างคนของชาวอโศก

ที่มา: ดัดแปลงมาจาก สุพรรณณี ไชยอำพร และสนธิ สมัครงการ, 2536, น. 43.

4.5 สภาพแวดล้อมภายในชุมชน (environment)

4.5.1 สภาพชุมชนทางสังคมวัฒนธรรม

เพื่อทำความเข้าใจที่ชัดเจน ในเรื่องทุนทางสังคม ของราชธานีโอศก ผู้วิจัยขอทบทวน แนวทางบุญนิยมอีกครั้งหนึ่ง¹⁶ ดังได้กล่าวแล้วว่า ชาวโอศก พยายามใช้แนวทางบุญนิยมในการ พัฒนาธุรกิจ "ธุรกิจพาณิชยศาสตร์แบบบุญนิยม" มีแนวคิดทวนกระแสกับ "ธุรกิจพาณิชยศาสตร์ แบบทุนนิยม" กล่าวคือ ทำธุรกิจ "ให้มีกำไร" น้อยลง ๆ กระทั่งสามารถ "ขาดทุน" แต่อยู่ได้ จึงจะ เรียกว่า เป็นความเจริญ "บรรลุนุญนิยม" แท้ หรือ "เสียสละ" ให้แก่ผู้อื่นให้แก่สังคมวงกว้าง เป็น การเพิ่มทุนทางสังคม รายได้ส่วนเกินที่มีเข้าสู่ชุมชน แม้ไม่มากแต่สามารถเลี้ยงดูชุมชน เลี้ยงดูคน ผู้ไม่รับรายได้ อย่างพอเพียง เห็นได้ว่า สวัสดิการส่วนกลางของชุมชน สามารถเลี้ยงดูเกื้อกูลชาว โอศกได้ทุกคน

ในแง่นี้ ต้องทำความเข้าใจ "กำไร" ของชาวบุญนิยม กับ "กำไร" ของชาวทุนนิยม สำหรับชาว "ทุนนิยม" นับเอา "การได้มาให้แก่ตน หรือได้มาเป็นของตัวของตนทวีขึ้น ๆ ได้เปรียบ ยิ่ง ๆ ขึ้น" ไม่ว่าจะสิ่งที่ได้จะเป็นวัตถุทรัพย์ ที่ชื่อว่าสมบัติภายนอก หรือจะเป็นนามธรรม เป็นความ เสพอารมณ์ ที่ชื่อว่า สมบัติภายในจิตใจ ชาว "ทุนนิยม" ถือว่า ลักษณะที่มี "การได้มาให้แก่ตน หรือ ได้มาเป็นของตัวของตนทวีขึ้น ๆ ได้เปรียบยิ่ง ๆ ขึ้น" คือ "กำไร"

ส่วนชาว "บุญนิยม" นับเอา "การได้ให้ออกไปแก่ผู้อื่นได้เสียสละ หรือได้ละล้าง ความ เป็นของตัวของตนออก" ไม่ว่าจะสิ่งที่ได้ให้ได้สละนั้น จะเป็นวัตถุทรัพย์ ที่ชื่อว่าสมบัติภายนอก หรือ จะเป็นนามธรรม เป็นความเสพอารมณ์ ที่ชื่อว่า สมบัติภายในจิตใจ ก็ตาม ชาว "บุญนิยม" ถือ ว่าลักษณะที่มี "การได้ให้ออกไปแก่ผู้อื่น ได้เสียสละ หรือ ได้ละล้างความเป็นของตัวของตนออก หรือ ได้ปล่อยวางไปจากตัวจากตน" คือ "ตนได้-ตนกำไร" จะเห็นว่า ความหมายหรือลักษณะของ "กำไร" หรือ "ผลได้-ผลประโยชน์" (อรรถะ) ที่ "ทุนนิยม" กับ "บุญนิยม" ยึดถือมุ่งหวังและพากเพียร ลงทุน ลงแรงเหน็ดเหนื่อย สะสมกันนั้น ต่างสะสมกันไปคนละขั้ว มีลักษณะ ไปคนละแบบ

"กำไร" ของชาว "บุญนิยม" หรือ "ผลได้-ผลประโยชน์" หรือจะหมายถึง "สมบัติ" หมายถึง "ความเจริญ" ต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนคือ เนื้อหาของคำว่า "อรรถะ" ทั้งสิ้น ดังนั้น "อรรถะ" หรือ "กำไร-ผลได้-ผลประโยชน์-สมบัติ-ความเจริญ" สำหรับ "บุญนิยม" คือ สิ่งที่ให้ออกไป คุณค่าที่ได้

¹⁶ สมณะโพธิรักษ์, เชียงธรรม 1.

สละจริง เพื่อผู้อื่น เพื่อมวลมนุษย์ และสัตว์โลกทั้งหลาย อย่างสุจริตใจ ไม่ต้องการสิ่งตอบแทน กลับคืนมา ชาวบุญนิยมที่แท้ แม้จะยังไม่หมดกิเลส จะพยายามตั้งใจเสียสละให้จริง พยายามไม่ให้มีเล่ห์เชิง ซับซ้อน ซ่อนอยู่ในจิต ไม่ให้มีส่วนเหลือของความเห็นแก่ตัว จะพากเพียรขัดเกลา กิเลสตนเองให้ได้มรรคผลเสมอ จนกระทั่งหมดสิ้นเกลี้ยงสนิท จึงจะเป็นผู้ได้ "กำไร" หรือได้ "ประโยชน์" สมบูรณ์

"กำไร" คือ "บุญ" ที่มีกุศลเจตนาและจาคสัมปทาด้วยปัญญาอันยิ่ง (ญาณทัสสนะ) เพราะได้ลดกิเลส แบบโลกุตระ ชนิดมีญาณหยั่งรู้กิเลสของตนเอง รู้ความละ จางคลายในจิตตน อย่างรู้ๆ เห็นๆ "ของจริง" ทั้งกิเลสของตน ทั้งจิตที่สะอาดขึ้น ๆ เพราะกิเลสลดละจางไป ๆ ด้วยการ ปฏิบัติ ฝึกฝน อบรมตน กระทั่งกิเลสาสวะ หมดสิ้นสนิท ซึ่งเป็นการ "รู้เห็นของจริงที่ชื่อว่ากิเลสของ ตนเอง รู้ความละจางคลายในจิตตนอย่างมีภาวะนั้น ๆ ปรากฏอยู่" แม้จะเป็นนามธรรม ก็รู้แจ้งเห็น จริง "สภาพนั้นอาการนั้น" ด้วยญาณด้วย "ภาวนามยปัญญา" การปฏิบัติแบบบุญนิยม จึงรู้เห็น ของจริงแท้ ๆ ไม่ม่งมาย ไม่คลุมเครือ ไม่ลึกลับแต่อย่างใด

"ประโยชน์ตน" (อัตตัตถะ) ที่แท้จริง หรือ "กำไร" ของชีวิตชาวบุญนิยมนี้ ในกรรม เดียวกัน ที่ชาวบุญนิยม กำลังกระทำการ "ให้" หรือทำการ "เสียสละ" ผู้ให้ก็ได้ "ประโยชน์" ที่ได้ เสียสละ และทันทีนั้น ก็จะมี "ผู้รับ" ไม่ว่าจะเป็นการได้รับวัตถุ หรือได้รับความรู้ที่เป็นนามธรรมก็ ตาม ผู้รับวัตถุ ก็ดี รับความรู้ก็ดี จากผู้ให้ ผู้รับก็ได้ "ประโยชน์" จากผู้ให้ ประโยชน์ชนิดนี้ เรียกว่า "ประโยชน์ผู้อื่น" (ปรัตถะ)

"ประโยชน์ตน" และ "ประโยชน์ผู้อื่น" นี้เกิดพร้อมกันในกรรมเดียวกัน ในขณะเวลา เดียวกัน กับ "ผู้ให้" ที่ได้ "เสียสละ" และ "ผู้รับ" ที่ได้ "รับ" ผู้เสียสละก็มี "ประโยชน์ตน" (อัตตัตถะ) ที่ ตน "ได้ให้" เป็น "บุญ" แท้ ๆ เป็นกุศลจริง ๆ ส่วน "ผู้รับ" ก็ "ได้รับ" ก็เป็นประโยชน์ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย เรียกความเป็นประโยชน์ทั้ง "ผู้ให้" และทั้ง "ผู้รับ" ต่างก็เป็นผู้ "ได้" พร้อมๆกันนี้ว่า "อุภยัตถะ" (ประโยชน์ 2 ฝ่าย) แต่ถ้า "ผู้ให้" ที่ไม่มีความรู้ความสามารถถึงขั้นโลกุตระหรือเข้าข่าย "บุญนิยม" ก็ จะไม่มี "ประโยชน์ตน" ที่ถึงเขตเรียกว่า "ปรมัตถะ" ซึ่งแปลว่า "บรมประโยชน์" หรือหมายถึง "ประโยชน์ขั้นสูงเลิศ ที่ทำให้จิต เจตสิก บรรลุมรรคผล เดินทางเข้าสู่นิพพาน"

"ประโยชน์ที่สูงสุดเยี่ยมยอดที่สุด" ที่คนควรได้ที่สุด เรียกว่า "อุตตมัตถะ" คือ "ความเป็นอรรหัต" สรุป "ประโยชน์แบบโลกีย์" มี 2 อย่าง

1. "ประโยชน์ตน" (อัตตัตถะ) ซึ่งตนต้องพึงผู้อื่น นั่นคือ เราได้รับวัตถุ หรือ ได้รับความ เสพ ทางอารมณ์ หรือได้รับความรู้จากผู้อื่น

2. "ประโยชน์ผู้อื่น" (ปรัตถะ) ซึ่งตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น นั่นคือ เราได้ให้วัตถุ หรือ ได้ให้ความเสพทางอารมณ์ ได้ให้ความรู้แก่ผู้อื่น

ส่วน "ประโยชน์แบบโลกุตระ" ซึ่งเป็นประโยชน์ของอาริยบุคคล คือ เราสามารถทำจิตใจ ให้ลดกิเลส ไปกับการทำกรรมนั้น ๆ ได้ นี่คือ "ประโยชน์ตน" ที่เป็น "ปรมาตถะ" อันเกิดพร้อมกันกับ เราได้ให้วัตถุ หรือ ได้ให้ความเสพทางอารมณ์ หรือ ได้ให้ความรู้แก่ผู้อื่น เรียกว่า "ประโยชน์ 2 ฝ่าย" (อุภยัตถะ) ซึ่งเป็น "ผลประโยชน์" หรือเป็น "กำไร" ของชาวบุญนิยมโดยแท้

"ประโยชน์แบบโลกียะ" แบ่งเป็น 3 ประการ และมีความลึกละเอียดไปอีก

1. "ประโยชน์ตน"(อัตตัตถะ) ประโยชน์ชนิดนี้ ไม่มีศักดิ์ศรี ไม่มีคุณค่า ไม่น่าภาคภูมิใจ เพราะ "ตนต้องพึ่งผู้อื่น" กล่าวคือ ตน "เอา" จากผู้อื่นมา หรือตน "ได้รับ" จากผู้อื่น เช่น ได้รับวัตถุ ได้รับทรัพย์สินเงินทอง ได้รับแรงงาน ได้รับความเสพ ทางอารมณ์ อันมาจากรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ได้ความรู้ หรือรับอะไรอื่น ๆ มา "จากผู้อื่น" แล้วเรียกผลชนิดนี้ว่า "ประโยชน์ตน" เพราะตนเป็น "ผู้เอา" "ตน" เป็น "ผู้ได้" จากผู้อื่น

2. "ประโยชน์ผู้อื่น" (ปรัตถะ) ประโยชน์ชนิดนี้ น่าภาคภูมิใจกว่า มีทั้งศักดิ์และศรีกว่า และนับว่าเป็นคนมีคุณค่า เพราะ "ตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น" กล่าวคือ ตนเป็น "ผู้ให้" เช่น ได้ให้วัตถุ ได้ให้แรงงาน ได้ให้ทรัพย์สินเงินทอง ได้ให้ความเสพ ทางอารมณ์ อันมาจากรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัส ได้ให้ความรู้ หรือได้ให้อะไรอื่น ๆ ไป "แก่ผู้อื่น" ผลชนิดนี้ จึงเรียกว่า "ประโยชน์ผู้อื่น" เพราะตนเป็น "ผู้ให้" "ผู้อื่น" เป็น "ผู้ได้" จากเรา

3. "ประโยชน์ 2 ฝ่าย" (อุภยัตถะ) ซึ่งทั้งตนและทั้งผู้อื่น หรือทั้งผู้ให้และทั้งผู้รับ ต่างก็ได้รับประโยชน์ด้วยกัน พร้อมๆกัน ในขณะเดียวกัน และกรรมเดียวกัน ทว่า "ผู้ให้หรือผู้รับ" ยังไม่สามารถทำจิตใจ ให้ลดกิเลส ไปกับกิจกรรมนั้น ๆ แต่ทั้ง "ผู้ให้" และ "ผู้รับ" ต่างก็ได้ "ประโยชน์" เป็นนามธรรม จากกรรมที่ทำการ ในขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นการให้วัตถุ แรงงาน ทรัพย์สิน เงินทอง ความเสพทางอารมณ์ ความรู้หรือให้อะไรอื่น ๆ "แก่กันและกัน" หากมองทางรูปธรรม "ผู้ให้" เป็น "ผู้จ่ายออก" รูปธรรมนั้นๆ ไม่น่าจะเป็น "ผู้ได้" แต่ในประเด็นนี้ เป็นเรื่องของนามธรรม "กำไร" หรือ "ประโยชน์" ที่ได้คือ ผลทางใจ เมื่อทั้ง "ผู้รับ" และทั้ง "ผู้ให้" ในขณะที่เกิดกิจกรรมนั้นๆ ต่างก็เป็น "ผู้ได้ทั้งคู่" ผลชนิดนี้จึงเรียกว่า "ประโยชน์ 2 ฝ่าย" (อุภยัตถะ) เช่น "ผู้ให้" ก็มี "ผลทางใจ" คือ มีความสุข หรือมีความดีใจที่ "ได้ให้" "ผู้รับ" ก็มี "ผลทางใจ" คือ มีความสุข หรือมีความดีใจที่ "ได้รับ" จึงเป็น "ผู้ได้" ด้วยกันทั้งสองฝ่าย เพียงแต่ต้องกำหนด ให้แม่นยำว่า "ประโยชน์" หรือ "กำไร" ลักษณะนี้ ไม่ใช่เรื่องของ "รูปธรรม" กันแล้ว แต่หมายเอา "การได้ทางนามธรรม"

ส่วน "ประโยชน์แบบโลกุตระ" ไม่ใช่รูปธรรม เพราะเป็น "กำไร" ของอารยบุคคล มี 3 ประการ ดังนี้

1. "ประโยชน์ตน" (อัตตตถะ) ซึ่ง "ผู้ให้" ก็ตามหรือ "ผู้รับ" ก็ตาม ในขณะที่มีกิจกรรม การให้และการรับอยู่นั้น ไม่ว่าจะให้วัตถุ แรงงาน ทรัพย์สินเงินทอง ความเสพทางอารมณ์สัมผัส ความรู้ หรือให้อะไรอื่น ๆ "แก่กันและกัน" อยู่ หาก "ผู้ให้" ก็ตามหรือ "ผู้รับ" ก็ตาม ผู้ใดปฏิบัติธรรม ไปกับกิจกรรมนั้น ๆ และสามารถลดกิเลสในจิตใจได้ นั่นคือ "ประโยชน์ตน" ที่เป็น "ปรมาตถะ" (ประโยชน์ขั้นเลิศสูง ถึงระดับมรรคผล) อันเกิดพร้อมกันกับกรรมที่กระทำอยู่นั้น ๆ ในขณะเวลา เดียวกันนั้น ประโยชน์ถึงขั้น "มรรคผล" นี้ จึงหมายเอา "นามธรรม" ทุกข้อ

2. "ประโยชน์ผู้อื่น" (ปรัตตถะ) หมายถึง ตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น นั่นคือ ใครก็ตามที่ได้ ให้วัตถุ แรงงาน ทรัพย์สินเงินทอง ความเสพทางอารมณ์ อันมาจาก รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ความรู้ หรือให้อะไรอื่น ๆ "แก่ผู้อื่น" อยู่ แล้วสามารถให้ "ผู้รับ" ทำจิตใจของเขาลดกิเลสไปกับสิ่งที่ได้รับ นั้น ๆ สำเร็จ นั่นก็คือ "ประโยชน์ผู้อื่น" ที่เป็น "ปรมาตถะ" อันเกิดพร้อมกันกับกรรมที่กระทำอยู่นั้น ๆ ในขณะเวลาเดียวกันนั้น ซึ่ง "ประโยชน์" ประการนี้ ทำสำเร็จได้ยาก

3. "ประโยชน์ 2 ฝ่าย" (อุภยัตถะ) หมายเอา ทั้งตนและทั้งผู้อื่น หรือทั้งผู้ให้และทั้งผู้รับ ต่างก็ได้รับประโยชน์ด้วยกัน พร้อม ๆ กัน ในขณะเดียวกัน และกรรมเดียวกัน ซึ่งประโยชน์นั้นต้อง เป็น "ประโยชน์ขั้นอาริยะ" หมายความว่า ทั้งตน และ ทั้งผู้อื่น สามารถทำจิตใจ ให้ลดกิเลส ไปกับ กิจกรรมนั้น ๆ ได้ทั้งคู่ นี่คือ "ประโยชน์ 2 ฝ่าย" ที่เป็น "ปรมาตถะ" อันเกิด พร้อมกันกับกรรมกิริยา ที่ได้ให้วัตถุ แรงงาน ทรัพย์สินเงินทอง ความเสพทางอารมณ์ประโยชน์ 2 ฝ่าย" (อุภยัตถะ)

"อัตตถะ" ที่หมายถึง "กำไร" หรือ "ผลได้-ผลประโยชน์-สมบัติ-ความเจริญ" ของชาวบุญ นิยม จึงนับเอาสภาพที่เข้าเขตโลกุตระ หรือ ที่ถึงขีดอาริยะ เป็นสำคัญ นั่นคือ แม้ชาวบุญนิยม จะ ให้เงินทอง ความเสพทางอารมณ์ อันมาจาก รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ความรู้ หรือ ให้อะไรอื่น ๆ "แก่กันและกัน" อยู่ ถ้าแม้กิจกรรมนั้น ขณะนั้น มีการปฏิบัติ จนจิตใจ ลดกิเลสได้จริง ไป พร้อม ๆ กัน ชาวบุญนิยมก็สามารถได้รับ "กำไร" "กำไร" ชนิดนี้ คือประโยชน์ขั้น "ปรมาตถะ" (บรม ประโยชน์ หรือ ประโยชน์ขั้นสูงขั้นเลิศ) ซึ่งผู้ปฏิบัติต้องรู้แจ้งในความเป็น "จิต เจตสิก รูป นิพพาน" และมีความ สามารถในการปฏิบัติตามวิธีของพุทธอย่าง "สัมมาทิฐิ" ด้วย

"กำไร" ของชาวบุญนิยม ที่เรียกว่า "ผลได้" หรือ "ผลประโยชน์" จึงคือ "สมบัติ" อันเป็น "กุศลวิบาก" ที่ติดตัวตามเจ้าของ "บุญ" ไป เท่าที่ยังเวียนตาย เวียนเกิด เพิ่มบารมีไปเรื่อย ๆ トラบ ปรินิพพาน "กำไร" ชนิดนี้ มีจริงเป็นจริงด้วยความรู้แจ้งเห็นของจริงที่เรียกว่า "กำไร-ประโยชน์" (อัตตถะ) ถึงความปรากฏแห่ง "ภาวะ" จริง เฉพาะในศาสนาพุทธ ที่ตรัสรู้โดย พระพุทธเจ้าเท่านั้น'

1) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

จากแนวคิดบุญนิยม เศรษฐกิจของชุมชนอโศกเน้นความพอเพียงในปัจจุบัน 4 และเน้นการกระทำด้วยความสามารถของตนเอง เพื่อเป็นการพึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจ และการที่ชุมชนเน้นระบบการผลิตตามกำลังของชุมชน ทำให้สามารถบริหารได้อย่างสมดุล และมีคุณภาพ ส่งผลให้เกิดความยั่งยืน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาหนี้เสีย ปัญหาเศรษฐกิจฟองสบู่ เป็นต้น

วิถีชีวิตชาวอโศกที่รับประทานอาหารมังสวิรัติต้องใช้ ข้าว พืช ผัก ผลไม้ เป็นอาหารหลัก และคำนึงถึงความสัมพันธ์ของคน กับ ธรรมชาติ โดยถือว่าธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตที่จะต้องพึ่งพาเกื้อกูลกัน จึงต้องไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนอโศก เน้นการทำกิจกรรมธรรมชาติไว้สารพัด

ชาวอโศก เน้นการไม่ซื้อแต่ทำใช้เอง โดยเฉพาะกับเครื่องอุปโภค บริโภคภายในชุมชน โดยมีฐานงานเศรษฐกิจต่างๆ ได้แก่ โรงสี โรงขนมปัง โรงงานหมักดอง (ผลิตชาสมุนไพร) โรงผลิตยาสมุนไพร โรงเต้าหู้ โรงเต้าเจี้ยว โรงแปรรูปอาหาร โรงเห็ด ร้านค้าปันบุญ ร้านสหกรณ์ ร้านอุทยาน ฐานกสิกรรมสวน ฐานกสิกรรมนา ฐานปุยหมัก ฐานจุลินทรีย์ ซึ่งจะผลิตและขายตามกำลังทรัพย์และความรู้ความสามารถในชุมชน เป็นความพยายามที่จะลดการพึ่งพาสังคมภายนอกให้น้อยที่สุด แต่มีการพึ่งพากันระหว่างเครือข่ายชาวอโศก ผลผลิตที่เหลือจากการอุปโภค บริโภคภายในชุมชน จะนำไปจำหน่ายสู่สาธารณชนด้วยระบบบุญนิยมตามอุดมการณ์การเสียสละ 4 ระดับ คือ ขายราคาต่ำกว่าท้องตลาด (ร้านค้าของชุมชน) ขายเท่าทุน ขายต่ำกว่าทุน (งานตลาดอริยะ) แจกฟรี (โรงบุญ 5 ธันวาคมหาราช) และใช้หลักการตลาด 5 ประการ คือ ของดี ราคาถูก ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ขายสด งดเชื่อ

ชาวอโศก ยังปลูกฝังให้ใช้ทรัพยากรอย่างประโยชน์สูง ประหยัดสุด และเน้นการใช้แรงงานคนเป็นหลัก มีการใช้เทคโนโลยีตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยไม่ทำให้เกิดผลเสียทางด้านจิตใจ เช่น การชี้แจง การขาดความสัมพันธ์ต่อกัน การขาดจิตวิญญาณร่วมกัน หรือตกเป็นทาสวัตถุ เป็นต้น ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และมีการลงทุนเพื่อความก้าวหน้าในกิจการ และเพื่อเป็นทุนทางสังคมในการสร้างคนให้มีคุณธรรม มีความรู้ทางวิชาชีพ และมีคุณภาพ โดยใช้วิธีการอบรมตามโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการชุมชนกัวิกฤติชาติ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการ SIF และโครงการอบรมที่ใช้เงินทุนของชุมชนเอง

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวราชธานีอโศก จึงไม่ใช้เงิน อาหารการกิน เสื้อผ้า ยารักษาโรค ของใช้จำเป็นต่าง ๆ ส่วนกลางจะจัดหาให้ แม้แต่ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การเยี่ยมญาติข้างนอกชุมชน ต่างจังหวัด หรือค่ารักษาโรงพยาบาล ค่ายา เป็นต้น ชาวอโศกทุกคนมีงานทำ ตาม

ฐานงานต่าง ๆ และมีการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนไปตามฐานงานต่าง ๆ โดยแต่ละฐานงานมีระบบ การจัดการดูแล และรายงานให้ชุมชนโดยรวมทราบ เช่น รับผิดชอบฐานงานการผลิตน้ำเต้าเจี้ยว ปลาจ๋า จะมีการบันทึกจำนวนการผลิต การส่งขายให้สหกรณ์ และอุทยาน และในการประชุม ประจำเดือน ทุกฐานงานจะต้องรายงานจำนวนการผลิต รายได้ รายจ่าย ให้สมาชิกทุกคนรับทราบ เป็นต้น

2) การพัฒนาด้านจิตใจ

การพัฒนาด้านจิตใจ เป็นทั้งจุดเริ่มต้น เป็นทั้งรากฐานและเป็นทั้งตัวนำพาไปสู่การ พึ่งตนเองได้ในด้านอื่น ๆ การพัฒนาจิตใจทางพุทธศาสนาของชาวอโศก ใช้ระบบไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่เป็นองค์รวม ไม่แยกออกจากกัน โดยช่วงที่ทำวัตรเช้า และก่อนฉันจะเป็น การศึกษาทฤษฎีของพระพุทธเจ้า (ภาคปริยัติ) ส่วนภาคปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยกรรม 3 คือ มโนกรรม วจีกรรม และกายกรรม เป็นไปตามวิถีชีวิตประจำวัน กล่าวคือ ปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญาไปพร้อมๆกับการทำงาน ทำกิจกรรมหรือภารกิจที่ดำเนินไปในแต่ละวันโดยอาศัย การทำงานเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตเพื่อตรวจสอบจิต ตรวจสอบกิเลส และการทำงานมีความ เป็นพลวัต (Dynamic) คือมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขการทำงานให้เหมาะสมกับเหตุปัจจัย อยู่ตลอดเวลา การถือศีลทำให้เกิดอธิจิต คือ สมาธิ เพราะศีลแต่ละข้อจะเป็นเครื่องกรองตะกอน หรือ กรองกิเลสออกจากจิตทำให้จิตสะอาดบริสุทธิ์ เกิดสมาธิและความสงบทางจิตใจจะส่งผลให้ เกิดปัญญา เป็นอธิปัญญาตามลำดับ

ตัวอย่าง การพัฒนาจิตใจ เช่น ทุกปี ช่วงเข้าพรรษา ชาวชุมชนราชธานีอโศก จะปรารภตนเองในที่ประชุม เรียกกันว่า "ตบะ" เป็นการแสดงความตั้งใจที่จะดำเนินชีวิตใหม่ แก้ไขปรับปรุงข้อที่ตนเองเห็นว่าบกพร่อง จนถึงช่วงเวลาออกพรรษา จะมาทบทวนด้วย ตบะที่ตั้งไว้ สามารถบรรลุผลได้เพียงใดว่า โดยจะมีการทบทวนในที่ประชุม ร่วมกันกับสมณะ ลีขามาตุ เรียกว่า เป็นการ "เวียนธรรม" ตัวอย่าง การแสดงความตั้งใจ "ตบะ" เช่น การทานอาหารมื้อเดียว, การนอนน้อย ทำงานมาก, การรักคนที่เราเกลียด, การอ่านหนังสือธรรมะมากขึ้น, การมีสติรับฟัง การไม่สวนคำพูด การคิดก่อนพูด ฯลฯ

ชาวอโศก มีแบบตรวจสอบผลการปฏิบัติธรรม (ปฏิเวธ) โดยการเช็คศีลในสมุดเช็ค ศีลหลังเสร็จภารกิจประจำวัน และรู้จักวิเคราะห์อารมณ์จิตขณะสัมผัสกับวัตถุ บุคคล หรือ สถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องว่ากิเลส โภภ โกรธ หลง ขณะนั้น ๆ เป็นเช่นไร แล้วหาวิธีแก้ไขภาวะจิตที่ ไม่ดี เป็นอกุศล หรือท้อแท้เศร้าหมอง จิตตก โดยเข้าไปปรึกษาสมณะ ลีขามาตุ เพื่อนญาติธรรมที่ ไว้วางใจ หรืออ่านหนังสือธรรมะ ฟังเทปธรรมะแล้วฝึกหัดวางใจด้วยวิธีสมถภาวนา (สมาธิ) หยุด

สงบให้ได้ หรือใช้วิธีวิปัสสนาภาวนา คือ ใช้ปัญญาวิเคราะห์ให้เห็นโทษภัย ผลดี ผลเสีย และปรับจิตใหม่ ผลของการฝึกหัดลดละปฏิบัติด้วยวิธีดังกล่าว ทำให้ความโลภ โกรธ หลง ลดลง มีจิตใจกล้าแข็ง เชื่อมั่น ในการต่อสู้กับปัญหา หรือความยากลำบากในการลดละกิเลส และการทำงานจนสามารถมีชีวิตอยู่อย่างอริยบุคคลในพุทธศาสนา ที่มีคุณลักษณะ “ลดละ ขยัน กล้าจน ทนเสียดื้อ หนีสะสม นิยมสร้างสรรค์ สวรรค์นิพพาน” โดยอาศัยคุณลักษณะการกินน้อย ใช้น้อย ซื่อสัตย์ ขยัน เสียสละ และความยึดมั่นในอุดมการณ์พุทธ กระบวนการดังกล่าวถือเป็นการพัฒนาคนของชุมชน ชาวอโศกที่จะกอบกู้สังคมและแก้ปัญหาให้สำเร็จ

3) การพัฒนาด้านสังคม

ชุมชนราชธานีอโศกเกิดจากการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านบนที่ดินที่ได้รับบริจาคมาเป็นของส่วนกลาง ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน ถือเป็นเครือญาติ(ทางธรรม) เน้นการใช้ชีวิตร่วมกัน ได้แก่ ร่วมกันฟังธรรมตอนทำวัตรเช้า ก่อนฉัน ร่วมรับประทานอาหารด้วยกันที่ศาลา และร่วมทำงานตามฐานงาน หรือร่วมลงแขกในงานที่เร่งด่วน โดยมีเป้าหมายเพื่อการบรรลุธรรมเป็นทีม และเพื่อขัดเกลากิเลส ซึ่งกันและกันในการอยู่ร่วมกัน มีการฟังพากันในเรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย มีวิถีปฏิบัติในที่ประชุม ที่ภายหลังเมื่อเสร็จสิ้นการประชุม สมณะที่มีพรรษาบวชน้อยกว่า จะกราบไหว้สมณะที่มีพรรษาบวชมากกว่า หรือที่มีอาวุโสสูงสุด สิกขามาตุที่มีอาวุโสสูงสุดจะกราบไหว้สมณะ และรับกราบไหว้จากสิกขามาตุอื่น ขณะที่ชาวชุมชน กราบไหว้สมณะ และสิกขามาตุ ทำยสุด ชาวชุมชนกราบไหว้ญาติธรรมที่อาวุโสสูงสุดในที่ประชุมขณะนั้น

ชาวชุมชน จึงมีขนบธรรมเนียมปฏิบัติของตนเอง ในการกราบไหว้ การทักทายกันว่า “เจริญธรรม” การใช้สรรพนามเรียกกันว่า “อา” การตั้งชื่อนามขานใหม่ โดย สมณะโพธิรักษ์ เป็นต้น มีวัฒนธรรมที่เป็นแบบอย่างแก่ชีวิตในเรื่อง การถือศีล ละอบายมุข รับประทานอาหารมังสวิรัต แต่งกายสุภาพเรียบง่ายแบบวัฒนธรรมไทย ผู้ชายนุ่งกางเกงไทยใหญ่ แต่งกายสุภาพเรียบง่าย เสื้อมือฮ่อม เสื้อพระราชทาน ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นกรอมเท้า ใส่เสื้อแขน กระบอกคอปิด หรือคอจีน ไม้ผมสั้นแบบรองทรง ทั้งหญิงและชาย ไม่ใช้เครื่องประดับ เช่น สร้อย แหวน ต่างหู ฯลฯ และเว้นการตกแต่งประทีนโคม ไม่สวมรองเท้าเพื่อฝึกสติ และเป็นกรนวดประสาทเท้า ไม่มีอุปกรณ์เครื่องใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เช่น ตู้เย็น ทีวี วีดีโอ ฯลฯ เป็นส่วนตัว แต่มีเป็นของส่วนกลางเพื่อการทำงาน เพื่อการรับรู้ข่าวสาร รู้เท่าทันสังคม วิเคราะห์สังคม ในการทำงานไม่มีศักดิ์นาในงาน แต่ถือว่างานที่มีบุญมาก คือ งานที่ขาดแคลนและยากลำบาก สมาชิกในชุมชนมีค่านิยม และทัศนคติคล้ายคลึงกันจนสามารถประสานเป็นจิตวิญญาณเดียวกันได้ เป็นผลต่อ

ความเป็นปึกแผ่นของชุมชน ที่มีสันติสุข และปราศจากปัญหายาเสพติด การพนัน ลักขโมย และอาชญากรรม

ชุมชนชาวอโศก มีลักษณะไม่เหมือนกับชุมชนหรือหมู่บ้านอื่นทั่วไป เพราะเป็นองค์กรที่เกิดจากการจัดตั้งโดยนำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตประจำวัน และใช้ฝึกสมาธิเข้าไว้ด้วยกัน มีกฎกติกา ที่ชาวอโศกต้องใช้เป็นหลักยึด คือ ศีล 5, 8, 10 ตามความพร้อมของแต่ละคน แต่อย่างน้อยต้องยึดหลักศีล 5 จึงมีส่วนช่วยให้เป็นชุมชนที่อบอุ่น ปรองดอง เกื้อกูลกัน ชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง และมีความเข้มแข็ง ไม่ตกเป็นทาสวัตถุนิยม ตามลัทธิบริโภคนิยมที่ก่อให้เกิดความโลภ ความเห็นแก่ตัว และเอาวัดเอาเปรียบ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาแบบทุนนิยม

ตารางที่ 4.1

กิจวัตรประจำวันในชุมชนอโศก

นักบวช	ผู้ใหญ่	นักเรียน
03.30 น. สัจญญานระฆัง	03.30 น. สัจญญานระฆัง	04.00 น. ตื่นนอน
03.45 - 05.30 น. ทำวัตรเช้า	03.45 - 05.30 น. ทำวัตรเช้า	04.30 น. รวมตัวออกกำลังกาย
05.30 - 08.30 น. ปิณฑบาต	05.30 - 09.00 น. เข้าสู่งาน	05.00-05.30 น. ครูให้โอวาท
09.00 - 10.30 น. แสดงธรรม ก่อนฉันท์	09.00 - 10.30 น. ฟังธรรม	05.30 -09.00 น. เข้าสู่งาน 09.00 - 10.30 น. ฟังธรรม
10.30 -11.00 น. รับประเคน ภัตตาหาร ปัจเจกเวชณอาหาร	10.30 - 11.00 น. ตักอาหาร พิจารณาอาหาร	10.30 - 11.00 น. ตักอาหาร พิจารณาอาหาร
11.00 -12.00 น. ฉัน ภัตตาหาร	11.00-12.00 น. รับประทาน อาหารร่วมกัน	11.00-12.00 น. รับประทาน อาหารร่วมกัน
12.00-17.30 น. กิจวัตรต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย จากหมู่สงฆ์	12.00-17.00 น. เข้าสู่งาน 17.00 -17.30 น. รับประทาน อาหาร (เฉพาะผู้ที่ไม่ได้ สมาทานศีล 8)	12.00-13.00 น. ทำความ สะอาดบ้านพัก 13.00-16.40 น. เข้าชั้นเรียน 17.00 -17.30 น. รับประทาน อาหาร

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

นักบวช	ผู้ใหญ่	นักเรียน
18.00-19.00 น. แสดงธรรม	18.00-19.00 น. ฟังธรรม	18.00-19.00 น. ฟังธรรม
19.00-20.30 น. ประชุม	19.00-20.30 น. ประชุม	19.00-20.30น. กิจวัตรส่วนตัว
21.00 น. เข้านอน	21.00 น. เข้านอน	21.00 น. เข้านอน
หมายเหตุ ทำวัตรเช้าหยุดทุก วันจันทร์ พุธ ศุกร์		หมายเหตุ เด็กนักเรียนทำวัตร เช้าอาทิตย์ ละ 1 วัน

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนสัมมาสิกขา ราชธานีอโศก, ตุลาคม 2547.

นอกจากนี้ ชาวชุมชนอโศก ยังมีกิจกรรมเป็นงานประเพณีประจำปีของชาวอโศก ได้แก่ งานปีใหม่ งานตามศาสนกิจ งานพุทธาภิเษก งานมหาปวารณา งานโรงบุญ เป็นต้น โดยการจัดงานจะเวียนจัดไปตามสถานที่ต่าง ๆ ของชาวอโศก ดังนี้

ตารางที่ 4.2

งานประจำปีที่สำคัญของชาวอโศก

งานประเพณี	ช่วงเวลา	สถานที่จัดงาน	ลักษณะงาน
1.งานปีใหม่ (ตลาดอารียะ)	ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปี ใหม่ (3-4 วัน)	พุทธสถานราชธานี อโศก จ.อุบลราชธานี	ขายสินค้าต่ำกว่าทุน ตามปรัชญาบุญนิยม เพื่อพิสูจน์ความเจริญ ในธรรมของชาวอโศก
2. งานพุทธาภิเษก สุดยอดปาฏิหาริย์	ช่วงวันมาฆบูชา (7 วัน)	พุทธสถานศาลีอโศก จ.นครสวรรค์	งานเข้าค่ายอบรมฝึก ปฏิบัติธรรมแบบ เข้มข้น คือ ถือนีล 8 เอกามังสวิริติ เพื่อให้ เกิดพุทธคุณในคน
3. งานปลุกเสกพระ แท่นของพุทธ	ต้นเดือนเมษายน (7 วัน)	พุทธสถานศิระชะอโศก จ.ศรีสะเกษ	คล้ายกับงานพุทธา ภิเษก เป็นการปลุก เสกคนให้เป็นพระ แท่น ๆ ของพุทธ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

งานประเพณี	ช่วงเวลา	สถานที่จัดงาน	ลักษณะงาน
4. งานอโศกรำลึก	ต้นเดือน มิถุนายน	พุทธสถานสันตืออโศก กรุงเทพฯ	เป็นวันเกิด สมณะ โพธิรักษ์ ชาวอโศก บำเพ็ญตนในแนวลึก เช่น อดอาหาร ฯลฯ
5. งานมหาปวารณา	ช่วงหลังวันออก พรรษา	พุทธสถานปฐมอโศก จังหวัดนครปฐม	ร่วมประเพณีตักบาตร เทโว และรับทราบ นโยบายประจำปีของ ชาวอโศก
6. งานโรงเรียน 5 ธันวาคม มหाराช	5 ธันวาคม	ตามกลุ่มหรือชุมชน ชาวอโศกทั่วประเทศ	เสียสละตามปรัชญา บุญนิยม (แจกฟรี)

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมงานมหาปวารณา พุทธสถานปฐมอโศก จ.นครปฐม, พฤศจิกายน 2547.

4) การพัฒนาทางการศึกษา

ชุมชนชาวอโศก มีโรงเรียน โรงเรียนของชาวอโศก จะมีชื่อ "สัมมาสิกขา" นำหน้าทุกโรงเรียน เช่น โรงเรียน สัมมาสิกขา ศีระะอโศก สาขาราชธานีอโศก ที่อุบลราชธานี โรงเรียน สัมมาสิกขา ปฐมอโศก ที่นครปฐม โรงเรียน สัมมาสิกขา ศีระะอโศก ที่ศรีสะเกษ โรงเรียน สัมมาสิกขา สันตืออโศก ที่กรุงเทพฯ เป็นต้น โรงเรียนทั้งหมดของชาวอโศก เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศล ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 มาตรา 15 (3) นักเรียนทุกคนเรียนฟรี ครูผู้สอนทุกคนสอนฟรี ไม่มีเงินเดือน ไม่มีรายได้ ไม่ว่าจะเป็ยเบี้ยเลี้ยง บำนาญบำเหน็จ หรืออื่น ๆ การกินอยู่ใช้สอยจากสวัสดิการของโรงเรียน นักเรียนทุกคนต้องเป็นนักเรียนประจำที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ แม้แต่เสื้อผ้า หนังสือ สมุด ค่าอาหาร เพราะโรงเรียนเป็นผู้จัดหาให้ทั้งสิ้น นักเรียนทุกคนถูกห้ามมิให้มีเงินติดตัวแม้แต่บาทเดียว กรณีที่นักเรียน มีความจำเป็นต้องซื้อสิ่งของ ให้เบิกเงินจากโรงเรียนเท่านั้น

การศึกษาของชุมชนอโคก เกิดจากญาติธรรมมีลูกหลานแล้วไม่ต้องการให้ลูกหลานตัวเองไปปฏิบัติพลจากภายนอกมากนัก ต้องการให้เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงมีความคิดที่จะจัดระบบการศึกษาของตนเองขึ้นมา เพื่อเป็นการสืบทอดแบบแผนในการคิด พฤติกรรม และสัมมาอาชีวะ ของคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การศึกษาในระบบ ได้แก่ โรงเรียนสัมมาสิกขาเป็นโรงเรียนเอกชน ประเภทการศึกษาสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2525 มาตรา 15(3) เป็นการศึกษาให้เปล่า มีนักเรียนอยู่ประจำตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีปรัชญา “ศีลเด่น เป็นงาน ชาญวิชา” ให้นำหนักตามความสำคัญ หรือมีอัตราส่วน ดังนี้ ศีลเด่น ร้อยละ 40.00 เป็นงานร้อยละ 35.00 และชาญวิชา ร้อยละ 25.00 โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเองจนเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้

ส่วนการศึกษาระดับอุดมศึกษา (อุดมศึกษา) เรียกว่า สัมมาสิกขาลัทธิวัชชีวัต (Academy of Life and Learning) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนานิสิตให้เป็นอริยบุคคล หลักสูตรไม่ต่ำกว่า 6 ปี ผู้สมัครเรียนต้องมีพื้นฐานความรู้ อ่านออกเขียนได้ จนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เรียนด้วยการทำงานของชุมชนภายใต้ปรัชญาเดียวกัน นิสิตไม่ต้องเข้าชั้นเรียน แต่ต้องเช็คศีล และรายงานตัวต่อสมณะ เขียนรายงานการปฏิบัติงานตามระเบียบวิธีการทำรายงานที่ถูกต้อง ส่งต่อครู (ครู) ทั้งครูและนิสิต ต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน นิสิตได้รับอนุปริญาบัตร หรือปริญญาบัตร ครูจะได้รับเข็มทอง เรียกว่าบรรลุลหรรณ เป็นที่ม

2. การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้ในทุกๆอย่างเพื่อให้มีสติปัญญาความสามารถแก้ปัญหาต่างๆในชีวิตได้ และปรับทิศทางไปสู่โลกุตตระ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การศึกษาของชุมชนอโคก เป็นการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกหลานโดยเรียนรู้จากชีวิตจริงในชุมชน จากผู้รู้ในชุมชนซึ่งเนื้อหาความรู้จะครอบคลุมสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตจริงในชุมชน จึงเป็นการจัดการศึกษาที่ให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม มีการรับรู้ข่าวสารเพื่อให้เรียนรู้เรื่องราวความเป็นไปในสังคม (โลกวิทู) เพื่อจะได้รู้เท่าทันสังคม ไม่ตกเป็นเหยื่อสังคม และนำวิทยาการใหม่ ๆ มาปรับใช้เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ การศึกษานุญนิยมในชุมชนอโคก เป็นการศึกษาทางเลือก ที่เน้นให้เด็กอยู่ในชุมชน สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน เกื้อกูลเพื่อนบ้าน และสามารถพึ่งตนเองได้อันเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ด้วย

4.5.2 สภาพชุมชนทางการเมือง

1) สภาพชุมชนทางการปกครอง

โครงสร้างการปกครองราชอาณาจักร ประกอบด้วยโครงสร้างหลัก 3 ส่วน คือ บ้าน วัด (พุทธสถาน) และ โรงเรียน

1. หมู่บ้าน เป็นที่พักอาศัยของชาวราช ทุกคนต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ศรัทธาในพระรัตนตรัย ถือศีล 5 ละอบายมุขเป็นอย่างดี สมณะโพธิรักษ์ อธิบายความหมายของศีลห้า ไว้ดังนี้

ศีลข้อที่ 1 ไม่ฆ่า ไม่ทำร้าย ไม่เบียดเบียน

ศีลข้อที่ 2 เกื้อกูล ช่วยเหลือผู้อื่น จน ไม่สะสม สร้างสรรค์

ศีลข้อที่ 3 ลดความกำหนัด ลดราคะ/กาม

ศีลข้อที่ 4 ไม่โกหก พูดคำหยาบ สอดเสียด ยุแหย่ เพื่อเจ้า

ศีลข้อที่ 5 ไม่เมาอบายมุข เมาโลกธรรม เมาอัตตา เมาความรู้ เมาอำนาจ

2. พุทธสถาน เป็นที่ปฏิบัติธรรมของนักบวช และคนวัด

3. โรงเรียนสัมมาสิกขาศีระะอโศกสาขาราชอาณาจักร และสัมมาสิกขาลัทธิวัชชีวัต

สมาชิกรวมในชุมชนอโศก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ นักบวช และชาวราช ซึ่งมีขั้นตอนในการเป็นสมาชิก ดังนี้

ขั้นตอนการเป็นนักบวชชาวอโศก มีขั้นตอนและระยะเวลาทดสอบความพร้อมมากกว่าการอุปสมบทเป็นพระภิกษุทั่วไปในสังคมไทย เพราะต้องมีการกลั่นกรองว่าผู้บวชมีความตั้งใจจริง มีศักยภาพของความเป็นผู้สละบ้านเรือนเข้าสู่ชีวิตนักบวชได้ มีความพร้อมทางร่างกายและจิตใจ และมีได้อาศัยความเป็นนักบวชเพื่อหลบหนีปัญหาส่วนตัวบางประการ ผู้บวชจึงต้องเป็นผู้ที่ตั้งใจจริงที่จะใช้ชีวิตนักบวชตามพระธรรมวินัย และปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับฐานะพุทธทายาทและพุทธสาวก

ผู้ที่บวชเป็นนักบวชชาวอโศกได้ ต้องเรียนรู้ชีวิตในชุมชนชาวอโศก มาแล้ว มิใช่คนทั่วไปที่นึกจะบวชก็เข้าไปขอสมัครบวช ผู้ที่จะสมัครเข้าเป็นนักบวชชาวอโศกต้องปฏิบัติ ดังนี้

1. สมาทานศีล 8 เป็นอารามิก (ชาย) หรืออารามิกา (หญิง) 1 ปีก่อน

2. เมื่อครบกำหนด 1 ปี ก็สมัครเป็น “ปะ” (ย่อมาจากการปฏิบัติ) คือ เป็นผู้ปฏิบัติธรรม โดยมีสมณะ 5 รูป เห็นรับรอง และคอยรับผิดชอบดูแล และต้องอยู่ในขั้น “ปะ” อีกอย่างน้อย

4 เดือน สำหรับชาย และ 6 เดือน สำหรับหญิง ไม่ต้องโกนศีรษะแต่บ้วนด้วยกางเกง หรือผู้บ้วนสีน้ำตาล และสวมเสื้อสีน้ำตาลแบบสุภาพ

3. เมื่อครบกำหนดเป็น “ปะ” ก็มีสิทธิเตรียมตัวบวช โดยแจ้งความจำนงต่ออุปัชฌาย์ นำเรื่องเข้ามาพิจารณาในหมู่สงฆ์ หากที่ประชุมเห็นเป็นเอกฉันท์ จึงได้เลื่อนฐานะเป็น “นาค” (ชาย) และ “กรั๊ก” (หญิง) หากที่ประชุมมีมติยังไม่เห็นชอบต้องอยู่ในฐานะ “ปะ” ตามเดิม

4. เมื่อเลื่อนเป็น “นาค” หรือ “กรั๊ก” แล้วให้โกนศีรษะสวมเสื้อสีขาวขลิบสีน้ำตาลที่คอ (ชาย) ส่วนหญิงต้องห่มสบีสีกรั๊ก และต้องถือศีลให้เคร่งครัดมากยิ่งขึ้น

5. เมื่อฝ่ายชายอยู่ในฐานะ “นาค” มาได้อย่างน้อย 4 เดือน ก็จะมีสิทธิขอเลื่อนฐานะเป็น “สมณูเทศ” (ใช้เรียกแทนสามเณร โดยต้องสมาทานรักษาศีล 10) และต้องอยู่ในฐานะนี้อีก 4 เดือน จึงจะมีสิทธิขอบวชเลื่อนฐานะเป็น “ภิกษุ” หรือที่เรียกกันเฉพาะชาวอโคกในปัจจุบันว่า “สมณะ” ส่วนฝ่ายหญิงจะต้องอยู่ในฐานะ “กรั๊ก” เป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี 6 เดือน จึงจะมีสิทธิขอบวชเลื่อนฐานะเป็น “สิกขมาตุ”

ทั้งนี้ ยังมีระเบียบอีกว่า ผู้บวชใหม่ สมณะที่บวชใหม่จะต้องศึกษาพระวินัยจาก “พระไตรปิฎก” โดยจะต้องอ่านพระไตรปิฎกให้จบเล่ม 1 และเล่ม 2 เป็นอย่างน้อยใน 5 ปี ส่วนสมณูเทศใหม่นั้น ต้องอ่านหนังสือ “ศาสตร์และศิลป์ของการบิณฑบาต” ให้จบก่อน เพื่อศึกษาเป้าหมายของการบิณฑบาตให้ชัดเจนก่อน มิฉะนั้นจะไม่มีสิทธิออกบิณฑบาต¹⁷

การเลื่อนฐานะตั้งแต่ “ปะ” เป็นต้นไป ทั้งชาย-หญิง ต้องอยู่ในฐานะเดิมของตนไม่ต่ำกว่า 4 เดือน การเลื่อนฐานะทำได้โดยการอาศัยคะแนนเสียงที่เป็นเอกฉันท์ของที่ประชุมสมณะ (การบวชจึงเป็นการบวชโดยมติสงฆ์ คณะสงฆ์เป็นผู้บวชให้) หากที่ประชุมสมณะพิจารณาแล้วเห็นว่ายังไม่ควรให้เลื่อนฐานะ ก็ต้องอยู่ในฐานะเดิมต่อไปอีกตามระยะเวลาที่หมู่สมณะจะกำหนด (การรับรองสถานภาพของภิกษุใหม่เข้ามาเป็นสมาชิกของสงฆ์นั้น เป็นอำนาจของสงฆ์ตั้งแต่ 10 รูปขึ้นไป ซึ่งเป็นอำนาจที่พระพุทธเจ้ามอบไว้ให้ มิใช่เป็นอำนาจของพระอุปัชฌาย์)¹⁸

¹⁷ ภัทรพร สิริกาญจน, “สำนักสันตติโคก : ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาโดยสังคมไทย,” (กรุงเทพมหานคร: งานวิจัยจากทุนสนับสนุนของศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), น. 39-40.

¹⁸ ธีรญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, “โครงสร้างอำนาจของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนชาวอโคก,” (วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พ.ศ. 2536), น. 21.

รวมเวลาทั้งสิ้นในการที่จะเลื่อนฐานไปได้จนถึงการเป็น “สมณะ” ในกรณีเพศชายนั้น จะใช้เวลาสั่งสมศีลในระดับต่าง ๆ รวมถึงฝึกความอดทนประมาณ 2 ปี ส่วนกรณีหญิงที่จะเลื่อนไป เป็น “สิกขมาตุ” ได้นั้นใช้เวลานานกว่า 3 ปี แต่ในทางปฏิบัติแล้วกว่าฝ่ายหญิงจะได้เลื่อนขั้นเป็น “สิกขมาตุ” นั้น บางครั้งก็รอกันเป็นเวลา 3-5 ปี เลยทีเดียว ทั้งนี้เพราะ สมณะโพธิรักษ์ได้วาง อัตราส่วนของสมณะต่อสิกขมาตุไว้ที่ 4:1 หมายถึงมีสมณะ 4 รูป จึงจะมีสิกขมาตุได้ 1 คน

ดังนั้น การบวชหรือการเข้าสู่สถานะนักบวชของชาวอโศก จึงเป็นเรื่องของความ อุตสาหะ มุ่งมั่น ตั้งใจ ที่จะบวชแล้วอยู่ตลอดชีวิต มิใช่จะบวชเพียง 7 วัน 5 วัน หรือ 3 เดือน เหมือนสงฆ์ในกระแสหลัก

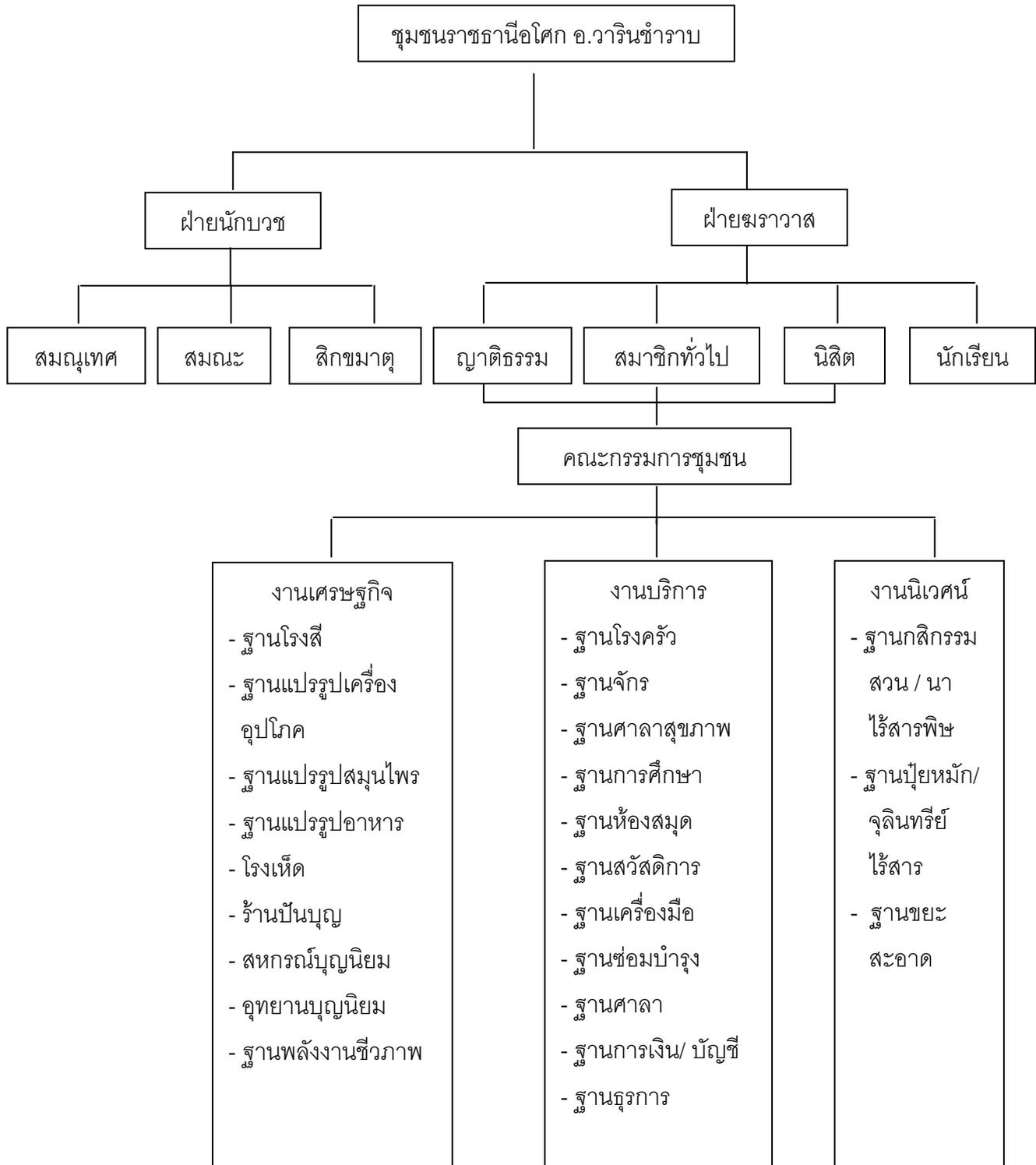
ในส่วนขั้นตอนการเป็นสมาชิกชุมชน ต้องมาศึกษาเรียนรู้ และอยู่ในชุมชนในฐานะผู้ พักค้างเป็นเวลา 1 ปี ทุกสัปดาห์ต้องวิกัป (รายงานตัวเพื่อพักค้างอยู่) ต่อสมณะเมื่อครบกำหนด 1 ปี และผ่านการเห็นชอบของชุมชนบุคคลนั้น ก็มีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน สมาชิกทุกคน ต้องถือศีล 5 ละอบายมุข กินมังสวิวัตินันละ 2 มื้อ ห้ามมีของใช้ส่วนตัวที่เกินจำเป็นแก่ชีวิต ห้าม นอนกลางวัน เสียดละ ทำงานฟรี

ลักษณะการปกครองภายในชุมชนอโศก ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการกำหนด ระเบียบ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ แบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายนักบวช ทำหน้าที่ถ่ายทอดคำสอนทางพุทธศาสนา ดูแลกฎระเบียบ และดูแล พฤติกรรมของฆราวาส ไม่ให้ออกนอกกรอบของศีล เป็นผู้ประสานในการพิจารณาเรื่องต่างๆ ร่วมกับคณะกรรมการฆราวาส ในระยะแรกผู้นำของฝ่ายนักบวชมีตำแหน่งเจ้าอาวาสโดยมาจากการคัดเลือกของหมู่สงฆ์ในงานมหาปวารณา ตอนออกพรรษาของทุกๆ ปี เพื่อฝึกไม่ให้เกิดยึดกับ ตำแหน่ง และเป็นการฝึกทำงานการบริหาร ต่อมา ยกเลิกระบบเจ้าอาวาส แต่จัดให้คณะสงฆ์ ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปเข้ามาบริหารงานแทน

2. ฝ่ายฆราวาส มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. และคณะกรรมการชุมชนโดย การคัดเลือกของสมาชิกชุมชน ผ่านความเห็นชอบจากนักบวช ทำหน้าที่บริหารชุมชนตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย โครงสร้างการปกครองของชุมชนสำนักอโศกมีลักษณะตามแผนภูมิที่ 4.3

แผนภูมิที่ 4.3
โครงสร้างชุมชนราชธานีอโศก

ลักษณะการบริหารการปกครองในชุมชนพบว่า แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

1. การบริหารบุคคล เป็นการปกครองตนเอง โดยฝ่ายนักบวชให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ส่วนฆราวาสใช้ศีลเป็นตัวกำกับในการปกครอง มีการตรวจเช็คศีลทุกสัปดาห์ ผู้มีศีลต่ำกว่าเคารพผู้มีศีลสูงกว่า ถือเป็น การปกครองโดยธรรมจนถึงขั้นสูงสุด คือ การปกครองโดยไม่ต้องถูกปกครอง หากมีการกระทำผิดศีลในชุมชน จะมีการลงโทษตามความผิด เช่น ภาคทัณฑ์ หรือให้ออกนอกชุมชนในระยะเวลาที่กำหนด โดยผ่านการตัดสินของคณะนักบวช หรือฆราวาสแล้วแต่กรณี หากมีเสียงก่อกองกันให้ประธานเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด ส่วนการวินิจฉัยความผิดว่าสมควรได้รับโทษหนักหรือเบา นั้น จะพิจารณาจากความเสียหายความรุนแรงของพฤติกรรมความผิด และดูจากสัมมาทิฐิ (ความเห็นที่ถูกต้อง) การรู้สำนึก และพฤติกรรมที่ผ่านมาเป็นองค์ประกอบ

2. การบริหารงาน กิจกรรมการงานต่างๆ อย่างต้องเป็นไปโดยไม่ขัดกับศีลและธรรมสมาชิกมีส่วนร่วมในการคิด ทำ และแก้ปัญหา โดยผ่านมติที่ประชุม มีการประชุมชุมชน และประชุมย่อยตามฐานงานต่างๆ ทุกเดือน มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและความสมัครใจ ในการทำงานใช้กระบวนการ 4 ขั้นตอน (PDCA) คือ

2.1 การวางแผน (Plan) เมื่อมีเหตุปัจจัยในการสร้างงาน จะมีการประชุมเพื่อวางแผนงานในการทำงาน โดยมีการแบ่งงานและอธิบายภาระหน้าที่ของงานแต่ละส่วนอย่างชัดเจน

2.2 ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ (Do)

2.3 ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล (Check) โดยจะมีการประชุม สรุปผลการทำงานทุกครั้ง เพื่อหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องในครั้งต่อไป

2.4 ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง (Action)

จากสภาพโครงสร้างของชุมชนที่ประกอบด้วยชุมชน วัด โรงเรียน นั้น ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วัดเป็นศูนย์กลางของโครงสร้างในชุมชน และเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจของชุมชนโดยนักบวชเป็นทั้งที่ปรึกษา ผู้ดูแล และให้ความเห็นชอบในกิจกรรม กิจกรรมงานต่าง ๆ ทั้งนี้ เป็นไปตามแนวคิดที่ว่า ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารหรือกลั่นกรองงานต่าง ๆ ต้องเป็นสมณะซึ่งถือว่าเป็นผู้มีกิเลสน้อยกว่าฆราวาส เนื่องจากมีศีล และวัตรปฏิบัติที่สูงกว่าฆราวาส อย่างไรก็ตาม ฆราวาสก็มีสิทธิสอดส่องดูแลสมณะ อันถือเป็นการตรวจสอบซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ การที่ยกเลิกระบบเจ้าอาวาสแต่เปลี่ยนเป็นคณะสงฆ์ตั้งแต่ 4 รูป ขึ้นไปบริหารงานแทน ถือว่าเป็นการมอบความเป็นใหญ่ให้หมู่สงฆ์ เช่นเดียวกับสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าแม้อยู่ในฐานะเป็นพระศาสดา แต่ก็เคารพมติสงฆ์ โดยถือว่าพระสงฆ์โดยภาพรวมสำคัญกว่าพระองค์ที่อยู่ในฐานะปัจเจกชน อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาในกรณีที่ว่าเมื่อสิ้นผู้นำ สำนัก

ต่าง ๆ จะถดถอยลง การปกครองด้วยระบบหมู่สงฆ์จึงเป็นการสร้างระบบเพื่อจะสืบทอดองค์กรของชาวอโศกต่อไปในอนาคต

การบริหารงาน ยังมีลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย ที่ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการคิด พูด ทำ และแก้ปัญหา มีการกระจายอำนาจ และใช้มติที่ประชุมในการปฏิบัติงาน การใช้ชีวิตและการทำงานของชาวอโศก มีความหลากหลาย ที่ใช้เวทีการประชุม แลกเปลี่ยนในการบูรณาการความหลากหลายที่มีอยู่ แม้นบางครั้งความแตกต่าง จะนำไปสู่ความขัดแย้งกันบ้าง แต่ด้วยการพูดคุย และรับฟัง กันอย่างสม่ำเสมอ มีส่วนช่วยให้การใช้ชีวิต และการทำงานร่วมกันสามารถดำเนินไปได้ โดยมีสมณะเป็นผู้นำในการชี้แนะ

2) สภาพชุมชนทางการเมือง

2.1) ประชาธิปไตยในทัศนะของชาวอโศก¹⁹

ประชาธิปไตย ที่ชาวอโศกเข้าใจ และพยายามพัฒนาไปตาม "วิถีชาวอโศก" นั้นเป็นระบบ "บุญนิยม" ที่แตกต่างจาก ประชาธิปไตยตามระบบ "ทุนนิยม" ทั้งในข้อปลีกย่อย บางเรื่อง บางอย่าง และทั้งในอุดมการณ์สุดยอด

ชาวอโศกเห็นว่า ประชาธิปไตยแท้ ๆ นั้น อุดมการณ์สูงสุดยอด คือ ผู้รับตำแหน่งหน้าที่ยิ่งสูง ยิ่งต้องเป็นยอดนักสร้างสรรค์ และนักเสียสละสูงสุด อย่างประจักษ์สิทธิ์ เป็นต้นว่า นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา รัฐมนตรี ผู้มีตำแหน่งสูง ถึงระดับ ที่มีฐานะที่ชื่อว่า ผู้รับใช้ประชาชน ฯลฯ หรือ ผู้มีตำแหน่งต่าง ๆ ที่สูงลดหลั่นลงไป ยิ่งสูงยิ่งจะลดเงินเดือนของตนลง กระทั่งฐานะสูงถึงขั้นอันสมควรแล้ว ไม่รับเงินรายได้ใด ๆ ให้แก่ตนเลย ทำงานฟรีให้แก่ส่วนรวม หรือแก่ปวงชน จึงจะเป็นผู้สร้างสรรค์ เสียสละ ตามฐานะของอารยบุคคล ผู้ทำ "การเมืองบุญนิยม" ที่แท้จริง โดยให้รัฐเป็นผู้ดูแลเลี้ยงดูชีวิตในฐานะผู้รับใช้ประชาชน ข้อที่สำคัญ บุคคลผู้นี้ ต้องเป็นคนมีโลกุตรธรรม เข้าข่าย "บุญนิยม" แท้ ๆ มีความรู้ มีสมรรถนะในการทำงานให้แก่สังคม และเมื่อเป็นอารยบุคคล ก็เป็นผู้มักน้อย (อับปิฉณะ) ใจพอ (สันโดษ) อันเป็นคุณธรรม ตามสารัสัจจะของชาว "บุญนิยม" แท้จริง

วิถีชีวิตเช่นนี้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของชาวอโศก ที่มุ่งทำงานให้แก่ชุมชน โดยไม่รับเงินรายได้ใด ๆ เพราะใน "วิถีชาวอโศก" นั้น คนผู้มีสมรรถนะยิ่งสูง สร้างสรรค์ได้มาก เสียสละมาก จะเอาไ้เป็นของตนน้อยลง ผู้มีภูมิยิ่งสูง ยิ่งจะลดการเอามาให้ตนลงไป กระทั่งสามารถทำงานฟรีได้ ถือว่าดีที่สุดในชีวิตอยู่กับหมู่กลุ่ม เป็นคนส่วนกลาง หรือเป็นคนของสังคมบุญนิยม ร่วม

¹⁹ สมณะโพธิรักษ์, เชียงอรธ 8.

วัฒนธรรม "สาธารณโภคี" หมายความว่า ร่วมกันอยู่ในสังคมเดียวกัน กินใช้ร่วมกัน เป็นส่วนกลาง ทำมาหาได้เท่าไรเอาเข้าเป็นส่วนกลาง วิธีเช่นนี้ ถือเป็นกระบวนการฝึกตน ให้เป็นคนเสียสละ ความเป็นส่วนตน ผู้ละลศกิเลสในจิตได้จริง ถือเป็นอารยบุคคล นี่คือ "วิถีความเป็นอยู่" ของสังคมนุญนิยม ซึ่งเป็น "วิถีการเมืองบุญนิยม" ที่เป็นทั้งเศรษฐศาสตร์บุญนิยม และสังคมศาสตร์บุญนิยม ประชาธิปไตยตามที่ชาวอโศกเข้าใจ และมันหมายพยายามพัฒนา จึงเป็น "การเมืองระบบบุญนิยม" หรือจะเรียกอีกอย่างก็ว่า "การเมืองอาริยะ" ผู้เป็น "อารยบุคคล" คือ ผู้ที่ได้ลดละหรือได้หลุดพ้นออกจากกรอบของค่านิยมสามัญอันปุถุชนทั้งหลายเป็นอยู่กับ "ทุกข์สุข" ซึ่งเนื่องมาแต่ ลาภ, ยศ, สรรเสริญ, โลกียสุข" ตามฐานานุฐานะ เช่น โสดาบัน ก็มีภูมิที่ได้ลดละจนหลุดพ้นมาขั้นหนึ่งตามฐานะ สกิทาคามี ก็มีภูมิสูงขึ้นไปอีกขั้นหนึ่งตามฐานะ อนาคามี ก็มีภูมิสูงขึ้นไปกว่า สกิทาคามี และอรหันต์ ก็สูงขึ้นยิ่งกว่าทั้ง 3 ฐานะดังกล่าว

อารยบุคคลจะมี "วิถีชีวิตใหม่" แปลกเปลี่ยนไป เป็นความเห็นใหม่, แนวคิดใหม่ ซึ่งเป็นความเห็นดีเห็นงามใน "การลดละ ฆสโลกิย์ที่สุข ๆ ทุกข์ ๆ" (อัสสาทะ) หรือลดละความเป็นทาสของลาภ, ยศ, สรรเสริญ, โลกียสุข เมื่อปฏิบัติถูกต้องเป็นสัมมา กระทั่งบรรลุมรรคผลจริง คนเหล่านั้น จึงทำงานการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแบบ "บุญนิยม" ได้จริง ตามฐานะ และตามสมรรถนะ ของแต่ละคน เพราะเมื่อต่างมี "สุขวิเศษ" (วูปสมสุข) ที่ต่างจาก "สุขสามัญทั่วไปของโลกิย์" (สุขัลลิกะ) และเห็นจริงใน "ความดีเลิศแบบโลกุตระ" (อาริยะ) ว่า ต่างจาก "ความดีเลิศแบบโลกิย์" (กัลยาณะ) ด้วย "ญาณอาริยะ" (โลกุตระปัญญา) หรือด้วย "ดวงตาแห่งธรรม" (ธรรมจักขุ) จึงได้ชื่อว่า เป็นผู้มี "โลกุตระจิต"

การเมืองแบบ"โลกุตระ" หรือการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแบบ"บุญนิยม" จึงเป็นการเมืองที่มั่นใจได้ว่า เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ (พหุชนहितายะ) ก่อสุขให้มวลมนุษยชาติ (พหุชนสุขายะ)แท้ และเป็นการเมืองที่ช่วยเหลืออุ้มชูทั่วโลก (โลกานุกัมปายะ) เพราะ การเมือง "บุญนิยม" ประกอบไปด้วยคนที่มีคุณธรรมเป็นสมบัติประจำตัว และเป็นคุณธรรมถึงระดับ "โลกุตระธรรม" มีทั้งอำนาจในตนที่สามารถ "อยู่เหนือโลกิย์" อันได้แก่ ลาภ,ยศ,สรรเสริญ,โลกียสุข และเป็นอำนาจที่ชื่อว่า "พลังแห่งวิมุตติ" อีกด้วย มีทั้ง "ความมั่นคงยั่งยืนถาวร ไม่กลับกลอก" เป็นหลักประกัน เพราะได้ฆ่ากิเลสถูกตัวตนของมัน จนตายไปจริง ชนิดที่ถูกตัวมันอย่างแน่นมัน มีทั้งความรู้ความสามารถในเรื่องของโลกที่เป็นที่แท้จริง (โลกวิทู) เพราะอารยบุคคล ของ พระพุทธเจ้านั้น คือ ผู้ปฏิบัติชนิด ต้องรู้จัก "โลกิย์" หรือ "โลกธรรม" นั้น ๆ ว่า มันก่อให้เกิด กิเลสอย่างไร จึงจะปฏิบัติได้ถึงขั้นไม่ต้องสุขทุกข์ เพราะเหตุแห่ง "โลกิย์หรือโลกธรรม" นั้น ได้จริง

นอกจากนี้ ชุมชนชาวอโศกได้ฝึกฝนปฏิบัติธรรมะของพระพุทธเจ้า ตามทฤษฎี "มรรคมีองค์ 8" ตั้งแต่ "สัมมาทิฐิ" ก็พยายามประพฤติให้บรรลุ "สัมมา" ครบองค์แห่งมรรคทั้ง 8 จนก่อให้เกิด "เป็นส่วนแห่งบุญ" (บุญญาภคิยา) "ให้ผลแก่ขั้น" "(อุปธิเวบักกา) และถึงขั้นเป็นผล 2 คือ "สัมมาญาณ" กับ "สัมมาวิมุตติ" พอสมควร จึงมีประชากรชาวอโศกที่ลด ละกิเลสได้ในระดับ "พ้นมิจฉาชีพ" ถึงขั้นที่ 5 คือ พ้นสภาพที่ยัง "แลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันอยู่" (พ้น "มิจฉาชีพ" ข้อ 5 ที่ว่า ลาภาน ลาภัง นิชิคิงสนตา) หมายความว่า ปฏิบัติธรรม กระทั่ง ลดละกิเลส เป็นผู้มักน้อยสันโดษ ได้ถึงขนาดสามารถทำงานอาชีพ โดยไม่เอาเงินค่าจ้าง หรือ ทำงานฟรี ทำงานไม่แลกเปลี่ยนตอบแทนค่าแรงใด ๆ เลย

นั่นก็หมายความว่า ในสังคมนี้มีความเป็นอยู่ที่ได้พัฒนาประชากร ให้มีอาชีพสุจริตสูงขึ้นได้ ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในหลักมรรคองค์ 8 ข้อ "มิจฉาอาชีพะ" ซึ่งมีถึง 5 ระดับ สังคมชาวอโศกสามารถ "พ้นมิจฉาชีพะ" ไม่มี "มิจฉาชีพ" ตั้งแต่ขั้นหยาบต่ำ ไปจนถึงละเอียดสูงสุดขั้นที่ 5 นั่นก็คือ สามารถประกอบอาชีพกันได้ถึงขนาด "พ้นมิจฉาชีพ" ขั้นละเอียดสูงสุด คือขั้น "ทำอาชีพโดยไม่รับเงินค่าแรงงาน ไม่ว่าในรูปใด ๆ ทำงานฟรีก็ยังชีพอยู่ได้" ซึ่งทำอาชีพสุจริต หรือ "สัมมา" ถึงขั้นทำกันเป็นระบบแข็งแรง เป็นกลุ่มเป็นแกน ในสังคม เป็นวัฒนธรรมชุมชนของสังคม

"มิจฉาชีพ" 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นต่ำที่ 1 ขั้นต่ำหยาบสุดคือ "อาชีพพุทธชีพโขงชัดๆ"(กุหนา) ขั้นต่ำที่ 2 "อาชีพที่ยังเป็นคนพูดโกหก หลอกๆ ลวงๆ เขากิน" (ลปนา) ขั้นที่ 3 "อาชีพพ้นทุจริตขั้น 2 ขึ้นไปอีก แต่ก็ยังมีการตลบตะแลง" (เนमितตกตา) ขั้น 4 "อาชีพที่ตัวเองสุจริตได้แล้ว แต่ก็ยังมอมบตอยู่ในทางผิด หรือตนสะอาด แต่ก็ยังร่วมหัวจมท้ายอยู่กับคน หรือกลุ่มคนไม่สุจริต" (นิปเปสิกตา) ส่วนขั้นที่ 5 "อาชีพทำงานยังเอารายได้ หรือยังมีลาภแลกเปลี่ยน" (ลาภาน ลาภัง นิชิคิงสนตา)

สถาบันการเมืองในระบบบุญนิยม จึงวางเป้าหมายและแนวทางในการทำงาน ดังนี้

1. เพื่อประโยชน์สุขของมหาชน
2. ไม่แสวงหาหรือยึดครองอำนาจรัฐ โดยมีขอบ
3. ยึดมั่นความถูกต้อง ขอบธรรม เหนือธรรมนิยมปฏิบัติ
4. ดำเนินกิจกรรมภาคประชาชนเป็นหลัก กิจกรรมในสภาเป็นเรื่องรอง
5. ไม่เพื่อฝัน มีโครงการและแผนงานชัดเจน ปฏิบัติได้จริง
6. ยึดมั่นอุดมการณ์ บุคลากรมีคุณธรรมสูง
7. ดำเนินกิจกรรมการเมืองตามครรลองคลองธรรมและกฎหมาย ตรวจสอบได้
8. มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ พร้อมเสียสละ
9. มีระบบเครือข่ายสื่อสารภายในที่ทันสมัย

10. มีศูนย์ฝึกอบรบบุคลากร
 11. สมาชิกเข้าใจนโยบาย ยอมรับข้อบังคับพรรคและกิจกรรมของพรรค
 12. สมาชิกมีสิทธิ์มีเสียงอิสระเสรี
 13. อนุรักษ์ จรรโลงศาสนา วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ไทย
- 2.2) พรรคเพื่อฟ้าดิน

ชาวอโศกได้ก่อตั้งพรรคการเมือง ชื่อว่า พรรคเพื่อฟ้าดิน โดยมีคำขวัญว่า "เศรษฐกิจ ฟังตน ชุมชนเข้มแข็ง ประชามีธรรม ประเทศมีไท" พรรคเพื่อฟ้าดิน เกิดขึ้นจากคณะบุคคลซึ่งนำ โดย ดร.นิติภูมิ นวรัตน์ ที่แต่เดิมมีความประสงค์จะตั้งพรรคการเมืองที่ดีที่สุดตามอุดมการณ์ของกลุ่ม จึงไปขอจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ชื่อ "พรรคสหกรณ์" โดยได้รับจดแจ้งการจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2543

ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง มาตรา 29 บัญญัติว่า "ภายใน 180 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องดำเนินการให้มีสมาชิกตั้งแต่ 5,000 คน ขึ้นไป ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิก ที่มีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาค และจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมี สาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละ 1 สาขา" ดร.นิติภูมิ นวรัตน์และคณะ ได้พยายามแสวงหา กลุ่มที่มีปริมาณมากพอที่จะดำเนินงานทางการเมือง ตามอุดมการณ์ที่คณะของตนตั้งใจ ไว้ได้ แล้วเห็นว่า ชาวอโศกเป็นกลุ่มที่มีแนวทางสอดคล้อง จึงได้ติดต่อกลุ่มชาวอโศกที่พิจารณา เห็นถึงมีผลดีมากกว่าผลเสีย จึงตกลงเข้าร่วมและช่วยหาสมาชิกจนครบตามที่กฎหมายกำหนด

ต่อมา ได้มีความเห็นท้วงติงกันว่า พรรคสหกรณ์ ชื่อพ้องกับ "สหกรณ์" อันอาจเข้าใจ ผิดกันได้ คณะกรรมการบริหารพรรคจึงได้นำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ ขอมติเปลี่ยนแปลงชื่อพรรค เป็น "พรรคเพื่อฟ้าดิน" พร้อมขอแก้ไขนโยบายและข้อบังคับพรรค และได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2544 ซึ่งถือเป็นวันเกิดพรรคเพื่อฟ้าดิน

2.2.1) นโยบายของพรรคเพื่อฟ้าดิน²⁰

พรรคเพื่อฟ้าดิน มีนโยบายพัฒนาประชาธิปไตยด้วยการเมืองอารียะ หรือการเมือง บุญนิยม มุ่งสร้างคนให้มีคุณธรรมเป็นรากฐานประชาธิปไตย พัฒนาชุมชนไทยให้มีศีล ปลอด อบายมุข ฟังตนเองได้ ไม่แก่งแย่งแสวงอำนาจและประโยชน์โดยมิชอบ

²⁰ เริงอรุณ 2.

ผู้ทำงานการเมืองอารียะ หรือการเมืองบุญนิยม ต้องเป็นอารียะบุคคล มีความซื่อสัตย์ มีสมรรถภาพ มีความรู้ความสามารถ ไม่ติดในลาภ ยศ สรรเสริญ และโลกียสุข ปลอดภาระส่วนตัว อุทิศตนทำงานรับใช้ประชาชนได้อย่างอิสระ โดยไม่รับค่าตอบแทนเป็นของตน ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างมีความสุขที่สันติ ปลอดภัย ดีงาม สงบ ร่าเริง เบิกบาน สร้างวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต เป็นสังคมพึ่งพาเกื้อกูลกันสูงสุด เป็นสาธารณโภคี กินอยู่ใช้สอยรวมกันเป็นกองกลาง เกื้อกูลกันตามมีตามได้ สร้างสังคมประเทศชาติด้วยคุณภาพของชุมชนบุญนิยม ซึ่งมีคติความเชื่อที่มุ่ง "บุญ" เป็นที่ตั้ง

2.2.2) ลักษณะบุญนิยมของพรรคเพื่อฟ้าดิน

พรรคเพื่อฟ้าดิน มีลักษณะบุญนิยม 11 ประการ ดังนี้

- (1) ทวนกระแสกับทุนนิยม แต่ไม่ได้เป็นศัตรูกับทุนนิยม เพราะบุญนิยมมุ่งให้ ส่วนทุนนิยม มุ่งเอา จึงไม่ขัดกัน ลงกันได้ตามเป็นจริง
- (2) มีคุณธรรมเข้าเขตโลกุตระ อยู่เหนือกิเลสได้
- (3) ทำได้ยาก แม้ยากก็ต้องทำ เพราะเป็นสิ่งที่ดีงาม
- (4) เป็นไปได้ ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน
- (5) เป็นสัจธรรมแท้สำหรับมนุษย์และสังคม
- (6) กำไร คือ การให้ การเสียสละ
- (7) เน้นสร้างคนให้มีคุณธรรม และพันทุกข์ จนประสบผลสำเร็จเป็นเรื่องหลักการสร้างรายได้ การสร้างวัตถุทรัพย์ อันได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ และโลกียสุขมาให้แก่ตน หรือ การสร้างวิชาการ ถือเป็นเรื่องรอง
- (8) เข้าถึงสภาวะธรรม ขึ้นเปลี่ยนแปลงพัฒนาจิตวิญญาณ
- (9) ความอุดมสมบูรณ์ จะอยู่ที่ส่วนรวม หรือส่วนกลาง ไม่ใช่อยู่ที่ส่วนบุคคล
- (10) จุดสัมบูรณ์ คือ อิศรเสริภาพ ภราดรภาพ สันติภาพ สมรรถภาพ และบูรณภาพ

4.6 ผลกระทบ (impact)

ขบวนการราชธานีอโศก เป็นหนึ่งในขบวนการสันติอโศก ที่ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และมีลักษณะโดดเด่นของความเป็นชุมชนสันติอโศกที่ญาติธรรมมีบทบาทไม่ด้อยกว่าสมณะ ตัวอย่างผลงานสำคัญ ๆ ของขบวนการราชธานีอโศกที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่

1. การดำเนินงานโครงการกู้คืนฟ้า เป็นโครงการที่ทำงานเกี่ยวกับสามอาชีพกู้ชาติ
2. โครงการขยะวิทยา ทำในระดับจังหวัด ทดลองทำแห่งแรกที่จังหวัดอุบลราชธานี
3. โครงการปุ๋ยสะอาด
4. โครงการกสิกรรมธรรมชาติ เป็นผลมาจากการทำขยะวิทยา และ ปุ๋ยสะอาด เกิดกิจกรรมปลูกข้าวไร่สารพิษ ประมาณ 2,000 ไร่ และ ฝักไร่สารพิษอีกหลายกลุ่ม กระจายเป็นจุดภาคเล็ก ๆ ทั่วประเทศ และขยายตัวเป็นมหภาคเข้าสู่ระดับประเทศ
5. การทำงานเน้นเรื่องกสิกรรมไร่สารพิษ “โครงการสหกรณ์เขียว” เป็นหลัก
6. การอบรมคุณภาพชีวิตเพื่อประชาธิปไตย มีเนื้อหาสำคัญ ทำอย่างไรให้คนมีศีล 5 รู้จักการกิน การใช้อย่างประหยัด รู้จักประกอบอาชีพสุจริต และ กสิกรรมธรรมชาติไร่สารพิษ
7. การจัดงานตลาดอารียะ (ขายขาดทุนให้ชาวบ้านมีโอกาสซื้อของถูก) กับกลุ่มเครือข่ายกสิกรรมไร่สารพิษในช่วงวันขึ้นปีใหม่ ณ ชุมชนราชธานีอโศก โดยประสานงานชุมชนต่าง ๆ มาร่วมงาน และ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ และ จังหวัดใกล้เคียงทราบ เพื่อมีโอกาสซื้อของถูกในงาน
8. การให้ความรู้เรื่องการทำกสิกรรมไร่สารพิษ เพื่อการพึ่งตนเอง และ สร้างชุมชนเข้มแข็ง กับสมาชิกเครือข่ายกสิกรรมไร่สารพิษ
9. ส่งเสริมให้สมาชิก ปลูกฝักไร่สารพิษรอบครัวเรือน การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
10. การให้ความรู้ในทางการเมือง จัดให้มีการประชุมสัมมนา เพื่อให้ความรู้กับสมาชิกพรรค และ ประชาชน โดยมีกิจกรรมที่สำคัญในการให้ความรู้ การจัดโครงการพัฒนาประชาธิปไตยด้วยการเมืองระบบบุญนิยม

4.7 ความเป็นประชาธิปไตยชุมชน

ในเรื่องประชาธิปไตยชุมชนในราชธานีอโศก หากจะใช้แว่นหลักการสำคัญของประชาธิปไตยมาส่องดู อาจพิจารณาได้ว่า ในเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียม ชุมชนราชธานีอโศก มีวิถีปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว แม้นในชุมชนจะมีคนอยู่ 2 สถานะ คือ สมณะ กับ ฆราวาส แต่อาจมองได้ว่าเป็นด้วยวิถีปฏิบัติของความสัมพันธ์ทางศาสนาระหว่างสมณะกับฆราวาสที่สืบทอดกันมา ที่ฆราวาสพึงกราบไหว้ คารวะ และรับฟังคำสั่งสอนที่เนาะจากสมณะ ขณะที่สมณะ(ที่ต้องผ่านกระบวนการปฏิบัติหลายขั้นตอนกว่าจะบวชเป็นสมณะได้)พึงต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับการรับการกราบไหว้ คารวะ และสามารถมีข้อพิณิจพิเคราะห์ให้คำชี้แนะที่ถูกต้องสมควร การ

ปฏิบัติในวิถีชีวิตประจำวันของสมณะและฆราวาส ไม่แตกต่างกัน (ยกเว้นข้อปฏิบัติบางประการที่เป็นพุทธบัญญัติพึงต้องห้ามสำหรับสงฆ์) คือ ต่างมีกิจวัตรประจำ มีบทบาทภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบดำเนินการไปให้ลุล่วงเสมอเหมือนกัน

ในเรื่องเสรีภาพ ชาวชุมชนราชธานีอโศกต่างมีเสรีภาพในการแสดงออก มีพื้นที่เสรีในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และเป็นการยึดถือเสรีภาพในนัยที่ต้องอยู่ในกรอบของบุญนิยม ซึ่งถือว่าหากปฏิบัติตามกรอบดังกล่าว ชีวิตจะสามารถบรรลุถึงซึ่งอิสรภาพที่แท้จริงตามความเชื่อในพุทธศาสนา คือเป็นอิสระจากกิเลส ตัณหา โลภะ โมหะ โทสะ ฯลฯ เป็นอิสรภาพแห่งชีวิตที่แท้จริง ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนราชธานีอโศก มีวิถีประชาธิปไตยแบบธรรมมาธิปไตย “การเมืองอริยะ” “การเมืองบุญนิยม” และในแง่หนึ่ง ดูเหมือนจะปฏิเสธประชาธิปไตยตามแนวทางดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ โดยเฉพาะกับการเลือกตั้งที่ให้ความสำคัญกับการรณรงค์หาเสียง รูปแบบและองค์ประกอบของพรรคการเมือง ที่เน้นกลุ่มผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง ตลอดจนความเป็นผู้นำที่ต้องผ่านการพิสูจน์ตนเองจนได้รับการยอมรับเชื่อถือก่อนว่า เป็นผู้ให้ ผู้เสียสละที่แท้จริง เป็นผู้มีธรรมะ มีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะ สามารถสร้างประโยชน์สุขให้สังคมมีความสงบ สันติภาพ ภาวะดีภาพ และบูรณาภาพกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

แนวนโยบายของพรรคเพื่อฟ้าดิน กำหนดไว้ว่า จะไม่รณรงค์หาเสียง แต่จะทำงานให้เกิดผลจนผู้คนเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เมื่อคนศรัทธา พรรคจะได้รับการเรียกร้องให้ส่งผู้แทนลงสมัครรับเลือกตั้ง และคาดหวังว่าจะได้รับเลือกตั้งโดยไม่ต้องเรียกร้องขอคะแนนเสียง กิจกรรมของพรรคเพื่อฟ้าดิน จึงไม่ได้แสดงบทบาทนำทางการเมืองตามระบบการเมืองที่เป็นอยู่ แต่จะแฝงอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชาวอโศกดำเนินอยู่ โดยเฉพาะในส่วนของ การสร้างเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ เพราะเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของชาวอโศกที่เป็นผู้บริโภคมังสวิรัต จะเห็นว่า เครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษ สามารถแผ่ขยายเครือข่ายสมาชิกได้อย่างกว้างขวางในทั่วทุกภาคของประเทศ กลายเป็นฐานสำคัญของการอยู่รอดของชาวอโศก

เหตุการณ์การเรียกร้องของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2549 แกนนำของชุมชนราชธานีอโศก ต่างได้มามีส่วนร่วมในการชุมนุมเรียกร้องอย่างแข็งขันต่อเนื่อง ในนามของกองทัพธรรม โดยร่วมเป็นส่วนหนึ่งของขบวนในการทำหน้าที่เป็นตัวหล่อลื่นและขับเคลื่อนขบวนของพันธมิตร ฯ เป็นทัพหน้าในการเคลื่อนของขบวน เป็นกองเสบียง จัดทำอาหารเลี้ยงดูผู้เข้าร่วม และยังทำหน้าที่เก็บกวาดทำความสะอาดพื้นที่ที่ใช้ในการชุมนุมเรียกร้องของพันธมิตร ฯ เป็นต้น ในแง่นี้ จะเห็นว่า ชาวราชธานีอโศก เริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองนอกระบบอย่างโดดเด่นมากขึ้น แม้นจะแสดงตนในหมู่ชนผู้ชุมนุมที่แตกต่าง

ไป แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าแปลกแยก ทั้งนี้ อาจด้วยว่าชาวอโศกได้แสดงตนในฐานะเป็น “ผู้ให้” “ผู้บริการ” จึงได้รับการยอมรับจากผู้ชุมนุมอย่างกลมกลืน ประกอบกับลักษณะธรรมชาติของผู้ชุมนุมในกลุ่มพันธมิตร ฯ ที่มีความหลากหลายอย่างเห็นได้ชัด ความแตกต่างหลากหลายจึงเป็นธรรมชาติของการชุมนุมมากกว่าความเหมือน เป็นความแตกต่างหลากหลายที่มีทิศทางมุ่งหมายเดียวกัน

4.8 การประมวลผล การวิเคราะห์-สังเคราะห์ และการอภิปราย

ชุมชนราชธานีอโศก หรือ ขบวนการประชาสังคมอโศก เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการสันติอโศกที่มีพระโพธิรักษ์ หรือ ที่ถูกขนานนามใหม่ว่า สมณะโพธิรักษ์ เป็นผู้นำขบวนการ ร่วมกับแกนนำ อื่น ๆ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทาง เช่น พลตรีจำลอง ศรีเมือง นายไชยวัฒน์ สิ้นสูงส์ นายสุนัย เศรษฐบุญสร้าง เป็นต้น ในรูปคณะกรรมการ และที่ปรึกษา ราชธานีอโศกเป็นชุมชนที่มี ปรัชญาและแนวทางการดำเนินชีวิตของสันติอโศก แต่มีโครงสร้างการปกครองดูแลที่เป็นอิสระ ในนัยหนึ่ง คือ เป็นอิสระในการตัดสินใจเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยผ่านการประชุมประจำวันที่ค่อนข้างมีความถี่สม่ำเสมอ ในการประชุม สมาชิกชุมชน เกือบทุกคนจะเข้าร่วมเพื่อรายงานกิจวัตรประจำวัน ปัญหาและประเด็นสำคัญที่ต้องการการตัดสินใจจากที่ประชุมของชุมชน โดยมีสมณะของชุมชนเป็นผู้ชี้แนะ และเสนอแนะความคิดเห็นตลอดจนตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ที่บางครั้งเกิดเป็นความขัดแย้งของสมาชิกในชุมชน

ผู้เขียนได้ศึกษาด้วยการเข้าไปใช้ชีวิตในช่วงเวลาหนึ่ง สังเกตการณ์วิถีชีวิตภายในชุมชนราชธานีอโศก เห็นว่าผู้นำในชุมชนหลายคนมีประวัติความเป็นมาในการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ทางสังคมมาก่อน และมาเข้าร่วมในชุมชนราชธานีอโศกด้วยเห็นว่าอุดมการณ์ของราชธานีอโศกเป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม ในนัยที่ว่าจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้นได้ และด้วยเหตุว่า สันติอโศกเป็นอุดมการณ์ทางพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาที่เป็นพื้นฐานความเชื่อ ความศรัทธาของสังคมของชุมชนโดยรวมอยู่แล้ว โดยเฉพาะอุดมการณ์ “บุญนิยม” สอดคล้องกับความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของชนชาวไทยโดยทั่วไปอยู่แล้ว อาทิ “การทำบุญทำทาน” “การบริจาค” “การให้” “บาปบุญคุณโทษ” “แล้วแต่บุญแต่กรรม” ฯลฯ ดังนั้น เมื่อนำธรรมะมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต จึงไม่เป็นอุปสรรคมากนักสำหรับผู้ที่ยังไม่ได้ติดยึดลุ่มหลง ในลาภ ยศ สรรเสริญ เกียรติยศ ชื่อเสียง เงินทอง และได้รับอิทธิพลครอบงำจากลัทธิบริโภคนิยม วัตถุนิยม ในการทำความเข้าใจและปรับตัวปรับวิถีชีวิตให้ไปในแนวทางของสันติอโศกที่มีคุณค่าความหมายลุ่มลึกมากขึ้นในทางศีลทางธรรม สิ่งที่น่าสนใจ คือว่า แกนนำของ

ชุมชนราชธานีอโศก ส่วนใหญ่ล้วนมาจากชนชั้นปัญญาชน หรือคนในเมืองที่มีสถานะในสังคม แล้วมาเปลี่ยนวิถีชีวิต ด้วยเหตุผลต่าง ๆ นานา นับตั้งแต่เหตุผลทางอุดมการณ์ ไปจนถึงเหตุผลส่วนตัว

ความเข้มแข็งของขบวนการราชธานีอโศก มีตั้งแต่อุดมการณ์ที่มีฐานของพุทธศาสนา การออกแบบวิถีการดำรงชีวิต และการมีผู้นำที่เป็นสมณะ โดยที่กำหนดให้การเป็นสมณะเป็นไปได้ยากลำบาก ต้องผ่านขั้นตอน การพิสูจน์ตัวเอง จนถึงการยอมรับของชุมชน ในส่วนของสมาชิกในชุมชน มีการเปิดพื้นที่ให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และเท่าเทียม หากต้องอยู่ภายในกรอบวิถีที่กำหนดไว้แล้ว เช่น กรอบของระบบบุญนิยม เป็นต้น หากพิจารณาในแง่ของชนชั้นทางสังคมในชุมชนราชธานีอโศก มองได้ว่า มีลักษณะชั้นแยกเป็นสองชั้นชัดเจน คือ ระหว่างชั้นของผู้เป็นนักบวช กับชนชั้นฆราวาส และอาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ของผู้คนในแต่ละชนชั้นดังกล่าว มีความเหลื่อมล้ำอยู่บ้าง เช่น ในชั้นของนักบวช สมณะที่มีหน้าที่เป็นผู้นำ ย่อมได้รับการปฏิบัติแตกต่างไปจากสมณะอื่น หรือสมณะที่มีพรรษาน้อยกว่า เป็นต้น หรือในชั้นของฆราวาส ผู้ได้รับเลือกเป็นผู้นำ ย่อมได้รับการปฏิบัติแตกต่างไปจากฆราวาสอื่นบ้าง อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไป ชนชาวราชธานีอโศกต่างมีวิถีปฏิบัติไม่แตกต่างกันในการใช้ชีวิต การเป็นอยู่ การทำงาน หรือในการปฏิบัติธรรม

วิถีการดำเนินชีวิตในราชธานีอโศก ประหนึ่งดังสายธารแห่งธรรมะ ที่เมื่อปลงใจเข้าไปในกระแสสินธุ์แห่งสายธารนี้แล้ว ชีวิตจะถูก ๆ ดึงดูดให้หมุนเวียนไปตามครรลองที่กำหนดไว้อย่างมีอาจหลบหลีก เพราะชีวิตประจำวันถูกออกแบบกำหนดเป็นตารางเวลาไว้แล้วอย่างดีให้เดินตามกรณีที่ไม่ประสงค์จะดำรงวิถีตามแบบที่ชุมชนกำหนด ต้องกลับไปใช้ชีวิตนอกชุมชน โดยทั่วไปชาวราชธานีอโศก ที่คงดำรงใช้ชีวิตในชุมชน จึงเป็นผู้ที่เชื่อมั่นในหนทางอโศก หนทางแห่ง ศีล และธรรม ว่าจะเป็นการตอบให้แก่ชีวิตของตนเองได้ จึงมักเป็นผู้ที่มุ่งไปสู่หนทางแห่งการหลุดพ้น และไม่ยึดติดในบรรดาวัตถุทั้งหลาย การดำรงชีวิตเน้นการกินอยู่อย่างพอเพียง ในความหมายที่ว่าพอดีพอเพียงกับธรรมชาติที่ตนมีอยู่ พอดีพอเพียงกับสถานะที่ตนเป็นอยู่

แนวทางของราชธานีอโศกต่อสังคมภายนอก จะเป็นไปได้ในลักษณะที่แสดงตนตามศรัทธาความเชื่อมั่นอย่างเปิดเผย และคาดหวังให้เกิดเป็นแบบอย่าง เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ แต่ไม่เป็นไปในลักษณะที่ส่งคนออกไปจาริกเผยแผ่ แต่หากมีผู้สนใจ สามารถเข้ามาเรียนรู้ หรือทดลองใช้ชีวิตในชุมชนได้ การเผยแผ่ ด้วยการให้ทดลองปฏิบัติจริง ด้วยการทำเป็นตัวอย่าง จึงเป็นวิธีการหลักของชาวอโศกในการเผยแผ่อย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ได้มุ่งหมายที่จะ

ให้มีอิทธิพลส่งผลในวงกว้างในระยะเวลาสั้น ๆ เพราะคาดหวังว่า ผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ต้องเชื่อจริง ศรัทธาจริง ปฏิบัติจริง ให้ได้รู้จริงถึงสัจธรรมของชีวิตที่ต้องหลุดพ้นปลอดจากกิเลสทั้งปวง

วิถีของสันตอโศก ในเรื่อง บุญนิยม ยังเป็นแนวทางที่ไม่แสดงการต่อต้านหรือปฏิเสธระบบทุนนิยม และบางครั้งพึ่งพาระบบทุนนิยมอยู่กลาย ๆ โดยเฉพาะในเรื่องวิธีการตลาด (การสะสมการผลิต เพื่อจำหน่าย) แม้นโดยแนวคิดของบุญนิยม จะเป็นแนวคิดที่ขวางการพัฒนาของทุนนิยม และโดยแก่นแล้วคัดค้านโลกาภิวัตน์ แต่อาจด้วยว่า ขณะนี้บุญนิยม ยังเป็นหน่ออ่อนที่ยังไม่เติบโตแข็งแรงพอ ยังไม่เผยแพร่พันธุ์ที่กว้างขวางพอที่จะต่อกับโลกาภิวัตน์ จึงดำรงตนเป็นดั่งต้นไทรที่ค่อย ๆ เติบโต ร้อยรัดต้นไม้แห่งทุนนิยมรอคอยวาระแห่งการสิ้นสุดของทุนนิยม เพื่อลอกคราบแปลงรูปต้นไม้แห่งทุนนิยมให้กลายเป็นไทรงามของบุญนิยมต่อไป ระบบบุญนิยม จึงเป็นระบบที่ค่อย ๆ เติบโต ซึมลึกขนานไปกับทุนนิยม รอคอยโอกาส และเวลาที่เหมาะสม เพื่อเข้าแทนที่ระบบทุนนิยมที่เชื่อว่าวันหนึ่งจะต้องล่มสลายหมดไป

โดยรวม แนวคิดตามวิถีของชุมชนอโศกปรารถนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่ได้ด้วยตัวเอง และเห็นว่าความสำคัญของการเป็นชุมชนขนาดเล็ก ไม่ให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนขนาดใหญ่ เพื่อที่จะให้ประชาชนมีความสามารถที่จะจัดการดูแลตนเองได้ และให้มีชุมชนขนาดเล็ก เกิดขึ้นทั่วไป โดยมีการเชื่อมประสานส่งเสริมสนับสนุน พึ่งพาระหว่างเครือข่าย เป็นแนวความคิดที่เป็นฐานคิดที่สอดคล้องกับพุทธศาสนา ในการมีชุมชนเข้มแข็งเล็กหลากหลาย เช่น ชุมชนเข้มแข็งทางสมุนไพร ชุมชนเข้มแข็งผักปลอดสารพิษ ชุมชนเข้มแข็งในเรื่องการทำนา ปลูกข้าว เข้มแข็งในเรื่องหัตถกรรม ในเรื่องวิถีชีวิตต่าง ๆ นานา เป็นต้น ชุมชนเหล่านี้สามารถแลกเปลี่ยนพึ่งพาความรู้มาแลกเปลี่ยนกันพัฒนาให้มีความหลากหลาย แล้วต่างนำความรู้ที่ได้แลกเปลี่ยนมาไปปรับใช้ในชุมชนของตนเอง ดังนั้น แต่ละชุมชนสามารถอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนด้วยตนเอง ตามวิถีชีวิตที่ตนเองต้องการ ขณะเดียวกันสามารถพึ่งพาแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น ในลักษณะเช่นนี้ หากสามารถใช้แนวคิดนี้ขยายออกไปได้ อาจมีความเป็นไปได้ที่จะลดกระแสทุนนิยม ทำให้ทุนนิยมต้องปรับกระแสการเอาวัดเอาเปรียบ โดยเฉพาะ หากสามารถนำแนวคิดของอโศกสอดคล้องประสานกับแนวคิดอื่น ๆ เช่น สมัชชาคนจน วิสาหกิจชุมชน แนวคิดของเสมสิกขาลัย เป็นต้น การนำองค์ความรู้ หรือนำประสบการณ์ นำบทเรียนของแต่ละที่มาเชื่อมประสานกัน สร้างปฏิสัมพันธ์กัน มาร้อยรัดกัน และทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ นำเอาความรู้แต่ละที่มาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ยิ่งยืนมากยิ่งขึ้นไป น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน รวมตลอดถึงการเมืองของชุมชนได้ด้วย คือ ถ้าชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดการทรัพยากรของตนเองได้ สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง จะ

สามารถหานักการเมืองท้องถิ่นที่มาจากตัวแทนที่แท้จริง เพราะว่าท้องถิ่นต้องเลือกคนของตัวเองที่มีความเข้มแข็ง ในลักษณะเช่นนี้ เมื่อชุมชนมีการเมืองที่มีความเข้มแข็ง มีผู้แทนที่แท้จริงของชุมชน น่าจะนำไปสู่พัฒนาการเมืองในระดับที่สูงขึ้นไป การเมืองที่สูงขึ้นย่อมพึงเสียงของประชาชน เกิดการปรับเปลี่ยนพัฒนาการเมืองต่อไป

4.9 การประมวลค่า

เพื่อเป็นการยืนยันข้อค้นพบจากงานวิจัย ภายหลังจากเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ช่วยวิจัย เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการจัดประชุม group interview เพื่อตอบแบบสอบถามที่ร่างตามกรอบแนวคิด civil society diamond : SVEI จากการประมวลข้อมูลที่ได้มา พบว่า

1. ในขบวนการประชาสังคมนานาชาติ มีค่าเฉลี่ยรวมของกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้
 - ในส่วนของโครงสร้าง (structure) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .84
 - ในส่วนคุณค่า (values) ขององค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .80
 - ในส่วนสภาพแวดล้อมในชุมชน (environment) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .89
 - ในส่วนผลงานที่สร้างผลกระทบ (impact) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .67
 โดยมีค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งของขบวนการประชาสังคม เท่ากับ .80
2. ลักษณะประชาธิปไตยชุมชน เมื่อรวมค่าเฉลี่ยความเห็นในเรื่องประชาธิปไตยของกลุ่มต่าง ๆ พบว่า
 - ประชาธิปไตยแบบตัวแทน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .58
 - ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .94
 - ประชาธิปไตยแบบถกเถียงเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ .90

ดังนั้น เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ ระหว่างความเข้มแข็งของขบวนการประชาสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ กับคุณลักษณะของประชาธิปไตย จึงอาจสรุปได้ว่า ชุมชนมีขบวนการประชาสังคมนานาชาติที่เข้มแข็ง มีแนวโน้มที่จะมีคุณลักษณะประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และประชาธิปไตยแบบถกเถียงเรียนรู้ มากกว่าประชาธิปไตยแบบตัวแทน ดูรายละเอียดในตารางที่ 4.3 - 4.4 และกราฟ 4.1 - 4.2

ตารางที่ 4.3

แสดงลักษณะความเข้มแข็งของขบวนการประชาสังคมราชธานีโอโคสสัมพันธ์กับลักษณะประชาธิปไตยชุมชน

ตัวชี้วัด	ข้อค้นพบที่เด่นจากการลงพื้นที่ของผู้วิจัย	แนวคำถามแกนนำของผู้ช่วยผู้วิจัย	ความเห็นของขบวนการประชาสังคม				
			กลุ่ม 1	กลุ่ม 2	กลุ่ม 3	กลุ่ม 4	ค่าเฉลี่ย
1. ในส่วนของโครงสร้าง (structure)	มีสมณะ ผู้นำ แกนนำ ที่มีความมุ่งมั่นในการใช้ชีวิตเพื่อให้ชุมชน สังคม มีคุณภาพทางชีวิต และจิตวิญญาณที่ดีขึ้น มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมทั้งในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงาน มีระบบประสานงาน การทำงานเป็นทีม การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นเครือข่าย อโคส และการสนับสนุนช่วยเหลือจากภายนอก	โครงสร้าง / วัตถุประสงค์ / เป้าหมายของกลุ่ม การศึกษานุคลิก ลักษณะผู้นำ/สมาชิก (actors) มีคุณธรรมแบบพลเมือง (civic virtue) การยอมรับความแตกต่าง มีสำนึกสาธารณะ / สำนึกทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย มีการประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การทำกิจกรรม และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มีทุนทรัพยากรขององค์กร มีการสนับสนุนช่วยเหลือจากภายนอก	.89	.80	.83	.83	.84
2. ในส่วนคุณค่า (values) ขององค์กร	มีอุดมการณ์และวิถีการดำรงชีวิตแบบบุญนิยม ภายใต้การนำของสมณะโพธิรักษ์ มีลักษณะการใช้ชีวิตรวมหมู่	ความเป็นประชาธิปไตย ความโปร่งใส (trans - parency) มีน้ำใจ เมตตากรุณา (compassion) ความสามารถในการทำงานรวมหมู่ (collectivism)	.86	.93	.50	.93	.80
3. ในส่วนสภาพแวดล้อมในชุมชน (environment)	ยึดมั่นในพุทธศาสนา ปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา ในวิถีชีวิตประจำวัน อาศัยงานกรองกิเลส มุ่งสู่การเป็นนักเสียสละสูงสุด ใช้ชีวิตเรียบง่ายพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ มุ่งทำตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น	ทุนทางสังคม ประกอบด้วย ความไว้วางใจ (trust) ค่านิยมที่ดี (value) บรรทัดฐานทางสังคม (norms) คุณธรรม จริยธรรม ทุน-ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์กับรัฐ องค์กรเอกชน พรรคการเมือง	.89	.89	.89	.89	.89

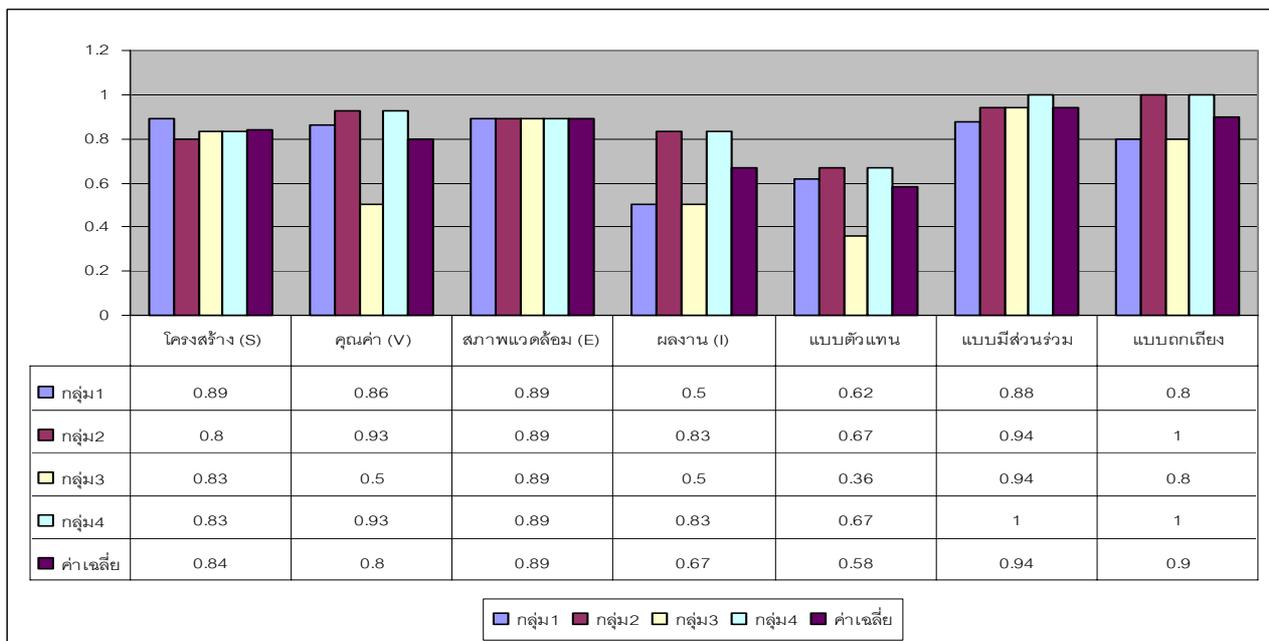
ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อค้นพบที่เด่นจากการลงพื้นที่ของผู้วิจัย	แนวคำถามแกนนำของผู้ช่วยผู้วิจัย	ความเห็นของขบวนการประชาสังคม				
			กลุ่ม1	กลุ่ม2	กลุ่ม3	กลุ่ม4	ค่าเฉลี่ย
4. ในส่วนผลงานที่สร้างผลกระทบ (impact)	ผลงานและการได้รับการยอมรับจำกัดอยู่ในแวดวงของผู้ที่เห็นด้วยกับแนวทางสันติอโคก กสิกรรมไร้สารพิษ และมังสวิรัต	การได้รับการยอมรับจากชุมชน/สังคม และการทำงานสนองตอบความต้องการของชุมชน	.5	.83	.5	.83	.67
		ค่าเฉลี่ยรวมของข้อ 1-4	.79	.86	.68	.87	.80
		ค่าเฉลี่ยโดยรวมของชุมชน (ค่าเฉลี่ยทุกกลุ่ม)	.80				
			ค่าเฉลี่ยรวมของประชาธิปไตย ↓				
5. ลักษณะประชาธิปไตยชุมชน	มีพรรคการเมืองของตนเอง ที่มุ่งสร้างผลงานเพื่อให้เป็นที่ยอมรับศรัทธามากกว่าการใช้วิธีหาเสียง และการไม่ขัดแย้งกับการเมืองท้องถิ่น	ประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy)	.62	.67	.36	.67	.58
	สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน โดยไม่รับค่าตอบแทน และให้ดอกผลจากกิจกรรมตกเป็นของส่วนรวม	ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy)	.88	.94	.94	1	.94
	สมาชิกในชุมชน ประชุมถกเถียงเรียนรู้ เป็นประจำ รับฟัง แลกเปลี่ยน ตัดสินใจและรับผิดชอบต่อร่วมกัน	ประชาธิปไตยแบบถกเถียงเรียนรู้ (deliberative democracy)	.8	1	.8	1	.90

หมายเหตุ กลุ่มที่ 1 : สหกรณ์บุญนิยม กลุ่มที่ 2 : ชยะวิทยา กลุ่มที่ 3 : หม่องคำยา กลุ่มที่ 4 : กสิกรรมไร้สารพิษ

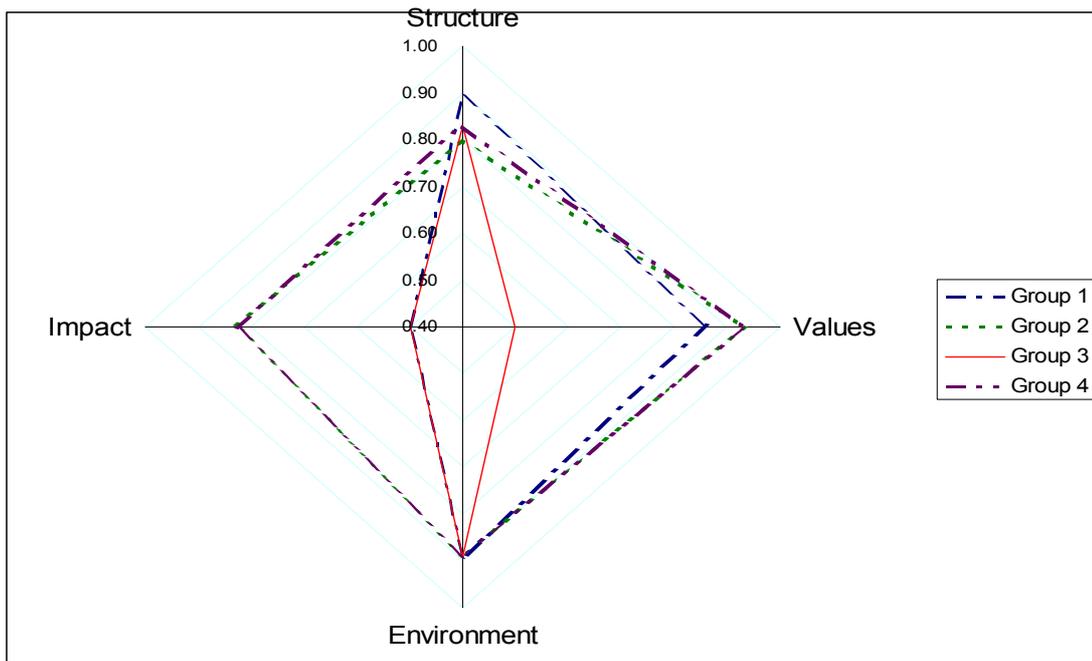
กราฟที่ 4.1

แสดงลักษณะความเข้มแข็งของขบวนการประชาสังคมนานาชาติ
สัมพันธ์กับลักษณะประชาธิปไตยชุมชน

กราฟที่ 4.2

เปรียบเทียบกลุ่มต่างๆ ในขบวนการประชาสังคมนานาชาติ ในรูป diamond

ตารางที่ 4.4

แสดงรายละเอียดลักษณะความเข้มแข็งของขบวนการประชาสังคมราชธานีอโศก

สัมพันธ์กับลักษณะประชาธิปไตยชุมชน

ตัวชี้วัด	แนวคำถามแกนนำขบวนการประชาสังคม	ความเห็นของขบวนการประชาสังคม			
		กลุ่ม1	กลุ่ม2	กลุ่ม3	กลุ่ม4
1. ในส่วนของโครงสร้าง (structure) ประกอบด้วย					
1.1 โครงสร้าง/ วัตถุประสงค์/ เป้าหมายของกลุ่ม	1.1.1 มีวัตถุประสงค์/เป้าหมายของกลุ่ม 1.1.2 มีแผนงาน/โครงการในปี 2548 ของกลุ่ม 1.1.3 มีกรรมการ สมาชิก สำนักงาน มีคนทำงาน มีการแบ่งงานความรับผิดชอบของกรรมการ อาทิจานา บริหาร งานการเงิน บัญชี งานโครงการ อื่น ๆ	1 1 5	1 1 4	1 1 5	1 1 2
1.2 การศึกษานุคลิก ลักษณะผู้นำ/ สมาชิก (actors)	1.2.1 มีคุณธรรมแบบพลเมือง (civic virtue)* 1.2.2 การยอมรับความแตกต่าง* 1.2.3 มีสำนักสาธารณะ/สำนักทางการเมือง* 1.2.4 ความเป็นประชาธิปไตย*	5 2 3 2	6 1 3 2	6 3 3 2	5 3 4 2
1.3 การประสานงาน การแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร	1.3.1 การประชุมกลุ่ม ประชุมกรรมการ /สมาชิก 1.3.2 การรายงานผลการทำงานต่อสมาชิก/ชุมชน 1.3.3 มีกลุ่มในขบวนการประชาสังคมที่แบ่งหน้าที่กันทำงาน	2 1 1	2 1 1	2 1 -	1 1 1
1.4 การทำกิจกรรม และการเข้าร่วม กิจกรรมของชุมชน	1.4.1 กลุ่มได้ทำกิจกรรมในรอบปีที่ผ่านมา 1.4.2 การร่วมของสมาชิกในการทำกิจกรรมกลุ่ม 1.4.3 จำนวนภักดีของสมาชิกที่ร่วมกิจกรรมของกลุ่ม 1.4.4 มีกลุ่มในขบวนการประชาสังคมที่วางแผนว่าในแต่ละปีมีแผนการจะทำอะไรบ้าง	1 1 4 1	1 1 2 1	1 1 1 1	1 1 4 1
1.5 ทุนทรัพยากรขององค์กร การสนับสนุนช่วยเหลือจากภายนอก	1.5.1 มีแหล่งทรัพยากร (เช่น เงิน อุปกรณ์ อาหาร แรงงาน การช่วยเหลือในการประสานติดต่อแหล่งทุน อื่น ๆ เป็นต้น) ที่สนับสนุนกลุ่ม	1	1	1	1
	รวม (ค่าเฉลี่ยจากคะแนนรวม 35 คะแนน)	31(.89)	28(.80)	29(.83)	29(.83)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	แนวคำถามแก่นำขบวนการประชาสังคม	ความเห็นของขบวนการประชาสังคม			
		กลุ่ม1	กลุ่ม 2	กลุ่ม3	กลุ่ม4
2.1 ความเป็นประชาธิปไตย	2.1.1 จำนวนมาก/น้อยสมาชิกที่ร่วมประชุมกลุ่ม	4	3	1	4
	2.1.2 ถ้าประธานพูดในสิ่งที่สมาชิกไม่เห็นด้วย สมาชิกจะไม่พูดค้านในที่ประชุม แต่จะไปพูดนอกที่ประชุม หรือชูปิ๊บในที่ประชุมและไม่ฟังประธาน	1	1	0	1
	2.1.3 ประธานมักรีบตัดสินใจสรุปความเห็นในที่ประชุม โดยไม่ค่อยรับฟังเสียงของสมาชิก	1	1	1	1
	2.1.4 มีกลุ่มในขบวนการประชาสังคมที่ท่านคิดว่า ความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด	1	1	0	0
2.2 ความโปร่งใส (transparency)	2.2.1 รายงานการเงินต่อสมาชิก/ชุมชน	1	1	0	1
	2.2.2 มีกลุ่มในขบวนการประชาสังคมที่รายงานการทำงาน การเงินต่อสมาชิก	1	1	1	1
2.3 ความมีน้ำใจเมตตา กรุณา (compassion)	2.3.1 ผู้นำ/ประธานกลุ่ม/หัวหน้ากลุ่ม/กรรมการกลุ่ม มักคอยช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มที่เดือดร้อน	1	1	1	1
2.4 ความไว้วางใจ เชื่อมมั่นต่อกัน (social trust)	2.4.1 เวลาที่มีกิจกรรมของกลุ่มในชุมชน ส่วนใหญ่ กรรมการเป็นคนทำ	0	1	1	1
	2.4.2 มีกิจกรรมของกลุ่มที่สมาชิกมักเข้าร่วม	1	1	0	1
2.5 ความสามารถในการทำงานรวมหมู่ (collectivism)	2.5.1 การทำงานใดๆประธานกลุ่ม/หัวหน้ากลุ่มมักเป็นคนบอกให้ไปทำ	0	1	1	1
	2.5.2 มีกลุ่มในขบวนการประชาสังคมที่สมาชิกมักมาร่วมงานแบ่งงานช่วยกันทำ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ	1	1	1	1
	รวม (ค่าเฉลี่ยจากคะแนนรวม 14 คะแนน)	12 (.86)	13 (.93)	7 (.50)	13 (.93)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	แนวคำถามแก่นำขบวนการประชาสังคม	ความเห็นของขบวนการประชาสังคม			
		กลุ่ม1	กลุ่ม2	กลุ่ม3	กลุ่ม4
3. ในส่วนสภาพแวดล้อมในชุมชน (environment) คือ ทูทางสังคม ประกอบด้วย	3.1.1 เมื่อมีปัญหาขัดแย้งทะเลาะเบาะแว้งกันในชุมชน มีผู้ที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้	1	1	1	1
3.1 ความไว้วางใจ (trust)	3.1.2 มีผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพเกรงอกเกรงใจอย่างมาก	1	1	1	1
3.2 ค่านิยมที่ดี (value) บรรทัดฐานทางสังคม (norms) คุณธรรม จริยธรรม	3.2.1 มีแบบแผน ธรรมเนียมการปฏิบัติ กฎกติกาดั้งเดิม (ตย. การไม่โกหก การไม่เผชิญหน้ากัน เป็นต้น) ที่ชุมชนยังรักษาไว้	1	1	1	1
	3.2.2 มีวัฒนธรรมประเพณี (ตย.งานทำบุญในโอกาสต่างๆ งานประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น) ที่ชุมชนยังรักษาไว้	1	1	1	1
3.3 ทูน-ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม	3.3.1 มีภูมิปัญญา (ตย.การทอผ้า ยาสมนไพร ดีเหล็ก เป็นต้น) ของชุมชนที่มีอยู่	1	1	1	1
	3.3.2 มีทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (ตย. ป่าชุมชน สมนไพร เป็นต้น) ที่มีอยู่ในชุมชน	1	1	1	1
3.4 ความสัมพันธ์กับรัฐ	3.4.1 มีหน่วยงานรัฐ ที่สนับสนุนช่วยเหลือชุมชน	1	1	1	1
3.5 ความสัมพันธ์กับองค์กรเอกชน	3.5.1 มีองค์กรเอกชน ที่สนับสนุนช่วยเหลือชุมชน	1	1	1	1
3.6 ความสัมพันธ์กับพรรคการเมือง	3.6.1 มีนักการเมือง/พรรคการเมือง ที่สนับสนุนช่วยเหลือชุมชน	0	0	0	0
	รวม (ค่าเฉลี่ยจากคะแนนรวม 9 คะแนน)	8(.89)	8(.89)	8(.89)	8(.89)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	แนวคำถามแกนนำขบวนการประชาสังคม	ความเห็นของขบวนการประชาสังคม			
		กลุ่ม1	กลุ่ม2	กลุ่ม3	กลุ่ม4
4. ในส่วนผลงานที่สร้างผลกระทบ (impact) ประกอบด้วย					
4.1 การได้รับการยอมรับจากชุมชน/สังคม และ ทำงานสนองตอบความต้องการของชุมชน	4.1.1 มีผลงานกลุ่มที่ช่วยทำให้ชุมชนพัฒนาดีขึ้น	1	1	1	1
	4.1.2 มีกลุ่มที่ท่านคิดว่าสามารถทำงานได้ผลอย่างมากในชุมชน	1	1	1	1
	4.1.3 มีกิจกรรมกลุ่มที่หน่วยงานภายนอกยอมรับ และ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาในชุมชน.	1	1	0	1
	4.1.4 มีกิจกรรมของกลุ่มที่ได้รับรางวัล	0	1	1	1
	4.1.5 มีกิจกรรมกลุ่มที่ได้รับสนับสนุน จาก อบต.	0	0	0	1
	4.1.6 กลุ่มสามารถมีอิทธิพลหรือมีบทบาทต่อการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาของ อบต. ในการทำงานให้ชุมชน	0	1	0	0
	รวม (ค่าเฉลี่ยจากคะแนนรวม 6 คะแนน)	3(.5)	5(.83)	3(.5)	5(.83)

หมายเหตุ : กลุ่มที่ 1 : สหกรณ์บุญนิยม กลุ่มที่ 2 : ชยะวิทยา กลุ่มที่ 3 : หม่องคำยา กลุ่มที่ 4 : กสิกรรมไร้สารพิษ

1.2.1 คุณธรรมแบบพลเมือง (civic virtue) : (1) ถ้าเห็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องเกิดขึ้นในชุมชน ผู้นำ/กรรมการกลุ่มจะเข้าไปห้ามปรามไม่ให้ทำ หรือเข้าไปพูดคุยให้มีการแก้ไข (2) ถ้าใครมีเรื่องเดือดร้อน ต้องการความช่วยเหลือ ผู้นำ/กรรมการกลุ่มจะช่วยคน ๆ นั้นทันที แม้ว่าจะไม่รู้จกกันมาก่อน หรือคนนั้นจะทำไมต่อกับผู้นำ/กรรมการกลุ่มมาก่อน (3) ถ้าเจ้าหน้าที่รัฐทำไม่ถูกต้องหรือทำไม่ได้ ผู้นำ/กรรมการกลุ่มจะริเริ่มเสียเอง ไม่รอให้เจ้าหน้าที่รัฐมาทำ (4) ผู้นำ/กรรมการกลุ่มเคยเป็นผู้ริเริ่มทำสิ่งที่คนในชุมชนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อชุมชน โดยสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่เคยมีผู้ใดในชุมชนทำมาก่อน (5) ผู้นำ/กรรมการกลุ่ม เมื่อรับปากที่จะทำงานอะไร มักพยายามผลักดันทำให้งานนั้นสำเร็จ โดยพยายามแก้ปัญหาอุปสรรคด้วยตนเอง (6) ถ้าจะมีผู้ใดได้ประโยชน์ส่วนตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ จากโครงการของชุมชน ผู้นำ/กรรมการกลุ่ม จะปล่อยให้ไปบ้าง ถือเป็นสินน้ำใจ (7) เมื่อผู้นำ/กรรมการกลุ่มให้สัญญาใครไว้แล้ว ต้องพยายามรักษาสัญญาที่ให้ไว้ แต่ถ้าเกิดลืมไม่ตั้งใจรักษาสัญญาที่ให้ไว้ ก็ไม่เป็นไร

1.2.2 การยอมรับความแตกต่าง (openness) (1) ใครพูดหรือทำอะไรที่ผู้นำ/กรรมการกลุ่มไม่เห็นด้วย ผู้นำ/กรรมการกลุ่มจะได้แย้งทันที (2) ใครพูดหรือทำอะไรที่ผู้นำ/กรรมการกลุ่มไม่เห็นด้วย แต่ฟังดูมีเหตุผลดี ผู้นำ/กรรมการกลุ่มก็พร้อมจะเชื่อฟังหรือทำตาม แม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม (3) ผู้นำ/กรรมการกลุ่มเคยพูดคัดค้านผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. ในสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วย

1.2.3 สำนึกสาธารณะ/สำนึกทางการเมือง (1) ผู้นำ/กรรมการกลุ่ม มักติดตามฟังข่าวคราวที่เกี่ยวกับการเมือง (2) ผู้นำ/กรรมการกลุ่ม ชอบไปฟังนักการเมืองหาเสียง (3) ผู้ใหญ่บ้าน/หัวหน้า/ผู้นำ/กรรมการกลุ่ม มักเป็นผู้บอกให้ชาวบ้านเลือกคนที่ตนเองต้องการให้ได้รับเลือกตั้ง (4) เวลาช่วยงานของชุมชน ผู้นำ/กรรมการกลุ่มไม่เคยเรียกร้องสิ่งตอบแทนใด ๆ

1.2.4 ความเป็นประชาธิปไตย (1) ผู้นำ/กรรมการกลุ่ม น่าจะรับฟังคนที่พูดจาไม่เข้าหูเรา เพราะเขามีเหตุผล (2) ถ้าผู้นำ/กรรมการกลุ่ม มีโอกาส มักจะเลือกให้ของกับคนที่ยกย่องชมเชยผู้นำ/กรรมการกลุ่ม หรือที่มีความชอบพอเป็นพิเศษ

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	แนวคำถามแกนนำขบวนการประชาสังคม	ความเห็นของขบวนการประชาสังคม			
		กลุ่ม1	กลุ่ม2	กลุ่ม3	กลุ่ม4
5. ลักษณะ					
ประชาธิปไตย	5.1.1 ในชุมชนของท่าน นักการเมืองที่ต้องการได้รับเลือกตั้ง ต้องให้ความช่วยเหลือชุมชนทุกเรื่อง	1	1	1	1
5.1 ประชาธิปไตย	เรื่องที่คนในชุมชนต้องการ				
แบบตัวแทน	5.1.2 ในชุมชนของท่าน การตอบสนองด้วยการลงคะแนนเลือกนักการเมืองที่ให้เงิน หรือให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ถือเป็นเรื่องปกติ	1	1	1	1
(representative democracy)	5.1.3 มีสิ่งนี้นักการเมืองได้ช่วยเหลือชุมชน	1	1	1	1
	5.1.4 คนในชุมชนเห็นว่า การที่ผู้แทนช่วยให้ลูกหลานเข้าโรงเรียน มีงานทำ ช่วยงานศพ งานวัด งานผ้าป่า ฯลฯ เป็นการทำหน้าที่ของผู้แทนที่ดี	1	1	0	1
	5.1.5 คนในชุมชนเห็นว่า ถ้าไม่มีผู้แทน ชุมชนจะไม่สามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง	1	1	1	1
	5.1.6 คนในชุมชนเห็นว่า ถ้าไม่มีหน่วยงานของรัฐมาช่วยเหลือดูแล ชุมชนจะไม่สามารถพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง	1	1	1	1
	5.1.7 คนในชุมชนเห็นว่า ผู้แทน (ส.ส.) ที่มีอยู่ขณะนี้ รู้ถึงความต้องการของคนในชุมชนอย่างดี	0	0	0	0
	5.1.8 โดยทั่วไป คนในชุมชนเห็นว่า ผู้แทน (ส.จ.) ที่มีอยู่ขณะนี้ รู้ถึงความต้องการของคนในชุมชนอย่างดี	0	0	0	0
	5.1.9 โดยทั่วไป คนในชุมชนเห็นว่าผู้แทน (ส.อบต.) ที่มีอยู่ในชุมชน รู้ถึงความต้องการของคนในชุมชนอย่างดี	0	1	1	0

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	แนวคำถามแกนนำขบวนการประชาสังคม	ความเห็นของขบวนการประชาสังคม			
		กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม
	5.1.10 จำนวนคนมาก/น้อยในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อาทิ ไปฟังปราศรัยหาเสียง เป็นสมาชิกพรรคการเมือง ทำงานเป็นอาสาสมัคร ให้พรรคการเมือง ติดตามข่าวสารทางการเมือง ฟังการถ่ายทอดการอภิปรายในสภา เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง (เลือกตั้งท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน ส.อบต. นายก อบต. สจ.) ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง วิพากษ์วิจารณ์การเมือง ในวงเพื่อนฝูง	กลุ่ม 1 20	กลุ่ม 2 21	กลุ่ม 3 9	กลุ่ม 4 22
	รวม (ค่าเฉลี่ยจากคะแนนรวม 42 คะแนน)	26 (.62)	28 (.67)	15 (.36)	28 (.67)
5.2 ประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วม (participatory democracy)	5.2.1 คนในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมวางแผนการพัฒนาชุมชนเอง	1	1	1	1
	5.2.2 คนในชุมชนเคยริเริ่มพัฒนาชุมชนเอง	1	1	1	1
	5.2.3 เวลามีปัญหา คนในชุมชนมักแก้ปัญหาในชุมชนด้วยตนเอง มากกว่าจะพึ่งคนภายนอก	1	1	1	1
	5.2.4 จำนวนคนมาก/น้อยที่ร่วมประชุมหมู่บ้าน	4	4	4	4
	5.2.5 จำนวนคนมาก/น้อยที่ร่วมกิจกรรมหมู่บ้าน	4	3	4	4
	5.2.6 จำนวนคนมาก/น้อยที่ร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน	0	4	4	4
	5.2.7 ในการทำงานของ อบต. คนในชุมชนมักติดตามดูการทำงานและมีข้อเสนอแนะปรับปรุงการทำงานของอบต.	0	1	1	1
	5.2.8 เมื่อคนในชุมชนพบเห็นสิ่งผิดปกติในการทำงานของ อบต. มักจะบ่นว่าวิจารณ์ไปต่าง ๆ นานา แต่ไม่ได้ทำอะไร เพื่อให้อบต. ชี้แจง/แก้ไข	4	1	0	1
	รวม (ค่าเฉลี่ยจากคะแนนรวม 17 คะแนน)	15 (.88)	16 (.94)	16 (.94)	17 (1)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	แนวคำถามแกนนำขบวนการประชาสังคม	ความเห็นของขบวนการประชาสังคม			
		กลุ่ม1	กลุ่ม2	กลุ่ม3	กลุ่ม4
5.3 ประชาธิปไตย แบบถกเถียงเรียนรู้ (deliberative democracy)	5.3.1 คนในชุมชนมักถกเถียงแลกเปลี่ยนกัน ก่อนตัดสินใจว่าจะทำโครงการพัฒนาอะไรใน ชุมชน	1	1	0	1
	5.3.2 โดยทั่วไป ในการประชุมใดๆ ประธานในที่ ประชุม มักจะเป็นผู้พูดให้ข้อมูล และให้สมาชิก ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น	1	1	1	1
	5.3.3 ในการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมที่ไม่เห็น ด้วยกับประธาน จะแสดงความคิดเห็นอย่าง กว้างขวาง	1	1	1	1
	5.3.4 ในการหาข้อสรุปในที่ประชุม ที่ประชุมจะ เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นจนทุกคน พอใจก่อนลงมติตัดสินใจ	1	1	1	1
	5.3.5 ในที่ประชุม สมาชิกมักเห็นคล้อยไปตาม ความเห็นของประธาน/ผู้นำ/กรรมการมากกว่า สมาชิกอื่น ๆ ในที่ประชุม	0	1	1	1
	รวม (ค่าเฉลี่ยจากคะแนนรวม 5 คะแนน)	4(.8)	5(1)	4(.8)	5(1)

